

UNASTW'nin Yeni Başkanı TÜBA

**"MİLLÎ MÜCADELE'NİN YEREL TARİHİ 1918-1923"
TANITIM TOPLANTISI**

RÖPORTAJ: TÜBA ÜYESİ
PROF. YEKTA SARAÇ
"TARİHİMİZİ BİZ YAZMAZSAK
BAŞKASI YAZAR"

TÜBA'DAN "ULUSLARARASI
ALİ KUŞÇU SEMPOZYUMU"
İÇİN BİLDİRİ ÇAĞRISI

TÜBA, BİLİM İNSANLARINI
SOKAK HAYVANLARI İÇİN
BİR ARAYA GETİRİYOR

TARİHÎ VE ETİMOLOJİK TÜRKİYE TÜRKÇESİ LUGATİ

Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati'nin gözden geçirilmiş ve Tietze Ailesinden gelen ek belgeler ışığında genişletilmiş olan 3. ve son baskısı tam set halinde 8 cilt olarak Ekim 2023'te yayımlandı.

3.
BASKI

TÜBA Yayınları için:
<https://satis.tuba.gov.tr>

başkandan...

Değerli Günce Okurları,

Gelecek adına kaygılı günler yaşadığımız bu dönemde, insanlık ve dünyanın bekası için bilimin rehberliğinin esas olduğunu, barışın ve huzurun mutlak korunması gerektiğini hatırlatarak sözlerime başlıyorum.

Dünyanın duymadığı ve görmediği bir katliama tanıklık etmenin utancı içinde insanlığın susmuşluğunu izliyoruz. İsrail'in Filistin halkına uyguladığı soykırım bir an önce bitirilmelidir ve bölgenin yaraları derhal sarılmaya başlanmalıdır. Bu hem bugün için bir sorumluluk hem de gelecek için ödevdir. TÜBA, daha önce olduğu gibi ulusal ve uluslararası tüm camialarda gereken tepkiyi göstermeye devam etmektedir. Ancak bireysel tepkilerin ötesinde topyekûn bir reaksiyona ihtiyaç olduğu açıktır. Dünyanın içinde bulunduğu bu zor koşulların bir an önce son

bulmasını temenni ediyor, yaşanabilir bir gelecek için her alanda özveriyle çalışmamız gerektiğini düşünüyorum. Bu arada dünyanın dört bir yanında düzenlenen protestoların engellenmesi, yasaklanmasını şiddetle kınıyorum.

Ülkemizin ulusal bilim Akademisi olarak dünya ve ülkemiz gündemine dair çözüm önerilerimizi içeren açıklama ve çalışmalarımıza üstlendiğimiz sorumluluğun bilinciyle devam ediyoruz. Türk devletleriyle yakın iş birliklerimizi artırıyor, ortak faaliyetler yürütmek üzere çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Bilim diplomasisi kapsamında yürüttüğümüz çalışmalara hız kesmeden devam ediyoruz. Ülkemizin ve insanlığın sorunlarına yönelik çabaları sürdürüyor ve çözüm önerilerini ilgililere ulaştırıyoruz. Özellikle çevre ve enerji konusunda yaklaşan tehlikeye bugünden dikkat çekiyor, farkındalık oluşturmaya yönelik çalışmalara özel önem veriyoruz. Sürdürülebilirliği her alanda odağa alan bir bakış açısıyla barışçıl ve yaşanabilir bir dünya idealimize ulaşmak için var gücümüzle çalışıyoruz. Ekolojik, sosyal, ekonomik ve politik sorunları çalışma gruplarımızla inceliyor, değerlendiriyor ve güçlü adımlar atmaya yönelik öneriler sunuyoruz. Toplum sağlığına yönelik tehditleri stratejik düzeyde önemli kabul ediyor ve hazırladığımız programlarla farkındalık oluşturmaya gayret gösteriyoruz. Genç kuşakların bu konuda bilinçli davranmasına yönelik hazırlıklarımızı yapıyoruz.

Akademik sorumluluklarının farkında olarak çalışmalarımızı yürütüyoruz ve biliyoruz ki daha fazlasını yapmamız gerekiyor. Bilimin ışığında, doğrunun peşinde olmalı ve her alanda doğa ile uyumlu biçimde üretmeliyiz. Güçlü olmak ve bağımsız kalabilmek için bilime yön veren akademi olmak mecburiyetinde olduğumuzun bilincindeyiz. TÜBA olarak her zaman daha fazlasını yapma gayreti içinde olduk ve olmaya devam edeceğiz. Ben tüm TÜBA mensuplarına bu çabalarımıza katkı verdikleri için şükranlarımı sunuyorum. Geçtiğimiz günlerde aramızdan ayrılan akademik camiamızın iki değerli bilim insanı Prof. Dr. Namık Kemal Aras ve Prof. Dr. Metin Heper'e Allah'tan rahmet diliyorum. Günce'nin bu sayısının hazırlanmasında emek veren herkese teşekkür ediyor, barışın hakim olduğu günlerde görüşmeyi diliyorum.

Prof. Dr. Muzaffer ŞEKER
TÜBA Başkanı

içindekiler

»»» MAYIS 2024 | SAYI 75

7
ABD'DEKİ FİLİSTİN YANLISI ÜNİVERSİTE
PROTESTOLARI HAKKINDA AÇIKLAMA

4 UNASTW'NİN YENİ BAŞKANI TÜBA

6 TÜBA'DAN "ULUSLARARASI ALİ KUŞÇU
SEMPOZYUMU" İÇİN BİLDİRİ ÇAĞRISI

8 TÜBA, BİLİM İNSANLARINI SOKAK HAYVANLARI İÇİN
BİR ARAYA GETİRİYOR

10 2024 ULUSLARARASI TÜBA AKADEMİ ÖDÜLLERİ'NE
BAŞVURULAR UZATILDI

11 SOKAK KÖPEKLERİ ve HALK SAĞLIĞI
Prof. Dr. Ali Özer

15 TÜBA ÜYESİ PROF. DR. M. A. YEKTA SARAÇ:
"TARİHİMİZİ BİZ YAZMAZSAK BAŞKALARI İSTEDİĞİ
ŞEKİLDE YAZAR"

20 "MİLLÎ MÜCADELE'NİN YEREL TARİHİ 1918-1923"
TANITIM TOPLANTISI

22 BAKÜ'DE TÜRK DÜNYASI KÜLTÜREL
MİRAS KONFERANSI

26 TÜBA KURAKLIK TEHLİKESİNDE DİKKAT ÇEKTİ"

28 TÜBA'DAN İSRAFLA MÜCADELE SEMPOZYUMU

30 REMEDY PROJESİ BAŞLANGIÇ TOPLANTISI

18
TÜBA-VI. GIDA ve SAĞLIKLI BESLENME
SEMPOZYUMU "YÜZYILIN SALGINI: OBEZİTE"

24
S20-KÜRESEL DÖNÜŞÜM İÇİN
BİLİM TOPLANTISI

32

ALLEA GENEL KURUL TOPLANTISI

41

TÜBA – GLOBAL TRANSFORMATIONS and TÜRKİYE KONFERANSI

31 YAZ OKULU İŞ BİRLİĞİ PROTOKOLÜ İMZALANDI

33 HİDROJEN ENERJİSİ ve TÜRKİYE'NİN HİDROJEN ÜRETME POTANSİYELİ Prof. Dr. İbrahim Dincer

40 TÜBA'DAN HUKUK ALANINDA ÖNEMLİ KATKI

44 2024 YILI GÜNEYDOĞU AVRUPA BÖLGE AKADEMİLERİ TOPLANTISI

46 TÜBA ve ÖZBEKİSTAN BİLİM DİPLOMASİSİNDE KÜLTÜR TARİHİ BULUŞMASI

48 İKLİM DEĞİŞİYOR: KKTC'DE SU YÖNETİMİNE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

49 DİJİTAL MİSAFİRPERVERLİK İNDEKSİ: YAPAY ZEKA ile BİLİŞSEL ve PSİKOLOJİK KONFORLU DENEYİMLERİN TASARLANMASI Doç. Dr. Hayat Ayar Şentürk Prof. Dr. Halit Keskin

56 ZİYARETLER

59 HABERLER

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ

TÜBA GÜNCE

Sahibi

Türkiye Bilimler Akademisi Adına:
TÜBA Başkanı

Prof. Dr. Muzaffer ŞEKER

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü ve Editör

Asiye KOMUT

Grafik Tasarım

İbrahim TOPSAKAL

Çevirmen

Mert ORHAN

TÜBA GÜNCE

Vedat Dalokay Cad. No: 112

Çankaya-ANKARA 06670

Tel: 0.312. 442 29 03 (pbx)

Faks: 0.312. 442 64 91

e-posta: tubagun[at]tuba.gov.tr

Baskı

ANKARA BASIM YAYIN HİZMETLERİ
(Mustafa Sakalsız)

Tel: +90 535 505 26 55

ISSN: 1302-9541

Günce 1000 Adet basılmıştır.

MAYIS 2024

Sorumluluk

TÜBA GÜNCE'de yayımlanan
yazıların hukuksal sorumluluğu
yazarlara aittir.

Günce, 4 ayda bir yayımlanan,
ulusal ve süreli bir yayındır.

 www.tuba.gov.tr

 www.facebook.com/TUBAakademi

 twitter.com/TUBAakademi

 instagram.com/TUBAakademi

UNASTW'NİN YENİ BAŞKANI TÜBA

Birliğin dönem başkanlığı, Tataristan Bilim Akademisi Başkan Yardımcısı Aynur Temirhanov tarafından TÜBA Başkanı Şeker'e devredildi.

Türk Dünyası Ulusal Bilimler Akademileri Birliği (Union of National Academies of Science of The Turkic World - UNASTW) VII. Genel Kurul Toplantısı gerçekleştirildi. Birliğin dönem başkanlığı, Tataristan Bilim Akademisi Başkan Yardımcısı Aynur Temirhanov tarafından TÜBA Başkanı Şeker'e devredildi.

TÜBA, Türk Akademisi, Azerbaycan Ulusal Bilimler Akademisi, Kazakistan Ulusal Bilimler Akademisi, Kırgızistan Ulusal Bilimler Akademisi, Başkurdistan Bilimler Akademisi ve Tataristan Bilimler Akademisi'nin üyesi olduğu UNASTW'nin toplantısında; Türk devletleri arasındaki bilimsel iş birliğine dair güncel konular, Türk devletlerinin ortak yürütebileceği araştırma programları ve projelerin uygulanmasına yönelik fırsatlar ve beklentiler ele alındı.

Türk toplumları arasında bilim ve eğitim alanında kapsamlı iş birliğini teşvik etmek üzere çalışmalarına devam eden UNASTW, akademiler arası ortak çalışma pratiğini pekiştirmek ve iletişimin sürekliliğini sağlamak, elde edilen sonuçları ve başarıları paylaşmak ve geliştirmek ve Türk bilim dünyasının ortak çıkarlarına sistematik ve proje bazlı bir yaklaşımla daha iyi hizmet etmek gibi başlıkları genel kurulda görüşmek üzere toplandı.

UNASTW Dönem Başkanlığımız iş birliğimizi ileriye taşıyacak.

Program Türk Akademisi Başkanı Prof. Dr. Şahin Mustafayev ve Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) Aksakallar Konseyi Başkanı Binalı Yıldırım'ın konuşmalarıyla açıldı.

Birliğin dönem başkanlığı, Tataristan Bilim Akademisi Başkan Yardımcısı Aynur Temirhanov tarafından TÜBA Başkanı Şeker'e devredildi. Başkan Şeker, Tataristan Bilimler Akademisi'nden TÜBA'ya dönem başkanlığı görev devrinin Türk Dünyasında bilimsel iş birliğini daha ileriye taşımak adına önemli bir adım olduğunu vurgulayarak sözlerine başladı.

Türk Dünyası'nın geniş coğrafyasında, ortak tarih dolayısıyla var olan güçlü bağların bilimsel iş birliğinin önemini her geçen gün daha da artırdığının altını çizen Prof. Şeker, bilimsel çalışmalar ve araştırmaların, toplumların kalkınmasında ve ilerlemesinde hayati bir role sahip olduğunu ifade etti. Türk dünyası akademilerinin iş birliği içinde olması, bilgi ve deneyim paylaşımını sağlamak, ortak projeler geliştirmek ve genç bilim insanlarına yeni ufuklar açmak açısından büyük önem taşıyor dedi.

Dönem Başkanlığı için bir yıl, belirlenen hedeflerin tam anlamıyla gerçekleştirilmesi ve kalıcı projelerin hayata geçirilmesi için yeterli bir süre olmadığını dile getiren Şeker bu sürenin üç yıla çıkarılmasının, daha kapsamlı ve uzun vadeli projelerin planlanmasına ve uygulanmasına olanak tanıyacağını söyledi. “Bu değişiklik hem kurumsal hafızanın güçlenmesini sağlayacak hem de başkanlık yapan akademilerin, bilimsel işbirliklerini derinleştirmeleri için daha fazla zaman tanıyacak. Üç yıllık bir dönem başkanlığı süresi, projelerin olgunlaşması ve sürdürülebilir sonuçlar elde edilmesi açısından da oldukça önemlidir. Bu sayede, bilimsel araştırma ve çalışmaların kalitesi artacak, Türk Dünyası’ndaki bilimsel potansiyel daha etkin bir şekilde ortaya konulacak.” dedi.

Etkin bir dönem için Başkanlık süresi 3 yıla çıkarılmalı.

TÜBA’nın Türk Dünyası için düzenlediği yaz okulu programları ve yürütülen burs çalışmalarının devam edeceği bilgisini de veren Prof. Şeker bu faaliyetler genç bilim insanlarına ileri düzey araştırmalara katılma, becerilerini geliştirme ve Türk dünyasının gelecekteki liderleri arasında birlik ve iş birliği duygusunu pekiştirme fırsatı sunuyor dedi. Kazakistan’da eş zamanlı olarak türkoloji ve enerji tematik alanlarında düzenlenecek olan yaz okullarıyla ilgili olarak hazırlığın devam ettiğini söyledi. “Bu eğitim girişimlerine yatırım yaparak, öğrencilerimizin akademik ve profesyonel yaşamlarını zenginleştirmenin yanı sıra, ülkelerimiz arasındaki bağları da güçlendiriyoruz. Bu programlar, Türk Dünyası’nın dört bir yanından gelen parlak zihinleri bir araya getirerek, fikir paylaşımı, yenilik ve birlikte daha iyi bir gelecek inşa etmeyi amaçlıyor. Sonuç olarak, Türk Dünyası Bilim Akademileri arasındaki bu güçlü iş birliğinin gelecek nesiller için sağlam bir temel oluşturacağına olan inancım tam.” dedi. Dönem başkanlığı süresinin üç yıla çıkarılmasının, iş birliğini daha etkin bir şekilde gerçekleştirilmesini ve bilimsel alana önemli katkılar sunulmasını sağlayacağını yineledi.

Prof. Dr. Şahin Mustafayev ise; Türk Dünyası Millî Bilimler Akademileri Birliği’nin sekretarya görevini yürüten Türk Akademisi olarak, Türk devletleri bilim camiasının ortak hedeflere ulaşmasında yardımcı olmaya ve destek vermeye hazırız diyerek konuşmasına başladı. “Uzmanlıklarımız ve kaynaklarımızı bir araya getirerek, birlikte çeşitli bilimsel alanlarda anlamlı ilerlemeler sağlayabileceğimize inancım tam. Proje bazlı iş birliğini teşvik etme taahhüdümüz doğrultusunda ve geçen yıl yaptığımız genel kurul toplantısında alınan kararlara dayanarak, Türk Akademisi olarak bu toplantımız için

“İş Birliği Önerileri” isimli bir belge hazırladık. İş birliği çabalarımızı geliştirmeyi görüşeceğimiz bu toplantıda, Türk Akademisi’nin bu önerilerine ilişkin görüşleriniz ve geri bildirimleriniz çok değerli olacak. Elbette bugünkü toplantı, iş birliğimizi teşvik edecek diğer önemli önerileri de gündeme getirecektir.” dedi. Mustafayev, iklim değişikliği, sürdürülebilir kalkınma, sağlık krizleri ve teknolojik gelişmeler gibi alanlarda çalışılması gerektiğini belirterek, bu konuları yüzleşilmesi gereken sınamalar olarak nitelendirdi.

Türk dünyasının geleceği için çalışılıyor.

Binali Yıldırım da Birliğin bu yılki toplantısında da gelecek vizyonu kapsamında önemli konuların ele alınacağına işaret ederek, Türklerin her alanda gelişip güçlenmesi ve bilimin ışığında Türk dünyasının geleceğinin çok daha parlak olması için çalıştıklarını söyledi. Bu yoğun çalışmanın Türk devletleri ve gelecek vizyonu için yeni bir hamlenin başlangıcı olacağına inandığını dile getiren Yıldırım, son yıllarda katedilen mesafenin ihmal edilecek düzeyde olmadığını ancak daha gidilecek çok yolun bulunduğunu anlattı.

21. yüzyılı sadece “Türkiye Yüzyılı” değil aynı zamanda “Türklerin yüzyılı” olarak da gördüklerini kaydeden Yıldırım, son 200 yılda Türk milletinin bir düşüş dönemi yaşadığının ancak bunun artık sona erdiğinin altını çizdi. Yıldırım, bilim insanlarına, üniversitelere ve akademiye çok büyük sorumluluklar düştüğüne işaret ederek, TDT bünyesinde birinci hedefin alfabe birliği olduğunu, bunu başardıkları takdirde ciddi yol katedebileceklerini anlattı. Birçok başlık altında farklı işbirliği alanlarının bulunduğunu dile getiren Yıldırım, ortak tarih konusunun da ele alınması gerektiğini vurguladı. Yıldırım, TDT bünyesinde görev aldıktan sonra Türk dünyasına hizmet etme aşkının arttığını söyleyerek, Türk devletlerinin birbirinin desteğine ihtiyaç duyduğunu ifade etti.

TÜBA'DAN "ULUSLARARASI ALİ KUŞÇU SEMPOZYUMU" İÇİN BİLDİRİ ÇAĞRISI

Uluslararası Ali Kuşçu Sempozyumuna özet göndermek için son gün 15 Haziran 2024.

ULUSLARARASI ALİ KUŞÇU SEMPOZYUMU

(Vefatının 550. Yıldönümü Münasebetiyle)

18-20 Kasım 2024 İstanbul

Özet Gönderimi Son Tarih
15 Haziran 2024

Kabul Edilen Tebliğlerin İlanı
15 Temmuz 2024

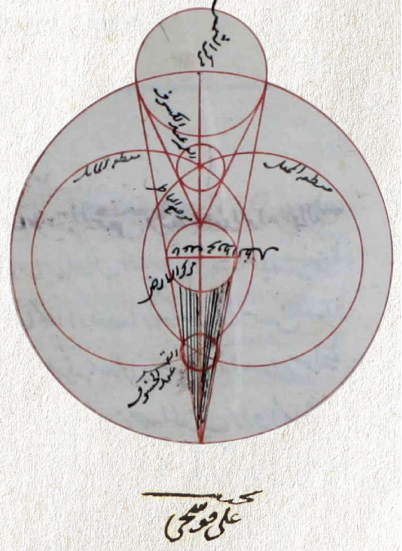
Makale Teslimi Son Tarih
15 Eylül 2024

symposium@tuba.gov.tr

www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
Turkish Academy of Sciences

İSTANBUL MEDENİYET
ÜNİVERSİTESİ
Bilim Tarihi Enstitüsü

Uluslararası Ali Kuşçu Sempozyumuna özet göndermek için son gün **15 Haziran 2024**.

TÜBA'nın İstanbul Medeniyet Üniversitesi Bilim Tarihi Enstitüsü iş birliğiyle planladığı Uluslararası Ali Kuşçu Sempozyumuna özet göndermek için son gün 15 Haziran 2024 olarak belirlendi.

TÜBA, Ali Kuşçu'nun çeşitli disiplinlerdeki çalışmalarını akademik kurallar çerçevesinde incelemek, tartışmak ve kamuoyuna tanıtmak amacıyla düzenleyeceği "Uluslararası Ali Kuşçu Sempozyumu" 18-20 Kasım 2024 tarihinde gerçekleştirilecek.

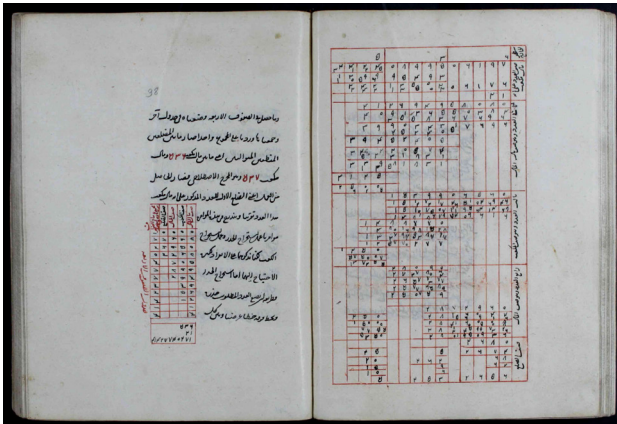
İslam Felsefe-Bilim Tarihinde erken ve geç yenilenme dönemlerinin kesişiminde yer alan Ali Kuşçu'nun

17 Aralık 2024 günü vefatının 550. yıl dönümü dolayısıyla ayrıca önemli olan sempozyum için önerilen araştırma konuları;

- Ali Kuşçu'nun entelektüel biyografisi
- Ali Kuşçu'da kelam ve felsefe
- Ali Kuşçu ve İshrâkî gelenek
- Ali Kuşçu'da metafizik
- Ali Kuşçu'da tabiat bilimleri
- Ali Kuşçu ve teorik astronomi
- Semerkant Rasathanesi ve Ali Kuşçu'nun zîc literatürüne katkısı
- Ali Kuşçu'nun matematik eserleri
- Ali Kuşçu'da dil bilimleri ve dil felsefesi
- Ali Kuşçu'nun tefsir alanına yaptığı katkılar
- Ali Kuşçu'nun eserleri ve görüşleri bağlamında öğrencileri ve takipçileri
- Timurlu ve Osmanlı entelektüel hayatının bir parçası olarak Ali Kuşçu
- Ali Kuşçu'nun eserlerinin ortaya çıkardığı bilimsel tartışmalar
- Ali Kuşçu'nun eserlerinin farklı dillerdeki çevirileri ve etkileri
- Günümüz literatüründe Ali Kuşçu

Kabul edilen tebliğlerin 15 Temmuz 2024 tarihinde lan edilecek, 15 Eylül 2024 tarihine kadar ise şeklin makaleler teslim edilebilecek.

Daha fazla bilgi için: <https://conference.tuba.gov.tr>

ABD'deki Filistin Yanlısı Üniversite Protestoları Hakkında Açıklama

Son altı ay içerisinde, Gazze Şeridi'ndeki masum insanların karşılaştığı sistematik soykırım başta olmak üzere tüm zor koşullara tepki olarak Amerika Birleşik Devletleri'ndeki üniversite öğrencileri ve akademisyenler tarafından barışçıl gösteriler düzenlenmektedir. Columbia, Emory, Yale, New York ve Harvard gibi kurumlarda eğitim alan bu öğrenciler, düşmanlıkların sona erdirilmesi çağrısında bulunmakta ve üniversitelerinden İsrail ile bağlantılı şirketlerle olan ilişkilerini kesmelerini talep etmektedirler.

TÜBA, bu öğrencilere ve akademisyenlere yönelik rapor edilen şiddet olaylarına ilişkin haberleri endişeyle izlemektedir. Bu haberlere göre öğrenciler ve akademisyenler gözaltına alınmış ve gösterilerin dağıtılması amacıyla adı geçen üniversitelerde uzaktan eğitime geçilmiştir.

TÜBA, barışçıl protesto hakkını kullanan öğrenciler ve akademisyenlerle dayanışma içinde olduğunu vurgulamaktadır. TÜBA, barış ve insan hakları arayışı temelinde düzenlenen bu öğrenci gösterile-

rine karşı gösterilen aşırı tepkilerden dolayı derin bir rahatsızlık duymaktadır. TÜBA, söz konusu tepkilerin sadece akademik özgürlük ilkelerini zedelemekle kalmayıp, aynı zamanda temel insan haklarını da ihlal ettiğine inanmaktadır.

TÜBA, tüm ilgili taraflara diyalog kurma ve bireylerin endişelerini barışçıl bir şekilde ifade etme haklarına saygı gösterme çağrısında bulunmaktadır. Uluslararası akademik camiyayı ve ilgili otoriteleri bu hakları korumaya ve bu tür kritik insani meseleleri anlama ve çözme yolunda yapıcı bir diyalog geliştirmeye davet ediyoruz.

TÜBA olarak G20 ülkelerinin bilim akademikerlerinden oluşan Science20 (S20) zirvesinde de vurguladığımız üzere akademik özgürlüğün desteklenmesi, insan haklarının korunması ve küresel barış ve adaletin teşvik edilmesine olan bağlılığımızı bir kez daha ilan ediyoruz. Filistin'de masum insanlara yönelik insanlık dışı saldırıların bir an önce son bulmasını temenni ediyoruz.

TÜBA, BİLİM İNSANLARINI SOKAK HAYVANLARI İÇİN BİR ARAYA GETİRİYOR

Başkan Şeker "Toplumsal güvenliği ve sosyal hayatı tehdit eder duruma gelen sokak hayvanları sorunu ticari ve siyasi baskısı altında kalıyor."

TÜBA, bilim temelli rehberlik ve danışmanlık işlevi çerçevesinde, sokak hayvanlarıyla ilgili sosyal ve sağlık sorunlarına dikkat çekmek ve çözüm önerileri geliştirmek üzere Fırat Üniversitesi ev sahipliği, Elazığ Belediyesi'nin katkılarıyla 11 Haziran 2024 tarihinde "Sokak Hayvanları: Toplumsal Sorunlar ve Halk Sağlığı Sempozyumu"nu gerçekleştirecek.

Bilimsel araştırmalar yapmak ve bu doğrultuda öncelikleri belirlemek üzere program ve projelerini hayata geçiren TÜBA, Türkiye'nin bilim stratejileriyle ilgili raporlar hazırlayarak bu bilgileri ilgili kurumlarla paylaşıyor. Bu kapsamda TÜBA Asli Üyesi Prof. Dr. Kazım Şahin yürütücülüğündeki Prof. Dr. TÜBA-Gıda ve Beslenme Çalışma Grubu tarafından hazırlanan; akademisyenler, veterinerler, sağlık profesyonelleri, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları, hukukçular ve uzmanlar yer alacağı sempozyumda; sokak hayvanlarının yönetimi ve refahı konusunda bilgi ve deneyimlerini paylaşarak, sürdürülebilir ve etkili çözümler geliştirmeyi hedefliyor. 30'u aşkın katılımcının tespit ve çözüm önerilerini paylaşacağı programda, toplumu bilinçlendirme ve duyarlılığı artırma yönünde stratejiler oluşturulacak, sokak hayvanlarına yönelik eğitim ve farkındalık kampanyaları planlanacak. Bu kapsamda "Sahipsiz Evcil Hayvanlar ve Halk Sağlığı, Sahipsiz Evcil Hayvanların Topluma Kazandırılmasında

Sürdürülebilir Çözümler, Evcil Hayvanlar ve Sağlık ile Zoonotik Hastalıklar" başlıklı 4 oturum düzenlenecek.

Sokak hayvanları, doğru yönetilmediğinde hem kendileri için hem de toplum için ciddi sorunlar oluşturabildiğini ifade eden TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker sempozyumun, sokak hayvanlarının refahını artırmak, insan sağlığı üzerindeki riskleri azaltmak ve toplumsal huzuru sağlamak için çeşitli paydaşları bir araya getirdiğinin altını çizdi.

Sokak hayvanları konusunda etkili stratejiler geliştirilecek.

Sokak hayvanlarının kontrolsüz üremesi, bulaşıcı hastalıkların yayılması ve çevreye verdikleri zarar gibi konuların sempozyumda ele alınacak temel meseleler olduğuna dikkat çeken Başkan Şeker özellikle zoonotik hastalıkların, sokak hayvanları aracılığıyla insanlara bulaşabilen hastalıkların halk sağlığı açısından büyük bir tehdit oluşturduğunu belirtti. Sokak hayvanlarının neden olduğu gürültü, trafik kazaları ve kamu düzenini bozma gibi sorunların da toplumsal huzursuzluğa yol açabildiğini söyledi.

Şeker şöyle konuştu: "Sokak Hayvanları: Toplumsal Sorunlar ve Halk Sağlığı Sempozyumu, halk sağlığını koruma, sokak hayvanlarının yaşam

SOKAK HAYVANLARI: TOPLUMSAL SORUNLAR ve HALK SAĞLIĞI SEMPOZYUMU

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES

ELAZIĞ BELEDİYESİ
katkılarıyla

FIRAT ÜNİVERSİTESİ
1975
ev sahipliğiyle

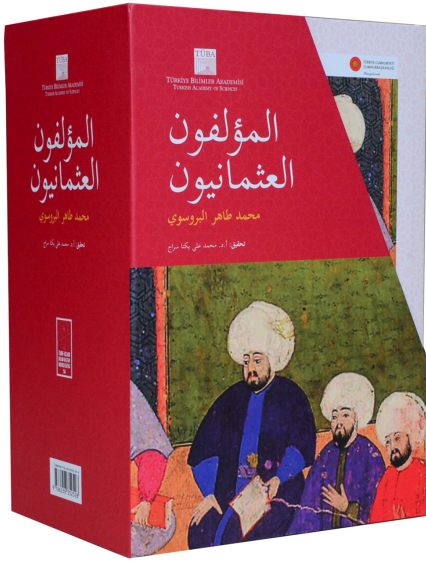
koşullarını iyileştirme ve toplumun genel refahını artırma amacıyla büyük bir önem taşıyor. Bu sempozyum, uzun vadeli çözüm önerileri sunarak, sokak hayvanlarıyla ilgili mevcut sorunların etkin bir şekilde ele alınmasına katkıda bulunacak. Sempozyum süresince sağlanacak tartışma ortamları, bilgi ve tecrübe paylaşımı için değerli bir zemin hazırlayacak. Bu etkinlik, katılımcıların mevcut bilgilerini güncellemelerine, yeni bakış açıları kazanmalarına, etkili stratejiler geliştirmelerine imkan tanıyacak. Sempozyum sonunda konuşmacıların bildirileri kapsamlı bir kitap olarak yayımlanarak ilgili kurumlarla paylaşılacak ve politika üreticilerin faydasına sunulacak.” dedi.

Toplumsal güvenliği ve sosyal hayatı tehdit eder duruma gelen sokak hayvanları sorununun ticari ve siyasi baskısı altında olduğuna değinen Prof. Şeker “Konu bilimsel veriler ışığında; şehircilik planlaması,

sosyo-kültürel etkileşim sosyolojisi ve evrensel değerler doğrultusunda ekosistem ve biyoçeşitlilik gibi birçok parametreyi ilgilendirdiğinden bu unsurları ve bunlara bağlı multidisipliner bakışı göz ardı etmemek gerekir. TÜBA olarak konuyu; insan sağlığı başta olmak üzere gelecek nesillere yönelik koruyucu çevre bilinciyle, herkesin üzerine düşen sorumluluk ve hakları gözeterek hassasiyetle ele aldığımızı belirtmek isteriz.” dedi.

Başkan Şeker ayrıca; katkılarından dolayı Elazığ Belediyesi Başkanı Sayın Şahin Şerifoğulları’na, ev sahiplikleri için Fırat Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Fahrettin Göktaş ve ekibine, TÜBA-Gıda ve Beslenme Çalışma Grubu yürütücüsü Prof. Dr. Kazım Şahin ve çalışma grubu üyelerine, Akademi üyelerine, bilim insanlarına, kurum ve kuruluş yönetici ve uzmanlarına, emeği geçen tüm çalışan ve paydaşlara teşekkür etti.

OSMANLI MÜELLİFLERİ ARAPÇAYA ÇEVİRİLDİ

TÜBA, Türk İslâm Bilim Kültür Mirası (TİBKM) kapsamında Prof. Dr. M. A. Yekta Saraç’ın Osmanlı Türkçesinden günümüz harflerine çevirdiği Bursalı Mehmed Tâhir’in “Osmanlı Müellifleri” eserinin Arapça versiyonunu yayımladı.

TÜBA’nın 2016 yılında TÜBA’nın günümüz harflerine kazandırarak okurla buluşturduğu Osmanlı Müellifleri; Prof. Dr. Seyit Bahçivan, Doç. Dr. Aydın Kudat ve Dr. Öğr. Üyesi Şehabettin Kırdar’ın Arapçaya çevirisiyle 3 cilt halinde TİBKM içerisinde yerini aldı. Böylece TÜBA’nın 2014 yılında başlattığı 2018 yılıyla birlikte Cumhurbaşkanlığı himayelerinde sürdürülen TİBKM çerçevesinde yayımlanan eser sayısı 56’ya yükseldi.

Araştırmacı ve entellektüeller için önemli bir başvuru kaynağı olan ünlü bibliyografya ve biyografya Osmanlı Müellifleri, Osmanlı İmparatorluğu’nun son döneminde Bursalı Mehmed Tâhir tarafından yazıldı. Osmanlı Devleti’nin kuruluşundan son dönemine kadar yaşamış ve eser vermiş yazar ve bilginler hakkında ayrıntılı bilgi veren çalışma, Osmanlı biyografyacılığının en ünlü eserlerinden biri olarak kabul ediliyor. Eserde şahıs adları ve özellikle eser adlarından oluşan çok geniş ve gelişmiş bir dizin, kitabın 3. cildinin sonuna eklendi. Yazarlar Meşâyih (din âlimleri), Ulemâ (âlimler), Şuarâ (edip ve şairler), Müverrihîn (tarihçiler), Etıbbâ (tabip ve hekimler), Riyâziyyûn (matematikçiler) ve Coğrafiyyûn (coğrafyacılar) başlıkları altında ayrıntılı şekilde bu kez Arapça olarak açıklandı.

2024 ULUSLARARASI TÜBA AKADEMİ ÖDÜLLERİ'NE BAŞVURULAR UZATILDI

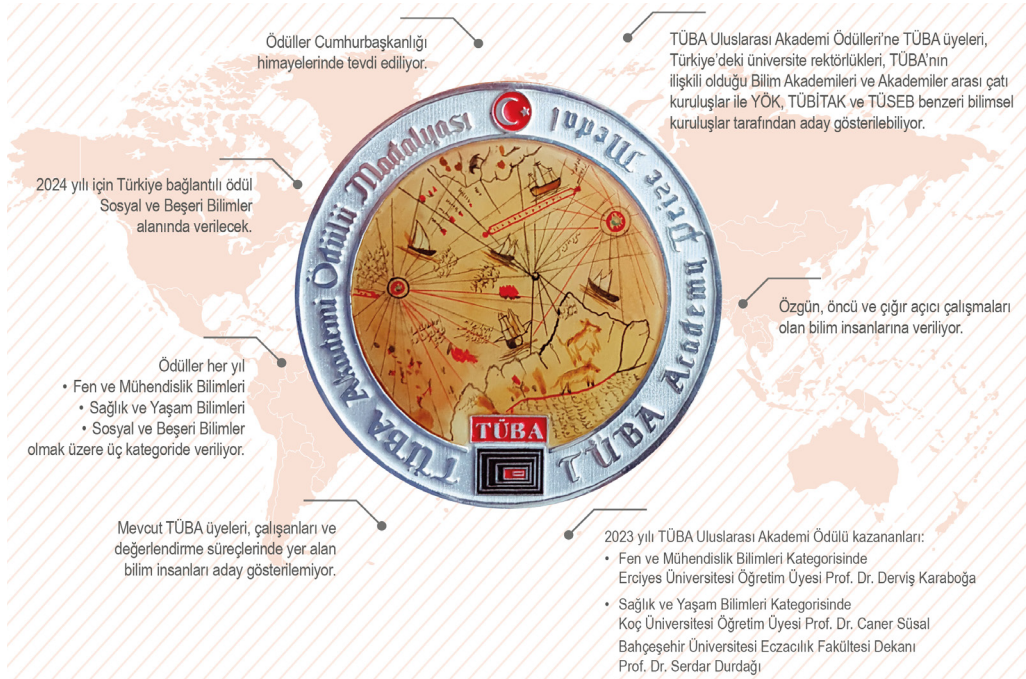
Uluslararası TÜBA Akademi Ödülleri'nin 2024 yılı için aday gösterme süreci 31 Mayıs 2024 tarihine kadar uzatıldı.

Uluslararası TÜBA Akademi Ödülleri'nin 2024 yılı için aday gösterme süreci devam ediyor, başvurular **31 Mayıs 2024** tarihine kadar uzatıldı.

TÜBA üyeleri, üniversite rektörlükleri, dünya bilim akademileri, uluslararası akademik kuruluşlar ve TÜBA tarafından davet edilen diğer kişi ve kurumlarca gösterilen adayların arasından Fen ve Mühendislik Bilimleri, Sağlık ve Yaşam Bilimleri, Sosyal ve Beşeri Bilimler olmak üzere; farklı bilim alanlarında aday gösterilenlere her kategoride bir ödül olarak veriliyor. Aday gösterilen bilim insanlarının çalışmaları ve katkıları, üç ödül alanında oluşturulan TÜBA Ödül komitelerince alanında uzman yerli ve yabancı hakem görüşleri alınarak değerlendiriliyor ve ardından komitelerin önerileri Akademi Konseyi'ne sunuluyor. Ödül sahipleri Akademi Konseyi tarafından belirleniyor. Akademi Ödülü Madalyası ve Beratı ile parasal ödülünden oluşan Akademi Ödülleri, önerilen bilim insanlarının son üç yıl içinde Türkiye'de uluslararası düzeyde verilmiş olan bir başka bilim ödülü almamış olması gerekiyor.

TÜBA Uluslararası Akademi Ödülleri hakkında konuşan Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker bu ödüllerin 2015 yılında başlatıldığını hatırlattı. TÜBA ödül programının en başından bu yana Cumhurbaşkanlığı himayelerinde yürütüldüğünü vurguladı. Programın çalışmaları ve

bilime katkıları tüm dünyada takdir gören bilim insanlarının teşvik ve ödüllendirilmesi yoluyla Türk bilim camiasının uluslararası alanda temsil ve tanınmasına katkıda bulunmak amacıyla başlatıldığının altını çizen Başkan Şeker şöyle konuştu: "TÜBA'nın bilim insanlarını teşvik ve takdir misyonu kapsamında ihdas ettiği Uluslararası TÜBA Akademi Ödülleri Akademimizin öne çıkan programlarından biri. Gerek başvuru gerek değerlendirme süreci büyük bir titizlikle yürütülen ve nihayetinde kısa süre içinde büyük bir prestij kazanan TÜBA Uluslararası Akademi Ödülleri'nin gördüğü ilgiden fazlasıyla memnun olduğumuzu söyleyebilirim. Sosyal ve Beşeri Bilimler, Sağlık ve Yaşam Bilimleri ile Fen ve Mühendislik Bilimleri olmak üzere üç kategoriden oluşan ve aday gösterilenler arasında her kategoride bir ödül olarak verilen TÜBA Akademi Ödülleri ilgili alanda özgün, öncü ve çığır açıcı çalışmaları olan bilim insanlarına her sene Cumhurbaşkanlığı Külliyesinde düzenlenen törenle Cumhurbaşkanımız tarafından tevcih ediliyor. Her yıl ödüllerden bir tanesi dönüşümlü olarak üç kategori arasında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan veya Türkiye'yle ilgili, bağlantılı çalışmaları olan bilim insanlarına verilir. Bu şekilde Türkiye bağlantılı ödül üç kategori arasında dönüşümlü olarak devam ediyor." dedi ve 2024 yılı için Türkiye bağlantılı ödülün Sosyal ve Beşeri Bilimler alanında tevcih edileceği bilgisini verdi.

Sokak Köpekleri ve Halk Sağlığı

Prof. Dr. Ali Özer

TÜBA Asosye Üyesi / İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı

Sokak Köpekleri

Vahşi atalarının soyu tükenmiş gri kurtlar olduğu düşünülen köpeklerin insanlar tarafından yaklaşık 15 bin yıl önce evcilleştirilen ilk hayvan olduğu bilinmektedir. Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü'ne göre sokak köpeği belirli bir zamanda doğrudan kontrol veya kısıtlama altında olmayan serbest dolaşan sahipli köpek, sahibi olmayan serbest dolaşan bir köpek ile yabani haline geri dönmüş ve artık doğrudan insanlara bağımlı olmayan evcil köpeklerin tümünü kapsamaktadır.

Küresel olarak köpek sayısına ait net bir veri olmamakla birlikte hayvan sayısının ortalama insan nüfusunun %10'u kadar olduğu ve bu sayının %75'inin sokaklarda serbest dolaştığı ifade edilmektedir. Bu kapsamda evcilleştirilmiş köpek sayısının 1993 yılında 500 milyon, 2017 yılında 703 milyon olduğu tahmin edilmektedir. Bu sayının 500 milyonunun sokaklarda sahipsiz olduğu belirtilmiştir. Yıllar içerisinde nüfusu hızla çoğalan sokak köpekleri ülkemizde ve dünyada pek çok sorunu beraberinde getirmektedir.

Türkiye'de toplam 1.6 milyon köpek olduğu ve bu köpeklerin 250 bin civarında sokak köpeği olduğu ifade edilmektedir. Ankara'da 2012 yılında bölgesel olarak yapılan bir araştırmada, sahipli köpek sayısı 26 bin civarında, sahipsiz köpek sayısı 23 bin civarında toplam köpek sayısının 49 bin olduğu belirlenmiştir.

Ancak il düzeyinde elde edilen sayı toplam köpek sayısının çok az bir kısmını oluşturmaktadır. Çünkü bu çalışmada elde edilen rakamlar büyükşehir belediyesi sınırları içerisindeki özel ve kamu veteriner klinikleri ile Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi klinik kayıtları ile elde edilmesi nedeniyle kayıtsız olanları saptamadığı için sokakta yaşayan sayıyı net olarak yansıtmadığı düşünülmektedir.

Halk Sağlığı

Charls Edward Amory Winslow 1923 yılında Halk sağlığını, "organize olmuş toplum aracılığı ile çevreyi insan sağlığı için olumlu hale getirerek, bulaşıcı hastalıkları kontrol ederek, kişisel temizlik için bireyleri eğiterek, hastalıkların erken tanı ve koruyucu tedavisi için tıp ve hemşirelik hizmetlerini organize ederek, herkesin sağlığını uygun bir yaşam tarzı biçiminde geliştirerek sürdürülmesini sağlamak ve böylece her bireyin sağlık ve yaşamını uzatmasının doğuştan bir hak olduğunu anlayabilmesi için, bu yararları organize ederek yaşamın uzatılmasını, sağlık ile verimliliğin artırılmasını ve hastalığın önlenmesini sağlayan bir bilim ve sanattır." şeklinde tanımlamıştır.

Halk sağlığı tanımında görüldüğü üzere çevreyi insan sağlığı için olumlu hale getirmek ve bulaşıcı hastalıkları önlemek ve bu yöntemle insan sağlığını ve mutluluğunu geliştirmek temel bir halk sağlığı görevidir.

Halk Sağlığının aşağıda belirttiğimiz temel amaçlarında sokak hayvanlarına yaklaşım açısında önemli mihenk taşlarıdır;

- Sağlık düzeyini yükseltmek ve korumak
- Hastalanan kişiyi sağlığına kavuşturmak
- Yaralanan kişinin yarasını sarmak ve acısını dindirmek
- Bireyin, ailenin ve toplumun esenliğini sağlamak
- Halk sağlığı ile ilgili sorunları çözme yeteneğimizi bireyin, ailenin ve toplumun lehine kullanmak (8).

Bu temel amaçlara da baktığımızda halk sağlığı insan sağlığı geliştirmek ve korumak konusunu temel amaç edinmiştir.

Sokak Köpeklerinin Halk Sağlığı Üzerine Etkileri

Sokak köpeklerinin ısırma ve saldırması sonucunda insanların veya diğer hayvanların yaralanmasına, hatta ölümüne neden olmaktadır. Ayrıca özellikle kırsal alanlarda karayollarında veya yol kenarlarında bulunan köpekler nedeniyle çok sayıda trafik kazası da meydana gelmektedir. Sokak köpeklerinin ısırma ve saldırma davranışları incelendiğinde bu davranışların içgüdüsel olarak kendi alanlarını koruma ve tehdit durumuna karşı kendilerini savunma davranışı olduğu ifade edilmektedir. Özellikle sürü halinde dolaşan sokak köpeklerinde yapılan kastrasyon (kısırlaştırma) sonucunda bu saldırgan davranışlarında önemli değişiklik olmadığı görülmüştür.

Köpeklerin fiziksel olarak ısırma ve yaralaması gibi zararların yanı sıra tükürük gibi vücut sıvıları ile dışkı ve idrarı nedeniyle insanda ve diğer hayvanlarda virüs, bakteri, mantar ve parazit kaynaklı birçok zoonotik hastalık oluşturduğu bilinmektedir. Bu hastalıklar sadece insan sağlığı açısından değil, sahipli ya da sahipsiz köpeklerin sağlığı açısından da risk teşkil edebilir.

Enfekte bir köpeğin tükürüğünde bulunan mikroorganizmalar ısırma veya tükürüğün cilt aşınması veya mukoza ile temas etmesi (yalama gibi) yoluyla

bulaşabilir. Tükürükte bulunan mikroorganizmaların bulaşması ile ortaya çıkan hastalıkların başında kuduz gelmektedir. Kuduz hastalığı temel olarak enfekte hayvanın ısırmasıyla bulaşmaktadır. Ayrıca kuduz enfekte hayvanın salyasının insanın mukozasına ya da derisindeki açık bir yaraya teması da bulaşa neden olmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde insanlara bulaşan kuduz vakalarının %90 veya daha fazlasını enfekte köpekler nedeniyle oluşturmaktadır.

Ülkemizde 2013-2023 yılları arasında kuduz riskli temas ve kuduz vakaları incelendiğinde, 2013 yılında kuduz riskli temas sayısı 18 bin civarında iken 2023 yılında 43 bin civarına yükselmiştir. Benzer şekilde bu temaslar neticesinde kuduz vaka sayısı yıllar içerisinde değişkenli göstermekle beraber 2013 yılında 1 ve en yüksek 2014 yılında 4 ve 2023 yılında da 2 olarak raporlanmıştır.

Kuduz dışında enfekte evcil veya sokak köpeklerinden insanlara bulaşan çok sayıda enfeksiyon hastalığı olmakla birlikte en belirgin zoonozlar Chagas hastalığı, Kist Hidatik, Ankilostomiyaz, Leishmaniasis, Giardiazis, Toxocariasisdir. Ek olarak Brusella, Campylobacteriosis, Cryptosporidiosis, Tenya, Leptospiroz, Veba, Uyuz, Tularemi enfekte köpeklerden insanlara bulaş sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Köpeklerden insanlara bulaşan hastalıklardan bir diğer önemli hastalık kist hidatiktir. Kist hidatik vaka sayıları ülkemizde yıllar içerisinde artmakla beraber 2008 yılında 408 iken 2019 yılında 1867 ye ulaşmıştır. Özellikle kırsala alanlarda hayvancılık yapılan bölgelerde çoban köpeklerinin olması nedeniyle sıklığının arttığı görülmüştür.

Köpeklerin fiziksel olarak ısırma ve yaralaması, bireylerde psikosozal sonuçlarda meydana getirmektedir. Hayvan fobisi ve panik bozukluk buna örnek olarak verilebilir. Bu sorunlar nesiller boyu aktarılabilir. Sokak köpekleri toplumun yaşam alanlarında arttığı zaman sosyal faaliyetleri sınırlayabilmekte ve buda fiziksel inaktiviteye sebep olabilmektedir.

Sokak Köpekleri ile Mücadele Stratejileri

Sokak Köpeklerinin Popülasyon Kontrolü

Dünyadaki 1850'li yıllardan 1990'a kadar sokak köpekleriyle mücadele saptanan hayvanların öldürülme politikası şeklindeydi. Ancak 1990 yılı sonrasında çeşitli uygulamalar başlatılmıştır. Bu uygulamalar incelendiğinde temelde 3 modele dayanmaktadır. Bunlar;

1- Özellikle hayvan sayısının az olduğu ülkelerde toplu olarak öldürme (kitlesel itlaf) veya bölgesel öldürme (yerel itlaf) yöntemi

2- Hayvan sayısının az olduğu ülkelerde hayvanlar barınağa alınarak belli sürelerde tüm tedavi bakımları ve aşıları yapılmaktadır. Bakım süreleri sonunda bu hayvanların genellikle sahiplendirilmesi, sahiplendirilemeyen hayvanların uyutulma yöntemi

3- Hayvan sayısının çok olduğu ülkelerde hayvanlar saptandığında geçici olarak barınaklara alınıp burada kısırlaştırma işlemi ve gerekli ise tedavi bakımları yapıldıktan sonra tekrar doğal ortamına bırakılma yöntemidir.

Ülkemizde 3. Yöntem olan yakala-kısırlaştır- bırak olarak da ifade edilen bu yöntem uygulanmaktadır. Bu kapsamda popülasyon kontrolü kapsamında görevli olan belediyeler tarafından 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'na göre "Sahipsiz veya güçten düşmüş ya da tehlike arz eden hayvanların korunması ve bakımının yapılması ile rehabilitasyonunun sağlanması amacıyla hayvan bakımevleri kurar" ifadesine dayanılarak barınaklar kurulması gerekmektedir. Bu kapsamda ülkemizde kullanılan son uygulama ilgili kanunda 2021 yılında yapılan yeni düzenleme ile sahipsiz köpekler ilgili belediye tarafından saptandığında kısırlaştırma işlemi yapıp Tarım ve Orman Bakanlığının veri tabanına kaydedilerek sağlık durumunda bir engel teşkil etmiyorsa doğal ortamına tekrar bırakılma şeklindedir.

Ülkemizde sokak köpeklerinin sayısının günden güne artması ve mevcut riskler göz önüne alındığında sokak köpek nüfusunun kontrol altına alınması ve bu konuda hukuki alt yapının yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda ülkemiz gibi hayvan sayısının fazla olduğu bölgelerde yakala, kısırlaştır, bırak metodu yetersiz kalmaktadır. Benzer şekilde Hindistan'da yakala, kısırlaştır ve bırak metodu uygulanmasına rağmen dünyadaki en yüksek kuduz vaka oranları burada görülmektedir. Bu durumda bu yöntemin yeterli olmadığı ve hayvanların tekrar doğaya bırakıldıktan sonra bu sürecin yönetimi gerekmektedir.

Sokak Köpeklerinde Bağışıklama ve Tedavi

Köpek popülasyonunda yapılan kuduz karşı aşılama ile köpeklerden insana enfeksiyonun bulaşmasını önlemek için etkin olduğu gösterilmiştir. Çünkü kuduz enfeksiyonu açısından çok çeşitli hayvanlar rezervuar olmasına rağmen insana bulaşın %99'undan köpekler sorumlu tutulmaktadır. Bu açıdan köpek popülasyonunda en %70 oranında kuduz aşılması yapılması hem köpeklerden diğer hayvanlara bulaşı hem de insanlara bulaşmayı önlemek için yeterli bulunmuştur.

Kuduzun dışında köpekler aracılığıyla insanlara bulaşan Kist Hidatik olgularını kontrol altına almak için çok çeşitli uygulamalar yürütülmektedir. Bu kapsamda ülkemizde endemik olarak görülen son konakçısı köpekler olmakla birlikte ara konağı küçükbaş hayvanlar olması nedeniyle Kist Hidatitin kontrol altına alınması için önemli adımlar atılması gerekir. Bu kapsamda köpeklerin hastalıklı koyunların sakatatlarını yemesini önlemek, enfekte köpekleri antiparaziter ilaçlarla tedavi etmek, uygunsuz şartlarda hayvan kesimlerinin önlenmesi gibi çok yönlü müdahaleler ile Kist Hidatik kontrol altına alınmaktadır.

Sonuç olarak, sokak köpekleri konusu ülkemizde önemli bir halk sağlığı sorunu olarak çözüm beklemektedir. Sokak köpeklerinin fiziksel olarak ısırma ve yaralaması, bulaşıcı hastalıklara sebep olması ve psikosozal sonuçları birlikte değerlendirildiğinde, ülkemizde halihazırda uygulanan yakala, kısırlaştır, bırak metodu ve hayvan bakımevi sayısı ile hizmet kalitesi gözden geçirilmelidir.

Kaynakça

- Ahmad HI, Ahmad MJ, Jabbar F, Ahmar S, Ahmad N, Elokil AA and Chen J (2020) The Domestication Makeup: Evolution, Survival, and Challenges. *Front. Ecol. Evol.* 8:103
- World Organization For Animal Health. Stray Dog Population Control https://www.woah.org/fileadmin/Home/eng/Health_standards/tahc/2018/en_chapitre_aw_stray_dog.htm
- Hayvanların Haklarının Korunması İle Hayvanlara Eziyet Ve Kötü Muamelelerin Önlenmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem27/yil01/ss132.pdf>
- A.I. Wandeler, H.C. Matter, A. Kappeler, A. Budde. The ecology of dogs and canine rabies: a selective review *Revue Scientifique et Technique-Office International des Epizooties*, 12, 51-71
- Hughes, J., Macdonald, D. W. A review of the interactions between free-roaming domestic dogs and wildlife. *Biological conservation*, 2013;157, 341-351.
- WellBeing International. Global Dog Campaign The Challenge https://wellbeingintl.org/global-dog-campaign/about-gdc/?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwgJyyBhCGARIsAK8LVLO-NDVGBk3fDgdgnjmqb7yJwQRmSi1vRSGd3_YciMX67b0YCs0yCoaAqTgEALw_wcB
- Ozen D, Gürcan S, Kaya U. Ankara ilinde yer alan sahipli kedi ve köpek popülasyonunun belirlenmesi. *Vet Hekim Der Derg.* 2014;85(1):9-16.
- Ed: Öztürk Y, Günay O. Halk Sağlığı Genel Bilgiler. Erciyes Üniversitesi Yayınları. 2011
- Kırıışık F, Öztürk K. Şiddet Haberlerinden Hayvan Haklarına, Sahipsiz Köpek Sorunu. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.* 2021;(69):360-388.
- Neilson JC, Eckstein RA, Hart BL. Effects of castration on problem behaviors in male dogs with reference to age and duration of behavior. *JAVMA.* 1997; 211:180-182.
- Arkun B, Tirpan MB, Akçay E. Effects of castration on social and reproductive behaviors of stray dogs in flocks. *Lalahan Hayvancılık Araştırma Enstitüsü Dergisi.* 2015; 55(1): 15-22.
- Talan DA, Citron DM, Abrahamian FM, Moran GJ, Goldstein EJ. Bacteriologic analysis of infected dog and cat bites. *Emergency Medicine Animal Bite Infection Study Group. N Engl J Med.* 1999; 340(2):85-92.
- Honnorat E, Seng P, Savini H, Pinelli PO, Simon F, Stein A. Prosthetic joint infection caused by *Pasteurella multocida*: a case series and review of literature. *BMC Infect Dis.* 2016;16(1):435.
- Schuller S, Francey T, Hartmann K, Hugonnard M, Kohn B, Nally JE, Sykes J. European consensus statement on leptospirosis in dogs and cats. *J Small Anim Pract.* 2015;56(3):159-79.
- T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Zoonotik Ve Vektörel Hastalıklar Dairesi Başkanlığı. Kuduz Riskli Temas Ve Kuduz Vakaları. Erişim adresi: <https://Hsgm.Saglik.Gov.Tr/Tr/Dokumanlar-Zoonotik.Html>
- Riordan A, Tarlow M. Pets and diseases. *Br J Hosp Med.* 1996;56(7):321-4.
- Ma X, Bonaparte S, Corbett P, Orciari LA, Gigante CM, Kirby JD, Chipman RB, Fehner-Gardiner C, Thang C, Cedillo VG, Aréchiga-Ceballos N, Rao A, Wallace RM. Rabies surveillance in the United States during 2021. *J Am Vet Med Assoc.* 2023;261(7):1045-1053.
- CDC. Healthy Pets, Healthy People, Dogs Available at: <https://www.cdc.gov/healthypets/pets/dogs.html>
- T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Zoonotik Ve Vektörel Hastalıklar Dairesi Başkanlığı. Kuduz Riskli Temas Ve Kuduz Vakaları. Erişim adresi: <https://Hsgm.Saglik.Gov.Tr/Tr/Dokumanlar-Zoonotik.Html>
- Domenico O, Filipe DT, Andrei DM, Rebecca JT, Michael L, Gad B. Zoonotic Parasites of Sheltered and Stray Dogs in the Era of the Global Economic and Political Crisis. *Trends in parasitology.* 2017;33(10):813-825.
- T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. Türkiye'de Kistik Ekinokokkoz Mevcut Durum Raporu. *Türk Hijyen Ve Deneysel Biyoloji Dergisi.* 2020;77(EK-3):1-52.
- McManus DP, Zhang W, Li J, Bartley PB. Echinococcosis. *Lancet.* 2003; 362(9392):1295-304.
- Hayvan Hakları, Hayvanların Korunması Ve Refahı . https://Www.Ab.Gov.Tr/Files/Tar%C4%B1m%20ve%20bal%C4%B1k%C3%A7%C4%B1l%C4%B1k%20ba%C5%9fkanl%C4%B1%C4%9f%C4%B1/Hayvan_Haklari_Hayvanlarin_Korunmasi_Ve_Refahi.Pdf
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı. 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu. <https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/46/5199-Sayili-Hayvanlari-Koruma-Kanunu-Ve-Ilgili-Mevzuati>
- Aydoğdu M, Meral O. Sahipsiz Köpeklerin Popülasyonunun Kontrol Altına Alınması Ve Buna İlişkin Hukuki Altyapının Oluşturulması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.* 2019;21(2): 2129-2159.
- ZERO BY 30 The Global Strategic Plan To End Human Deaths From Dog-Mediated Rabies By 2030 <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/272756/9789241513838-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Dantas-Torres F, Otranto D. Dogs, cats, parasites, and humans in Brazil: opening the black box. *Parasites Vectors.* 2014;7:22.
- Cleaveland S, Kaare M, Tiringa P, Mlengeya T, Barrat J. A dog rabies vaccination campaign in rural Africa: impact on the incidence of dog rabies and human dog-bite injuries. *Vaccine.* 2003;21(17-18):1965-73.
- Coleman PG, Dye C. Immunization coverage required to prevent outbreaks of dog rabies. *Vaccine.* 1996;14(3):185-6.

TÜBA Üyesi Prof. Dr. M. A. Yekta Saraç: “Tarihimizi biz yazmazsak başkaları istediği şekilde yazar”

“Osmanlı Müellifleri eseri bizim kültür tarihimizi de özetliyor.”

Röportaj: Asiye Komut

Kitaplarla dolu bir eve, okumaya her zaman hevesli bir ailede doğan Prof. Dr. M.A. Yekta Saraç'ın tam da bu ilim ikliminde hayata, yazmaya, öğrenmeye ve muhtemelen öğretmeye olan merakının tohumları çok erken yaşlarda atılıyor. Kitapların her zaman el üstünde tutulduğu bir dünyada yetişmiş olmanın karşılığını ise yazdığı, çevirdiği hazırladığı eserlerle taçlandırıyor. Bu anlamda kendisiyle son dönem yayınlarından TÜBA-Türk İslam Bilim Kültür Mirası Dizisi için hazırladığı “Osmanlı Müellifleri”nin yanı sıra eserin “El-Müellifün el-Osmâniyyûn” adıyla Arapçaya çevirisi hakkında konuştuk.

■ Osmanlı Müellifleri'nin yazarı Bursalı Mehmed Tahir kimdir sorusuyla başlayalım isterseniz?

Kanaatimce onun hayatı ve şahsiyeti ile ilgili öne çıkan noktalar şunlar: 1860 yılında Bursa'da doğmuş. Yani kendisi Osmanlı Devletinin en buhranlı dönemlerinde yaşamış ve devlet görevlerinde bulunmuş birisi. Şahsiyetini; askeri eğitim, siyasi tercihleri, ilmi faaliyetleri ve tasavvufi yönü oluşturuyor. Askeri eğitim kurumlarında yöneticilik yapmasının yanı sıra 1908'de Meclis-i Mebusan'da milletvekili olarak bulundu. Fakat bulunduğu vazifelere rağmen ilimle ilgisini kesmedi. Hatta siyasette yaşadığı hayal kırıklıkları için ilim onun sığındığı bir liman oldu da diyebiliriz. 1913 yılında Evkaf Nezareti tarafından kütüphanelerdeki nadir eserlerin tespitine yönelik vazifelendirilmesi onun bahse konu Osmanlı Müellifleri bağlamında önemli bir nokta. Pek çok ilim adamı gibi kıymetinin bilinmesi daha sonraki dönemlere kalan müellifimiz, fakrüzaruret içinde ömrünün son yıllarını geçirdi ve 1925 yılında vefat etti. Allah rahmet eylesin.

■ Bize biraz eserin içeriğini anlatabilir misiniz? Bursalı Mehmed Tahir'in bu eserinde sadece yazarlara mı yer veriliyor, yoksa belli alanlarda önce çıkan bilim insanlarının, edebiyatçıların, alimlerin biyografileri de var mı?

Osmanlı Müellifleri aslında bir açıdan eser veren yazarlar ansiklopedisi gibi olmakla beraber diğer

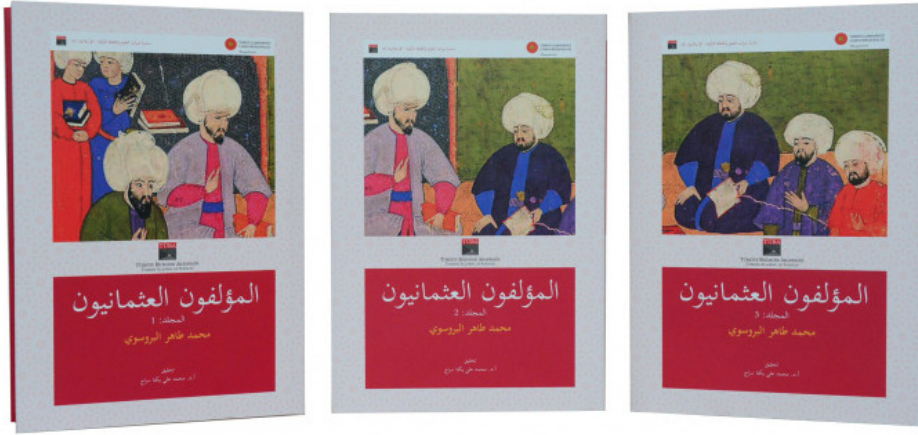

tarafından da bizim kültür tarihimizi de özetliyor. Meşayih, ulema daha sonra sırasıyla şairler ve edipler, tarihçiler, tabibler, riyazi ilimlerle uğraşanlar ve coğrafyacılar ele alınıyor ve işleniyor. Eserin kadrosu isminden de anlaşılacağı gibi telif verenler, yani yazarlar. Evet bir Sicill-i Osmanî değildir. Zaten eser de “Türk milletinin ilim ve kültür hayatına bir katkı yapmadıklarına” dair dışarıdaki batılıların ve içerdeki müstagrıblerin hatalı ve garazkar iddialarına cevap teşkil etme mahiyetinde. Müellifler eserde mesleklerine göre sıralanmışlardır. Tabii burada eseri anlama konusunda zor bir durum da var. O dönemin alimlerini bugünün akademisyenleri ile mukayese etmemek lazım. Tek bir alanda mütahassıs olup diğer ilim dallarında bilgisizliğin ve vasatlığın normal karşılanması durumuna, kültürden, sanattan, şiirden uzak olma fecaatine o dönemde rastlanılmazdı. Bir alandaki uzmanlık diğer alanlardaki cehaletin ve kültürsüzlüğün haklı bir mazereti olarak sunulmazdı. Yani o dönemlerde ilim sahibi aynı zamanda entelektüel birisi idi, kültürlü birisi idi. Dini ilimlerin tek bir alanında değil hemen her alanında eser veren bir müellif aynı zamanda önemli bir tarihçi, felsefe alanında eser veren bir şahıs aynı zamanda etkileyici bir şair yahut dini ilimlerde eser veren birisi, tasavvuf alanından birisi aynı zamanda musikîşinas idi, fen bilimleri alanında eser veren bir şahsın sosyal bilimler alanında da dikkat çeken birisi olması tabii bir durumdu. Eserde yüzlerce

alim, yani bilim insanı için söylenilen “elsine-i selase ile şiir söylerdi” yani Türkçenin yanı sıra Arapça ve Farsça şiir yazardı, cümlesine mukabil biz bugün kaç bilim insanı için “Türkçe dışında iki dilden vazgeçtik İngilizce şiir de yazar.” cümlesini kurabiliyoruz. Onun için o alimlerini bugünün bizler gibi akademisyenleri ile mukayese etmek “eyne’s-serâ ve’s-süreyya” dedirtir bu konuları biraz bilenlere. O alimler, yani uzmanlıkları dışında entelektüel yönleri de bulunan, geniş kültür sahibi, pek çok ilimde aynı anda derinlik sahibi olan, ilmin mütemmim cüz’ünün ahlak olduğunu gösteren o insanlara Allah rahmet etsin.

■ Eser günümüzün biyografi kitaplarından ayıran tarafları var mıdır?

Bildiğiniz üzere günümüzde yazılan biyografi kitapları genellikle konforlu ortamlarda masa başında ve bilgisayar marifetiyle yapılan taramalarla ortaya konuluyor. Osmanlı Müellifleri ise -o zamanın ulaşım ve erişim şartlarını da düşünelim- çeşitli illerin kütüphanelerinde zor şartlarda takat-fersâ bir çalışma ile yazılıyor. Yine eser sahibi, günümüzde örneklerine gittikçe daha az rastladığımız idealist biri olarak Türk milletinin ilim ve irfana hizmetlerini ortaya koymaya çalışırken sadece isimleri kaydetme ile yetinmiyor. Bahsettiği pek çok kitabı okuduğu ve incelediği açık bir şekilde anlaşılıyor. Kendisinin görmüş olduğu ve bulunduğu kütüphanenin ismini verdiği kitapların bazılarına bugün ulaşabilmiş değiliz. Yine aynı şekilde günümüzde hakkında pek çok çalışma ve ansiklopedi maddesi yazılan müellifler için de bu eser henüz aşılamadı. Bu eser hala önemi kaybolmayan bir kaynak olma özelliğini koruyor ve eserin önemli ayırıcı özelliği de kanaatimce bu husus. Eserlerin pek çoğu ile ilgili yapmış olduğu kendi değerlendirmeleri de önemli. Eserde müelliflerin hayatlarına dair alelade malumat vermektan ziyade o müellifleri kültür hayatı için önemli kılan eserler üzerinde bilhassa duruluyor. Ayrıca bu eser adeta bir şiir antolojisi mahiyetinde. Bu da onun tutulmasında ve çok okunmasında diğer bir amildir. Elbette birtakım eksiklikler ve yanlışlıklar bulunuyor. Hangimizin kitabında bir eksiklik, yanlışlık yok ki. Fakat eserin birbirinden çok değişik alanları kapsaması, verilen bilgilerin çoğunun bizzat eserlerin görülerek teyidi, şiirlerinden seçmeler yapılmış olması ve daha bir dizi farklı özellikler bu eserin günümüzde birisinin kaleminden çıkmasının ne denli zor olduğunu gösteriyor. Dolayısıyla bu eserleri hata bulmak için değil öğrenmek ve istifade etmek için okumalıyız. Elbette bu söylediğimiz sadece bu kitap için de geçerli değil. Yeri gelmişken Osmanlı Müellifleri’nde hata bulduk lafını büyük bir zevkle yazdıkları makalelerde kaydedenlerin hata diye gösterdiklerinin bir kısmının tashih hatası olduğunu da müellifin o kişi ile ilgili bir başka münasebetle yazmış olduğu yerde görmüşüzdür.

■ Osmanlı müelliflerini anlatan okuyacağımız benzeri başka eserler var mı?

Elbette bizim kültür tarihimizde terceme-i hal ve kitabiyat gelenekleri çok eskiye dayanıyor. Fakat bunların hiçbirisi, mesela ne Keşfü'z-Zunun ne de Şakaık ve zeyilleri, ne tezkireler Osmanlı Müellifleri türünden değildir. Hem bilimsel açıdan bir başvuru eseri olması hem de baştan sona zevkle okunacak bir eser olma özelliği bu esere hastır sanırım.

■ Eseri Osmanlı Türkçesinden günümüz harflerine kazandırma fikri nasıl doğdu? Eserin bu hale gelmesi ne kadar sürdü?

Eseri lise tahsilim sırasında merhum babamın dostu Ali Yakup Cenkiler hocam okutmuştu bana. Daha sonra da bu esere sık sık başvururdum. Dini ilimlerde nasibe-dar olan merhum babam da bu eseri çok okur ve kitabın sayfalarının sağını solunu işaretler, hoşuna giden şiirleri ayrıca yazardı. Baştan sona üç cildini bir defa da onunla okudum. Eseri günümüz alfabesine nakletme ve esere hizmet etme fikri ise Osmanlı Devleti ve mefkuresi ile sıkıntısı olan bir üniversite rektörünün sarfetmiş olduğu "Bırakın artık şu Osmanlıyı" lakırdısı ile doğdu. Her ne kadar kendisine müskitane bir cevap vermiş olsam da o akşam bu eseri yeni harflere nakletmeye başladım. "Sükut etmek gibi alemde nâdâna cevap olmaz." sözünü bir türlü sevememişimdir zaten. Mümkün olduğunca kısa bir şekilde, gerekli eser-i zühul olan bilgi tashihlerini ekledim. Bu tarz eser neşirlerinde takip edilmeyen bir usul belirledim ve köşeli parantezler içinde bu bilgileri vermeye öncelik verdim. Böylece okumanın kesintiye uğramamasını temine çalıştım. Orijinalinde çok sınırlı bir indeks bulunan esere geniş bir indeks oluşturdum. Tarihler miladiye çevrildi, şahısların doğum ve ölüm tarihleri verildi. Bu ve benzeri şekilde esere hizmetlerimiz oldu.

■ Eser ilk olarak Arapçaya çevrildi, özellikle Arapçaya çevrilmiş olmasının nedenleri neler? Başka dillere tercümesi planlanıyor mu?

Günümüz iletişim çağı. İletişimi sadece bir bölge veya ülkedeki haberlerin yayılmasına tahsis etmeyelim.

Bilimde irtibatın, uluslararası ilişkilerin, bilim insanları arasında ağın güçlü olması o ülkenin uluslararası görünümüne de tesir etmektedir. Ya kendimizi, kendi milletimizi, kendi milletimizin tarihini ve kültürünü biz anlatacağız ya da bu işi başkaları kendi doğruları ve kendi yararları doğrultusunda yapacaklar. Diğer bir ifadeyle kendi tarihimizi biz yazmazsak başkaları istediği şekilde yazacaktır. Eserin müellifinin bu eseri yazmasındaki gaye Türk milletinin ilim irfana yararlarının ve katkılarının duyurulması idi. Bu ise mümkün olduğunca fazla kişi için bu eserin, ulaşabilir ve erişilebilir olmasından geçiyor. İslam dünyasında Araplar ve Arap kültürü göz ardı edemeyeceğimiz bir ölçekte ve önemli bir pozisyonda. Dini, tarihi ve kültürel ilişkilerimiz bizleri kendileriyle kopmaz bir şekilde bağlamakta. Bu ilişkinin bilgi temelinde gelişmesi önemlidir. TÜBA her ne kadar ülkemizin bilim hayatına katkıda bulunmakta olan bir kurum ise de diğer taraftan Türk bilim hayatının da dışı bakan yüzü. Dolayısıyla bu eserin TÜBA tarafından yayınlanmasının ülkemizin İslam dünyasındaki yükselen algısının daha da iyileşmesine ve kültürel ilişkilerine olumlu katkı sağlayacağını düşünüyorum. Başka dillere de çevrilmesi sorunuza gelince; elbette bu TÜBA'nın kurumsal yapısının karar vereceği bir husus. Fakat şunu da söylemek isterim; ne kadar fazla bilim çevrelerini bu eserin içeriği ile bilgilendirirsek o kadar milletimizin bilim hayatına katkılarından haberdar etmiş oluruz. Arapçaya da kazandırdığı ve tanınırlığına katkı sağladığı için TÜBA ailesine teşekkür ederim.

■ Esere olan ilgi hakkında bilgi verebilir misiniz?

Bu esere olan ilgi bir kısmını yukarıda zikrettiğim sebeplerden dolayı hiçbir zaman eksilmez. Aynı konularda yayınlanan çalışmalar ve ansiklopedi maddeleri bu eserden bizleri müstağni bırakmadı, bırakacağını da sanmıyorum. Bu bir ihtiyaç. Şimdi bu yayınlı bu eserden istifade daha kolaylaştı. Dolayısıyla bu ilgi devam edecek, Arapça tercümesi ile daha da artacak diye düşünüyorum.

TÜBA-VI. GIDA ve SAĞLIKLI BESLENME SEMPOZYUMU "YÜZYILIN SALGINI: OBEZİTE"

Başkan Şeker "İnsanoğlu, sağlıklı gıda ve dünyada tüketime yönelik üretim kaygısı arasında sıkışmış durumda"

TÜBA, Gıda ve Beslenme Çalışma Grubu organizasyonu, Lokman Hekim Üniversitesi ev sahipliğinde Yüzyılın Salgını: Obezite konulu "VI. Gıda ve Sağlıklı Beslenme Sempozyumu"nu gerçekleştirdi.

Türkiye'nin öncelikli ve stratejik alanları ile dünya gündemindeki kritik konulara odaklanan TÜBA'nın, Prof. Dr. Kazim Şahin yürütücülüğündeki Gıda ve Beslenme Çalışma Grubu üyelerinin programladığı sempozyumunda; sağlığı bozacak ölçüde vücutta aşırı yağ birikmesi olarak tanımlanan obezitenin nedenleri, küresel etkileri ve bu salgına karşı bilimsel ve toplumsal yanıtları derinlemesine ele alındı. Obezitenin etkileri bütüncül yaklaşımla incelendi ve giderek büyüyen obezite sorunuyla mücadelede çeşitli stratejiler tartışıldı. Obezite ile mücadelede ulusal ve küresel düzeyde neler yapılabileceği ve bu salgına karşı nasıl daha etkili yol haritaları hazırlanacağı masaya yatırıldı. Obezite Tanımı, Nedenleri ve Sonuçları, Obezitenin Tıbbi Beslenme Tedavisi, Obezitenin Diğer Tedavi Yöntemleri ile Obezite ve Yaşam Tarzı Alışkanlıkları başlıklı 4 oturumun yapıldığı sempozyumun sonuçlarını içeren rapor ise ilerleyen günlerde kamuoyuyla paylaşılacak.

Sempozyumun açılışını, TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker, Lokman Hekim Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanı Mehmet Altuğ, TÜBA Asli Üyesi ve Lokman Hekim Üniversitesi (LHU) Rektörü Prof. Dr. Fatih Gültekin ile TÜBA Asli Üyesi ve Fırat Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Kazim Şahin yaptı. Başkan Şeker katkıları dolayısıyla Prof. Gültekin'e Akademik onur ödemesi Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi (FSMVÜ) iş birliğiyle yayımladığı "Millî Mücadele'nin Yerel Tarihi 1918-1923" adlı eseri hediye etti.

Obezite bir salgın gibi

Başkan Şeker konuşmasına Dünyada özellikle refahı, gelir düzeyi yüksek toplumlarda obezite sorununun giderek arttığını dile getirerek başladı. Yeni mesleklerin, yeni yaşam tarzının kişileri şehir hayatıyla beraber sıklığı ve kuşattığı ortamda salgın niteliğinde bir obezite sorunuyla karşı karşıyayız diyen Şeker şunları kaydetti "Küresel anlamda güvenilir ve sağlıklı gıda temini ve tedarik zincirinde ortaya çıkan sorunlar nedeniyle kendi kendine yeten bir ülke ve gıda kaynaklarında bağımsız olmak çok değerli hale geldi. Tüm bunların ne kadar önemli olduğunu Covid-19 salgınında hepimiz gördük, sonuçlarını da yıllara yayılmış şekilde yaşamaya devam ediyoruz. Özellikle Ukrayna Savaşıyla ortaya çıkan süreçte Afrika gıda sorununun derinleştiğini, gıdaya erişimdeki sıkıntıları ve Gazze'de yaşanan dramla birlikte insanların kendi tüketimini önemseyemediği kadar başkalarının tüketimine saygı duymadığı açıkça görülüyor. Acı olan, tüm bunların kendi hırslarımıza, tüketim alışkanlıklarımıza dokundurtmadan başkalarını suçlayarak çözülmesini bekliyoruz. Tüketim toplumunun beslenme alışkanlıkları, nüfus dengesizliği ve iklim değişikliğiyle ortaya çıkan üretim sorununun sonucu olarak farklı besin kaynaklarına yönelmek bizleri bir türbülansa doğru götürüyor. İnsanoğlu, sağlıklı gıda ve dünyada tüketime yönelik üretim kaygısı arasında sıkışmış durumda. Akademi olarak bütün bu sorunları yaptığımız çalıştay ve sempozyumlarla, hazırladığımız raporlarla dile getiriyoruz. Görüyoruz ki her bir konunun farklı alt katmanları var ve pek çok etken tüm süreçleri etkiliyor. Obeziteyle ilgili hazırladığımız bu programla farkındalık oluşturmak, genç kuşakların bu konuda dikkatini çekmek istiyoruz. Bu anlamda programın

TÜBA Asli Üyesi Prof. Dr. Fatih Gültekin

gerçekleştirilmesinde katkısı büyük olan Prof. Gültekin ve Prof. Şahin'in yanı sıra katılımcı bilim insanlarımıza teşekkürlerimi sunuyorum.”

Obez anneden doğan çocuklarda şizofreni 2.1 kat daha fazla.

Lokman Hekim Üniversitesi'nin (LHU) sağlık temalı bir üniversite olduğuna vurgu yapan Rektör Gültekin, LHU'da özellikle sağlıklı yaşama önem verildiğini, buna bağlı olarak da LHU'da sağlıklı beslenmenin temel farklılaşma alanlarından biri olduğunu söyledi, fakülteler ve programlar hakkında bilgi verdi.

Sağlıklı olmanın ilk aşamasının doğru beslenmek olduğunu ifade eden Prof. Gültekin “Obezite, sağlığı etkileyen önemli bir hastalık. Bireyler sağlıklı yaşamayı sadece kendileri için değil gelecek nesiller için de seçmeliler, bu onların sorumluluğu olmalı, çünkü obez bir anneden doğan çocuklarda şizofreni gelişme riski 2.1 kat daha fazla. Dolayısıyla hem toplum sağlığı hem de gelecek nesillerin sağlığı açısından obeziteyle mücadele gündemde olmalıdır.”

2035'te dünyadaki obez sayısı 4 milyarı aşacak.

Dünya Sağlık Örgütüne göre, dünyada 1.9 milyardan fazla aşırı kilolu veya obezite hastası bulunduğu bilgisini veren Prof. Şahin bu sayının 2035'te 4 milyarı aşacağı tahmin ediliyor dedi.

Prof. Kazım Şahin şöyle konuştu: “Obezite sıklığında 30'lu yaşlarda artış gözlenirken, 45-65 yaş aralığında en yüksek seviyelere ulaşıyor. Türkiye 18 yaş üstü yetişkinlerde yüzde 32'lik obezite oranıyla Avrupa'da ilk sırayı alıyor. Kentsel alanlarda obezite oranı %23,8 iken, kırsal

TÜBA Asli Üyesi Prof. Dr. Kazım Şahin

alanlarda bu oran %19,6 olarak belirlenmiş. Bu, kentsel bölgelerde daha yüksek yaşam maliyetleri, hızlı yaşam tarzı ve kolay erişilebilir işlenmiş gıdalar gibi faktörlerin obeziteyi daha fazla tetiklediğini gösteriyor. Öte yandan, çocukluk çağı obezitesi de ciddi bir sağlık sorunu haline gelmiş durumda. Türkiye'de yapılan araştırmalar, her dört çocuktan birinin fazla kilolu veya obez olduğunu ortaya koyuyor. Bu durum, çocukların sağlığı üzerinde uzun vadeli olumsuz etkilere neden olabilir ve ilerleyen yaşlarda çeşitli kronik hastalıkların temelini atabilir. Bundan dolayı, obezitenin önlenmesi ve kontrol altına alınması için ulusal ve uluslararası düzeyde etkili politika ve programların hayata geçirilmesi çok önemli.”

Obezitenin, yalnızca fazla kilo almakla sınırlı bir sorun olmadığını; genetik, çevresel ve sosyoekonomik faktörlerin karmaşık bir etkileşimi sonucunda ortaya çıktığını belirten Prof. Dr. Kazım Şahin, gelişen teknoloji ve değişen yaşam tarzları, fiziksel aktivite düzeylerinin azalmasına ve yüksek kalorili, düşük besin değerine sahip gıdaların tüketimi, hormonal ve metabolik etmenler, sigara- alkol kullanma, kullanılan antidepresan gibi bazı ilaçlar obezitenin artmasına neden olduğunu ifade etti.

Obezitenin ülke ekonomisine etkisi

Obezite, dünya genelinde sağlık sistemleri üzerinde önemli bir yük oluşturuyor ve insülin direnci, diyabet, kalp hastalıkları, bazı kanser türleri ve solunum problemleri, bacak ağrıları, hareket etmede zorlanma gibi kronik hastalıkları yayılmasını tetikliyor diyen Şahin, ruhsal sorunların, toplumsal uyumsuzlukların, ekonomik olarak obezitenin tedavi maliyetleri ve iş gücü kaybının, ülkelerin ekonomileri üzerinde derin etkiler yarattığını söyledi.

“MİLLÎ MÜCADELE’NİN YEREL TARİHİ 1918-1923” TANITIM TOPLANTISI

TÜBA ve Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi iş birliğiyle hazırlanan “Millî Mücadele’nin Yerel Tarihi 1918-1923” adlı 13 ciltten oluşan eserin tanıtım toplantısı TÜBA Rabi Medrese’de gerçekleştirildi.

TÜBA ve Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi (FSMVÜ) iş birliğiyle hazırlanan Millî Mücadele’nin Yerel Tarihleri Projesi kapsamında yayımlanan “Millî Mücadele’nin Yerel Tarihi 1918-1923” adlı 13 ciltten oluşan eserin tanıtım toplantısı TÜBA Rabi Medrese’de gerçekleştirildi.

Eserde; Türkiye’nin Millî Mücadele ile ilgili hafızası 7 bölge 81 il çerçevesinde ele alındı, Millî Mücadelenin tarih yazımına dair araştırma ve incelemeler yapıldı. Yerel deneyimlere karşılaştırmalı olarak bakılması, zaman ve mekân şartlarının çok boyutlu olarak ele alınması prensibi benimsendi. Yerel öznelerin, olayların ve mekanların ön plana çıkarılmasının, insanların kendilerini parçası ve sahibi hissedecekleri bir tarihin yazılması için şart olduğu ve Millî Mücadele’ye

yerelden bakmanın onu yerinden ve yaygın olarak görmeye imkân vereceği ön kabulünden hareket edildi. Millî Mücadelenin resmi ya da geleneksel tarih yazımındaki homojenleştirici anlatımına karşılık yerel farklılıkların üstündeki örtüyü kaldıran bir seri ve Millî Mücadele’nin bütün toplumsal unsur ve katmanların birlikte yaşadığı ve hatırladığı bir tarih olduğu gerçeği ortaya konuldu.

Tarihe yeni bir soluk getirecek.

TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker, FSMVÜ Rektörü Prof. Dr. Nevzat Şimşek toplantının açılış konuşmalarını yaptı. Eserin editörlerinden Doç. Dr. Mustafa Göleç ise çalışmanın yaratım sürecini aşamalarıyla birlikte anlattı. Proje Bilim Kurulu Üyeleri, proje editörleri ve cilt koordinatörlerine sertifika takdimi yapıldı.

Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mehmet Fatih Kacır Prof. Şeker’e gönderdiği mesajda; “Türkiye’nin Millî Mücadele ile ilgili hafızasını zenginleştirmeyi amaçlayan, adeta bir bellek niteliğinde hazırlanan kıymetli eserlerin milletimize hayırlı olmasını diliyorum. Türkiye’nin dört bir yanından akademisyen ve araştırmacıların değerli katkılarıyla hazırlanan eserlerin, tarihimize yeni bir soluk getireceğine ve önemli konulara ışık tutacağına inanıyorum. Kıymetli eserlerin ülkemize kazandırılmasında emeği geçen herkesi tebrik ediyorum.” dedi.

100. yıla armağan edilen en başarılı ve sistemik eser

3 yıllık bir çalışmayla ortaya konan eserin Cumhuriyetin 100. yılına armağan edildiğini ifade eden Başkan Şeker çalışmanın emek yoğun bir ürün olduğunun altını çizdi ve ilk olarak hakemlerinden, makale yazarlarına, editörlerine, proje için oluşturulan bilim kurullarında değerli katkılarını sunan bilim insanlarına ve TÜBA Konsey üyelerine teşekkür etti.

Başkan Şeker “Objektif bilimsel kaynaklara bağlı olarak yakın tarih çalışması yapmak oldukça zor, bir de zamanla yarışılıyorsa çok özenli, titiz ve dikkatli olmak gerekir. TÜBA olarak 100. yıl çalışmalarına yönelik bir dizi faaliyeti programımıza aldık; bunlardan biri olan Milli Mücadele’nin Yerel Tarihleri Projesi Akademi’ye önerildiğinde TÜBA Konseyi tarafından desteklendi. Ve nihayetinde proje için emek veren bilim insanlarımızın Cumhuriyetin 100. yılındaki en başarılı ve sistemik eseri ortaya çıkardıklarını düşünüyorum. Alanın uzmanları elbette bunu değerlendireceklerdir. Literatüre katkı olarak sunulan eserlerin kıymeti zamanla anlaşılır. Elbette eleştiriler olacaktı, doğaldır. Yapıcı ve sağlıklı eleştirilere her zaman açık olduğumuzu belirtmek isterim.” dedi.

Esere 150 tarihçi ve akademisyen katkı sundu.

Milli Mücadele’nin insanlık tarihinde ender görülen bir uyanış, direniş ve milli bir kıyam olduğuna dair sözleriyle konuşmasına başlayan Rektör Şimşek, 100 yıldönümlerinin aynı zamanda geçmişin muhasebesini yapma, karşı karşıya kalınan riskleri ve fırsatları ele alma imkanı fırsatı sunduğunu dile getirdi.

Prof. Dr. Nevzat Şimşek şöyle devam etti: “Milli Mücadele’nin Yerel Tarihleri Projesi kapsamında 150 tarihçi ve akademisyenin katkıları ile 13 ciltlik çok kıymetli bir eser ortaya çıktı. Bu eser bizler için milletimize ve ecdadımıza borcumuzun ifası çabasıdır. Literatürde ağırlıklı olarak Milli Mücadele’nin siyasi, askeri ve diplomatik boyutları çalışılmıştı. 13 ciltlik bu eser Milli Mücadele’nin yerelde, Türkiye’nin 81 vilayetinde nasıl yaşandığını ilk kez bu kadar detaylı ve kapsamlı olarak ortaya koyması açısından oldukça kıymetli. Milli Mücadele’nin bu kapsamlı tarihini halkımızın ve ilgililerin istifadesine sunmaktan mutluluk duyuyor, bu çalışmanın bir hafıza oluşturmasını, aynı zamanda gelecekteki araştırmalara yön vermesini rabbimden niyaz ediyorum. Eserin ortaya çıkmasındaki emekleri ve gayretleri için TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker’e şükranlarımı arz ediyorum.” dedi.

Pek çok ilk “Milli Mücadele’nin Yerel Tarihi 1918-1923”te toplandı.

Türkiye Cumhuriyeti’nin 100. yıl dönümünde önemli bir görevi yerine getirmenin onur verici olduğunu söyleyen Dr. Göleç şunları kaydetti: “Biz Milli Mücadeleyi geçmiş olarak görmüyoruz. Onu

FSMVÜ Rektörü Prof. Dr. Nevzat ŞİMŞEK

geçmemiş, etkileri sürüp devam eden tarih olarak anımsıyoruz. Milli Mücadele ortak milli hafızamız. Modern Türkiye’nin doğuşunda başka hiçbir olay ile karşılaştıramayacak önemde bir olay. O yüzden yüzüncü yıldönümünde Milli Mücadele’ye dair ne yapılsa azdı. Ülkemizin neredeyse her kurumunda Milli Mücadele’nin 100. yılıyla çalışmalar yürütüldü. TÜBA himayesinde yürütülen Milli Mücadele’ye Yerel Bakışlar Projesi bu çalışmaların en kapsamlılarından biri oldu. Bu çapta ve kapsamda bir proje ancak uzun zaman ve yoğun emekle vücut bulabilirdi öyle de oldu.” dedi. Eserde kronolojik monografi yazımı, editoryal süreç, terminoloji kullanımı ve tasarım süreci hakkında detaylı bilgi verdi.

Milli Mücadele’nin Yerel Tarihi 1918-1923 Editörü
Doç. Dr. Mustafa GÖLEÇ

Türkiye 1918-1923: Milli Mücadelenin Yerel Tarihi başlıklı 13 ciltlik eserle birçok ilkin gerçekleştirdiğini ifade eden Göleç, çalışmanın Milli Mücadele ile ilgili en kapsamlı başvuru eserlerinden biri olarak ortaya çıktığına işaret etti. Alanın mevcut birikiminin ilk kez bu ölçekte bir araya getirildiğini, Milli Mücadele ile ilgili bilgiler kazandırıldığını söyledi. Milli Mücadele’nin zamanı genişletilmiş, mekanı yayılmış ve bilinmeyen veya az bilinen öznelerinin tanıtıldığını belirtti. Toplantı fotoğraf çekiminin ardından sona erdi.

BAKÜ'DE TÜRK DÜNYASI KÜLTÜREL MİRAS KONFERANSI

TÜBA Başkanı Prof. Şeker "Türk kültürü, tarihi boyunca zengin bir miras oluşturdu ve bu miras, geniş coğrafyalara yayılan Türk halklarının ortak kimliğinin temel taşlarını oluşturdu."

TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker, Bakü'de düzenlenen "UNESCO Perspektifinden Türk Dünyası Tarihi ve Kültürel Mirasının İncelenmesi ve Korunması" konferansına katıldı.

Program Uluslararası Türk Akademisi, Türk Kültür ve Miras Vakfı, Azerbaycan Cumhuriyeti UNESCO Milli Komisyonu ve UNESCO Türkiye Milli Komisyonu tarafından, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) ve ADA Üniversitesi Kalkınma ve Diplomasi Enstitüsü iş birliğinde düzenlendi.

UNESCO'nun ilke ve standartlarına uygun olarak, yerel toplumlar ve bir bütün olarak Türk Dünyası

için büyük değer taşıyan tarihi ve kültürel anıtların ve miras alanlarının korunması, rehabilitasyonu, tanıtımı, yönetimi ve daha etkin kullanımı konusunda katılımcılar arasında işbirliğini teşviketmeyi amaçlayan konferans programı kapsamındaki Azerbaycan Milli İlimler Akademisi'nin "Divânı Lugâti't-Türk'ün 950. Yıldönümü" dolayısıyla düzenlediği sergi Başkan Şeker ve Azerbaycan Bilimler Akademisi Başkanı Prof. Dr. İsa Habibbayli'nin konuşmalarıyla açıldı.

Ortak mirasımızı koruma ve geliştirme yolunda birlikte ilerleyelim.

Divânı Lugâti't-Türk ve yazarı Kaşgarlı Mahmut hakkında bilgi veren Prof. Şeker, Türk kültürü, tarihi boyunca zengin bir miras oluşturduğunu ve bu mirasın, geniş coğrafyalara yayılan Türk halklarının ortak kimliğinin temel taşlarını oluşturduğunu söyledi.

Başkan Şeker şöyle konuştu: "Kültürel etkinlikler, festivaller ve sanatsal faaliyetler aracılığıyla, Türk kültürünün benzersiz özelliklerini sergileyebilir ve küresel bir diyalog oluşturabiliriz. Ancak, bu ortak mirası korumak ve gelecek nesillere aktarmak, hepimizin sorumluluğundadır. Dilimizi, folklorumuzu, sanatımızı ve tarihimizi koruyarak ve bunları geliştirerek, Türk dünyasının birliğini ve kültürel zenginliğini sürdürebiliriz. Türk Dünyasında

her bir ülkenin öne çıkan edebi eserlerinin, yazarlarının ve şairlerinin tercümeleri karşılıklı etkileşimleri arttıracaktır. Örneğin, Türkiye’den Türk ve İslam Dünyasına yönelik bir gönül bağı oluşturan Abdurrahim Karakoç, Necip Fazıl Kısakürek, Sezai Karakoç, Peyami Safa, Cemil Meriç, Mustafa Kutlu gibi isimlerin eserlerinin tüm Türk Dünyası tarafından bilinmesinin önemli olduğuna inanıyorum. TÜBA olarak bizler, Türkiye’nin ulusal bilim akademisi olma sorumluluğu ile bilim ve kültür mirasımıza verdiğimiz önemle 2014 yılında “Türk – İslam Bilim Kültür Mirası Projesi”ni başlattık. Bu projemiz Türkiye Cumhurbaşkanlığı himayelerinde sürdürülüyor. Bu proje ile insanlığın bilgi birikimine katkıda bulunmuş, Türk-İslam bilim ve kültür mirasına ait klâsik eserleri günümüze tercüme ediyoruz. Geçmişimizle günümüz arasında bir bağ kuruyoruz. Projemiz değerli eserlerin kütüphanelerdeki atıl durumlarından kurtararak bilim ve kültür insanlarımız ile gelecek kuşakların istifadesine sunma amacını taşıyor. Bu amaç doğrultusunda, yeni nesillerin geçmişin önemli değerleri olan Türk bilim insanlarını tanımaları ve onlara hak ettikleri değeri vermeleri sağlanıyor. Bir nevi gençlerimize özgüven kaynağı oluşturuyoruz. Türk düşünce tarihinde büyük öneme sahip, Arapça, Farsça ve farklı Türk lehçelerindeki bu eserlerin, günümüz Türkçesine kazandırılarak 21. yüzyıl okuyucularına ulaştırılması, Türklerin düşünce ve kültür tarihindeki konumunu da hatırlatmaya katkı sağlıyor. Yine TÜBA olarak başta şeref üyemiz merhum Prof. Dr. Fuat Sezgin’in “İslam’da Bilim ve Teknik” adlı eseri olmak üzere tarihi ve kültürel mirasımızı içeren kitaplar yayımlamaktayız.” dedi.

Tüm dünyada artan küresel gerilimlerin ülkeleri zorunlu işbirliklerine zorladığının altını çizen Şeker, böylece Türk dünyası arasındaki iş birliğinin

öneminin daha da belirgin hale geldiğini belirtti. Ekonomik entegrasyonun, kültürel alışveriş ve ortak politik tutumların, Türk halklarının karşılaştığı ortak sorunlara karşı bir arada hareket etme kapasitesini artırdığını kaydetti. Bu birlikteliği güçlendirenin ise harç vazifesi gören bu ortak kültürel ve tarihi miras olduğunu ifade etti. Türk dünyası, ortak kültürel mirası ve birliğin farkındalığıyla, daha parlak bir gelecek inşa etmek üzere birlikte çalışmalıyız, bu doğrultuda ortak mirasımızı koruma ve geliştirme yolunda birlikte ilerleyelim dedi.

Konuşmasında Türk dünyasının vakıf kültürüne de değinen Şeker, bu kültürün köklerinin Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine dek uzandığını günümüze uzanan köklü bir geçmişe sahip olduğunu kaydetti ve “Günümüzde vakıf kültürü, modern vakıf ve dernekler aracılığıyla yaşamaya devam etmektedir. Eğitimden sağlığa, sosyalyardımlaşankültürel mirasın korunmasına kadar birçok alanda faaliyet gösteren bu kurumlar, tarihi vakıf anlayışının günümüzdeki temsilcileri olarak önemli bir sosyal sermaye oluşturmaktadır. Tarih boyunca süregelen bu kültür, toplumsal dayanışma ve yardımlaşmanın sürdürülebilirliği açısından büyük bir öneme sahip.” dedi.

Kültürel Varlıkların Korunmasına Yönelik Ulusal Stratejiler ve Yaklaşımlar, Türk Dünyasının Mirası, Kültürel Mirasın Korunması, Belgelenmesi ve Tanıtılması Konusunda Türk İşbirliği Kuruluşları, Korumaya Yönelik Yenilikçi Yaklaşımlar ve Gerekli Çalışmalar Kültürel Mirasın Desteklenmesi ile Milli Komisyonların Proje Bazlı İş Birliği Kültürel Mirasın Korunması/Korunması başlıklı oturumlar düzenlendi. Ayrıca Türk Dilinin Korunmasına Yönelik Gelecek Stratejiler, Kültürel Miras başlıklı yuvarlak masa toplantısı da düzenlendi.

S20-KÜRESEL DÖNÜŞÜM İÇİN BİLİM TOPLANTISI

TÜBA Başkanı Prof. Şeker "Dünya, insanlık tarihinde alınan kararların ve atılan adımların gelecek nesillere bırakılacak olan mirasın şekillendireceği kritik bir dönemde." dedi.

TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker ve TÜBA Asli Üyesi, Asya Bilim Akademileri ve Toplulukları Birliği (Association of Academies and Societies of Sciences in Asia-ASSAA) Başkanı Prof. Dr. Ahmet Nuri Yurdusev, Brezilya Bilimler Akademisi'nin "Küresel Dönüşüm için Bilim" başlığıyla düzenlediği, 8. kez gerçekleştirilen Bilim20 (Science20-S20) toplantısına katıldı.

2017 yılından bu yana G20 ülkelerinin ulusal bilim akademilerini bir araya getiren S20 toplantılarının 2024 yılı için Brezilya hükümetinin G20 için belirlediği "Adil Bir Dünya ve Sürdürülebilir Bir Gezegen İnşa Etmek" ilkesi doğrultusunda; yapay zekâ, biyoekonomi, enerji dönüşümü süreci, sağlık sorunları, sosyal adalet gibi konular masaya yatırıldı. Etik, sosyal etki, düzenleme ve bilgi paylaşımı, sürdürülebilir dünya, yenilenebilir enerjiler, sosyal ve ekonomik hususlar, kalite, eşitlik ve erişim, kapsayıcılığın teşvik edilmesi, yoksulluğun sona erdirilmesi ve eşitsizliklerin azaltılması gibi konular tartışıldı.

Toplantıya Brezilya'nın yanı sıra, Hindistan, Güney Afrika, Avusturalya, Kanada, Arjantin, Çin, Fransa, Almanya, İtalya, Endonezya, Meksika, Rusya, Suudi Arabistan, İngiltere, ABD Bilimler Akademisi ve bilim kuruluşu temsilcileri, üniversite öğretim üyeleri ile Avrupa Akademisi'nden bilim insanları konuşmalarıyla katkı sağladı. InterAcademy Partnership, International Science Council (ISC), The World Academy of Sciences (TWAS), Inter-American Network of Academies of Sciences (IANAS), AASSA uluslararası gözlemci çatı kuruluşlar olarak toplantıda yer aldı.

Program kapsamındaki konuşmasına "Küresel Dönüşüm için Bilim" in sadece bir eylem çağrısı olmadığını vurgulayarak başlayan Başkan Şeker, "Bu, küresel bilim camiasının üyeleri olarak paylaştığımız sorumluluğun bir hatırlatıcısıdır. Bu, sürdürülebilir ve eşitlikçi bir gelecek

için bilim ve teknolojinin gücünden yararlanmaya yönelik kolektif çabamızın bir kanıtıdır." dedi.

Dünyanın, insanlık tarihinde alınan kararların ve atılan adımların gelecek nesillere bırakılacak olan mirasın şekillendireceği kritik bir dönemde olduğunu ifade etti. Dünyanın "iklim değişikliği, sağlık eşitsizlikleri, enerji krizleri ve genişleyen eşitsizlik açığı" gibi benzeri görülmemiş zorluklarla boğuştuğunu, bu zorlukların içinde çok büyük fırsatlar da yattığını söyledi.

TÜBA Asli Üyesi, ASSAA Başkanı Prof. Dr. Ahmet Nuri Yurdusev

TÜBA, dünyada gerçeğin sesi olmak için çaba harcıyor.

TÜBA'nın işbirliğine dayalı inovasyonun gücüne, bilgi ve kaynak paylaşımının önemine inandığının altını çizen Şeker, "TÜBA olarak Bilgi Teknolojileri; Çevre, Biyoçeşitlilik ve İklim Değişikliği; Enerji; Sağlık Bilimleri ve Teknolojileri; Sürdürülebilir Kalkınma ve Finans, bu konulara odaklanıyoruz. Yapay zeka alanında, insan onurunu ve toplumsal refahı ön planda tutan bir etik çerçeveyi savunuyoruz. Yapay zekadaki ilerlemeler bizi ayıran bir engel değil, herkesin tırmanabileceği bir merdiven olmalı. Yapay zekanın ayrımları ortadan kaldırmak, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimi artırmak ve daha kapsayıcı bir toplumu teşvik etmek için bir araç olarak hizmet ettiği bir gelecek hayal ediyoruz. Biyoekonomiye yönelen TÜBA, ekonomik büyüme ve çevrenin korunması için zengin biyoçeşitliliğimizden yararlanan sürdürülebilir uygulamaları teşvik etmeye kararlı. Sürdürülebilir tarımın, yenilenebilir kaynakların ve yeşil teknolojilerin dirençli ekonomiler inşa etmede ve iklim değişikliğiyle mücadelede oynadığı kritik rolün farkındayız. Enerji dönüşümü, etkili bir değişim yaratmak için bilim ve politikanın bir araya gelmesi gereken başka bir alan." dedi.

Başkan Şeker TÜBA'nın dünyada gerçeğin sesi olmak için çaba harcadığını kaydederken "Rusya-Ukrayna Savaşı'nda olduğu gibi Filistin'de İsrail eliyle yaşanan insani kriz konusunda farkındalık yaratmak için çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Bazı ülkelerin üst düzey liderlerinin ve ulusal bilim akademilerinin temsilcilerinin, siyasi ve bilimsel tarafsızlık ilkesinden uzak, İsrail'i destekleyen açıklamalarda bulunmasını endişe verici buluyoruz. Filistin'in bu insanlık dışı katliamına ve sistemli işgaline karşı, çok az istisna dışında, dünya bilim camiasının hiçbir çaba göstermemesini üzüntüyle karşılıyoruz. Bu nedenle Filistin-İsrail Savaşı Raporumuzu 800'ün üzerinde bilimsel akademi ve kuruluşla paylaştık. Ancak ne yazık ki Filistin'de akademisyenler öldürülürken, üniversiteler yıkılırken çoğunluğun hala sessiz kaldığına tanık oluyoruz. Siyasi çevrelerin ve bilimsel kuruluşların Ukrayna'nın işgali sırasında gösterdikleri dayanışma ve anlayışı Filistinliler için göstermemeleri endişe

vericidir. Özgür düşüncenin merkezi olması gereken üniversitelerin ve diğer bilimsel kurumların güç grupları ve lobiler tarafından baskı altına alınması kabul edilemez. Bilim ve teknoloji, toplulukları canlandırabilecek ve eşitliğin önündeki engelleri kaldırabilecek güçlü değişim araçlarıdır. Ancak bilimsel tarafsızlığın yokluğunda bilim ve teknolojinin ilerlemesi tüm dünyanın ortak yararına değil, yalnızca güç gruplarına hizmet edecektir." dedi.

Science20, G20 ülkelerinin bilim akademilerinden oluşan; liderlere ve dünya kamuoyuna, politikaların bilimsel altyapısı olması adına çalışma yapan bir çalışma grubu, G20 ülkeleri arasındaki bilim insanlarının ve kurumlarının iş birliğini sağlamaya yönelik bir platformdur. Science20, G20 liderlerinin bilim ve teknolojiye en iyi şekilde yararlanmasını amaçlar ve bu amaç doğrultusunda G20 liderlerine bilimsel ve teknolojik konularla ilgili rehberlik sunar.

TÜBA ve HİNDİSTAN ULUSAL BİLİM AKADEMİSİ MUTABAKAT ZAPTI İMZALADI

TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker ve Hindistan Ulusal Bilim Akademisi (The Indian National Science Academy (INSA) Başkanı Prof. Dr. Ashutosh Sharma her iki akademi arasında hazırlanan mutabakat zaptını imzaladılar.

Brezilya'da düzenlenen Bilim20 (Science20-S20) toplantısında organize edilen mutabakat zaptı kapsamında TÜBA ve INSA, bilimsel iş birliğini esas olarak ikili sempozyumlar, bilgi ve yayın alışverişi yoluyla teşvik etmek konusunda anlaştılar. Fen ve teknoloji, beşeri bilimler, tıp ve sosyal bilimler dâhil olmak üzere akademik alanın tüm yelpazesini kapsayan anlaşma, bilim insanlarının karşılıklı değişimini de içeriyor. İlk olarak 2008 yılında imzalanan ikili iş birliği anlaşması, son olarak atılan imzalarla 10 yıl süresince geçerli olacak.

TÜBA KURAKLIK TEHLİKESİNE DİKKAT ÇEKTİ

TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker “Özellikle içme suyunu daha dikkatli tüketmeliyiz. Su israfından kaçınmak zorundayız. Büyükşehirlerde 7’den 70’e tüm vatandaşlara su kullanımı konusunda eğitim verilmeli, tüketici bilinci oluşturulmalı, aksi halde bu günleri çok ararız.”

TÜBA Çevre, Biyoçeşitlilik ve İklim Değişikliği Çalışma Grubu, Türkiye’de yaşanan kuraklık hakkında yaptığı yağış analizleriyle alınması gereken önlemlere dikkat çekti.

Çalışma Grubunun açıklamasına göre; Türkiye geneli Şubat ayı yağışı son 30 yıl ortalamasının altında gerçekleşti. Türkiye geneli şubat ayı yağışları son 30 yıl ortalamasına göre %42 azalma gösterdi, bölge geneli yağışlar ise tüm bölgelerde azalma gösterirken, azalma oranı Marmara, Ege, İç Anadolu ve Karadeniz bölgelerinde %50’den fazla olarak saptandı. Marmara ve Karadeniz bölgeleri son 10 yılın en düşük Şubat yağışlarını aldı. Azalma oranı Bursa, Balıkesir, Kütahya ve Nevşehir çevrelerinde %80’lere ulaştı. İl geneli yağışlarda son 30 yıl ortalamasına göre en fazla azalma ise %75 ile Nevşehir’de meydana geldi. Ordu, Samsun, Tokat ve Gümüşhane illeri son 50 yılın, Bursa son 35 yılın en düşük Şubat ayı yağışlarını aldı. Marmara Bölgesinde Şubat ayı yağışlarında son 30 yıl ortalamasına göre %56 azalma gerçekleşti, Ege yağışlarında normaline göre %62 azalma, Akdeniz yağışlarında normaline göre %40 azalma, İç Anadolu Yağışlarda normaline göre %57 azalma, Karadeniz bölgesi Yağışlarında normaline göre %50 azalma, Doğu Anadolu yağışlarında normaline göre %25 azalma, Güneydoğu Anadolu Yağışlarında normaline göre %13 azalma gerçekleşti.

2024 yılı Şubat ayı ortalama sıcaklığı, 1991-2020 yılları arası Şubat ayı ortalamasının 3.4 °C üzerinde olarak ölçüldü. 2024 yılı Şubat ayı, son 53 yılın en sıcak ikinci Şubat ayı olarak kayıtlara geçti.

Ege, Akdeniz ve İç Anadolu bölgelerinde 2024 su yılı Ekim 2023-Şubat 2024 verilerinde yağış normallerine göre ortalama % 10 azalma görülürken, Marmara, Karadeniz, Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu bölgelerinde ortalama yağışlarda artış görüldü. 2024 yılı kış mevsimi 2023 Aralık, 2024 Ocak, Şubat verilerinde yağışları son 30 yıl ortalamasının altında gerçekleşti, kış mevsimi yağışlarında normaline göre %7 azalma, Bölge bazında Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri normalleri üzerinde iken diğer bölgeler normallerin altında yağış aldı. En fazla azalma gösteren bölge %29 ile Ege Bölgesi oldu. 2024 yılı kış mevsim yağışlarının Konya, Afyonkarahisar, Denizli, Burdur, Aydın çevreleri ile Çorum’un kuzey kesimlerinde %40’ın üzerinde azaldığı gözlemlendi. Marmara Bölgesi Yağışlarında mevsim normaline göre %7 azalma, Akdeniz Bölgesi yağışlarında mevsim normaline göre %18 azalma, İç Anadolu Bölgesi Yağışlarında mevsim normaline göre %20 azalma, Karadeniz Bölgesi Yağışlarında mevsim normaline göre %5 azalma gerçekleşti.

Kuraklık afet mevzuatında yer almalı

TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker konu hakkında şöyle konuştu “Meteorolojik ölçümler sonucunda gözlemlenen yağış azlığı kuraklığın ilk işaretidir. Tarımsal kuraklık, meteorolojik kuraklıktan hemen sonra oluşur. Tarım kuraklık tarafından etkilenen ilk ekonomik sektördür. Yağışların akışa geçerek nehir ve göllerin su seviyeleri etkilemesi belli bir zaman alır. İçme ve kullanma su sıkıntıları ile birlikte tarımsal ve hidrolojik kuraklığın sonuçları zamanla sosyo-ekonomik problemler olarak kendini gösterir. Türkiye’de kuraklıkla mücadele bir kurumumuzun asli görevi olmalıdır. Ne yazık ki kuraklığın afet mevzuatımızda da yeri bulunmuyor. Böylece, Türkiye’nin köy, kasaba, şehir ve ülke bazında su talep ve arzları kuraklıkla mücadele planları ile zamanında dengelenemiyor ve suyun tasarruflu kullanılmasına yönelik kararlar geç kalınmadan alınıp yürürlüğe konulamıyor. Bunun sonucunda tarımsal rekoltede düşüşler, su kaynakları ve özellikle göllerin kuruması, barajların elektrik üretiminde düşüşler vb. sonuçlarla yüz yüze geliyoruz.” dedi. Türkiye’de suyun fazlasının sele, azının ise kuraklığa neden olduğunu anlatan Şeker, bu afetlerle iklim değişikliği sürecinin giderek daha şiddetli ve derin bir şekilde etkilerini

gösterdiğine, Türkiye’de sel ve kuraklığı önemsemenin ve zamanında önlem almanın önemine vurgu yaptı.

Dünyada iklim değişikliğinin derinleştirici etkisiyle birlikte ana gündem maddelerinden biri haline geldiğini kaydeden Şeker; “Bir sistemin su bütçesi yapılırken giren ve çıkan su miktarı hesabı yapılır ve ona göre dengede olması istenir. Kurak zamanlarda su girişi azaldığı gibi sıcak hava kaynaklı olarak da buharlaşma yüksek oluyor. Bundan dolayı öncelikle kuraklığın tespitini yapmak önlem almak zorundayız. Bu kapsamda; kuraklık takip sistemleri ve altyapıları geliştirmek ve yaygın hale getirmek, kuraklık dönemlerinin süre ve şiddetinin doğru tahmin etmek, tarım ve su kaynaklarının daha etkili bir şekilde yönetilmesine katkıda bulunmak için kuraklık erken uyarılarına ve tahminlerine kuraklıktan etkilenecek sektörlerin ve halkın erişimini sağlamak mecburiyetindeyiz.” dedi.

Kuraklıkla mücadele planları geliştirmek zorundayız.

“Özellikle içme suyunu daha dikkatli tüketmeliyiz. su israfından kaçınmak zorundayız. Büyükşehirlerde 7’den 70’e tüm vatandaşlara su kullanımı konusunda eğitim verilmeli, tüketici bilinci oluşturulmalı, aksi halde bu günleri çok ararız.” diyen Başkan Şeker TÜBA Çevre, Biyoçeşitlilik ve İklim Değişikliği Çalışma Grubunun konu hakkında detaylı değerlendirmesi sonucunda alınması gereken önlemleri sıraladığını ifade etti, bu doğrultuda “Eğitim, afetlerle mücadelenin ve afet zararlarını azaltmanın temel unsuru. Su tasarrufu ile ilgili yapılması gerekenler bol yağışlı zamanlarda da gündemdeki yerini korumalıdır. Kuraklık ve diğer afetlere hazırlık ve zarar azaltma çalışmaları eğitim ile uluslararası seviyede standart mesajlar haline getirilmeli. Bu anlamda, yapılması gerekenler konusunda sürekli olarak sektörler tarafından alınacak tedbirler, planlama ve bilinçlendirme yapılması gerekir. İçme ve sulama suyu, sınırı aşan sular, ekolojik göçler, yer altı sularının azalması, çölleşme, yok olan yaban hayatı, meralar, tarım alanları ve tarımsal üretim, azalan hidroelektrik üretimi gibi büyük problemler ile karşı karşıya olan ülkemizde, şehir ve bölge gibi değişik ölçeklerde “Kuraklıkla Mücadele Planları” acilen geliştirilip uygulamaya konulmalıdır.” dedi.

Kuraklıkla mücadelede alt yapı sistemleri hayati önem taşıyor.

Çiftçiler, ev ve işyeri sahipleri de sel, dolu, çığ, kuraklık, don vb. hidro-meteorolojik afetlere karşı zorunlu sigorta yaptırmaya özendirilmesi ve sigorta yapılmayan hasarların vergi gelirlerinden karşılanmaması gerektiğini vurgulayan Şeker, şöyle devam etti “Binaların çatılarında toplanan yağmur sularının, bahçe sulama veya arıtılarak bina ihtiyacında kullanılmak üzere bahçe zemini altında bir depoda toplaması amacıyla "yağmur suyu toplama sistemi" yapılması zorunluluğu uygulamasının yaygınlaştırılması kuraklıkla mücadelede önemli bir nokta. Belli büyüklüğü aşan binalarda özellikle kentsel dönüşüm süreçlerinde yeni yapılacak veya yenilenecek sitelerde evde tuvalet haricinde oluşan ve gri su adı verilen atık suların ayrı toplanarak basit arıtma işlemlerinden sonra yeşil alan sulaması, tuvaletlerin temizliğinde kullanılması gibi amaçlarla yeniden kazanım düzenlenmeli. Şehir su dağıtım şebekelerinde ve zirai alan sulama iletim hatları ve dağıtım şebekelerinde su kayıp ve kaçakları önlenmeli, sulama sistemleri damlama sulama gibi suyun etkin kullanıldığı metotlara dönüştürülmeli. Küresel iklim değişikliğinin etkisiyle yağışların karakteri farklılaşıyor, dolayısıyla sık sık sel ve taşkınlar yaşanıyor. Yağmur suyu ve sel suyu uzaklaştırma tesislerinin boyutlandırılmasında esas alınan yağmur özellikleri değişen şartlara göre güncellenmeli. Su ayak izi kavramı kullanarak su kaynakları kısıtlı olan bölgelerde çok su tüketen tarımsal ve endüstriyel ürünlerin üretilip başka bölgelere satılması su açığını artıracığından çok su tüketen ürünlerin suyu sınırlı olan bölgelerde üretimi kısıtlanmalı.” dedi.

TÜBA'DAN İSRAFLA MÜCADELE SEMPOZYUMU

TÜBA; Gıda, Su Kaybı ve İsrafı Sempozyumunu İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi'nde (İZÜ) gerçekleştirdi.

TÜBA; gıda ve su kaynaklarının korunması, sürdürülebilir kullanımı ve israfın önlenmesinin yanı sıra gıda ve su kaybının nedenleri ve etkilerinin ortaya konmasına dair strateji geliştirmek üzere “Gıda, Su Kaybı ve İsrafı Sempozyumu”nu İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi'nde (İZÜ) gerçekleştirdi.

masaya yatırıldı. Gıda sıkıntısı ve gıdaya erişim, su sorunu ve aşırı tüketim sorunlarına dikkat çekilecek ve sürdürülebilir çözümler geliştirildi. Sempozyuma; İstanbul Vali Yardımcısı Cengiz Karabulut, TÜBA Üyeleri, akademisyenler, araştırmacılar, uzmanlar, öğrenciler katılım sağladı.

Programın açılışında konuşan TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker insanoğlunun hoyratça tüketmeye ve dengesizce kullanmaya ve israf etmeye devam ettiği sürecin sonunda ne olacağı çok açık görünüyor şeklinde sözlerine başladı.

Doğal gıdanın yerini almaya başlayan sentetik karışımlı gıdalar sağlığı tehdit ediyor.

“Dengesiz bir ekosistem çarpıklığı içerisinde, birçok bölgede insanlığın temiz suya erişiminin ortadan kalktığı, suyun değerinin ülkeler arası savaşa neden olacak şekilde arttığı bir dönemdeyiz. Tüm bunların arkasında üretim tüketim dengesizliği, hırsı yatıyor. Birey, toplum ve ülke olarak paradigma değişikliğine gitmemiz gerekiyor. Bu süreçte geleceğimiz için konu hakkında atılan her adımı desteklemek ve ciddiye almak zorundayız. Suyun hayat olduğu şiarından yola çıkarak, suyla birlikte diğer doğal kaynaklarımızı sürdürülebilirlik politikası içinde, biyoçeşitliliği koruyacak şekilde devri daimi sağlamamız gerekiyor.” dedi.

İsrafa neden olan her adımın ortadan kaldırılması için bilim insanlarının uyarılarının mutlak dikkate alınması gerektiğini söyleyen Prof. Şeker, “Bu farkındalık bilincini uyarılarla oluşturmaya çalışsak da aile eğitimi ve temel eğitimle, bu tüketim çılgınlığının önüne geçmek için topyekün bir tavır zorunlu hale geldi. Gıda üretiminin, hayvancılıkta yaşanan sorunları

TÜBA-Gıda ve Beslenme Çalışma Grubu Yürütücüsü Prof. Dr. Kazım Şahin ve çalışma grubu üyeleri tarafından hazırlanan programda; Gıda, Su Kaybı ve İsrafı: Genel Bakış, Gıda ve Su Kıtlığının Nedenleri, Etkileri, Kayıp ve İsrafın Azaltılmasında Yenilikçi Çözümler, Gıda Atık ve Yan Ürünlerinin Değerlendirilmesi başlıkları altında toplam 4 oturum düzenlendi, konunun akademisyen ve uzmanları tarafından mercek altına alındı. Dünya genelinde hızla artan nüfus ve kısıtlı doğal kaynaklar arasındaki dengesizlik, özellikle gıda ve su kaynaklarının yönetimi konusunda ciddi sıkıntılara yol açan önemli sorunlar

sonucunda ekonomik kayıpların yanı sıra, insan sağlığını etkileyen sentetik karışım, katkı maddeli birçok tüketim malzemesini doğal gıdayı ikame etme çabasının esiri de oluyoruz.” dedi. Başkan Şeker toplantı içeriğinin özellikle farklı bilim alanlarından seçilmesi araştırmacıların yer almasını özellikle seçildiğini söyledi. Sağlıklı bir hayat için, suya ve gıdaya erişimde fırsat eşitliği için sempozyum sonuçlarının çok değerli olacağını belirtti. Program sonucunda hazırlanacak olan raporun kamuoyuyla paylaşılacağı bilgisini verdi.

TÜBA Asli Üyesi, İZÜ Rektörü Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar

Çözüm üretmezsek felaketlere hazır olmalıyız.

TÜBA Asli Üyesi, İZÜ Rektörü Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar ise “Kâinattaki denge, insanoğlunun müdahaleleri ile bozulursa artık gereken döngüyü tamamlayamaz hale gelir. Buradaki en önemli şeylerden biri de maddesi anlayışın, kapitalizmin her alanda hayata ve zihinlere egemen olmaya başlaması buradaki anahtar sözcük olan israfı ve ona bağlı bozulmaları da tetikleyen temel bir mekanizma gibi görünüyor. Vahşi kapitalizmin insanlığı felakete götürecektir, bu sorunu kontrol edecek bir mekanizma geliştiremezsek daha büyük felaketlere hazır olmalıyız.” dedi.

TÜBA Asli Üyesi Prof. Dr. Kazım Şahin ise dünyanın dört bir yanında milyonlarca insanın, temel gıda ve suya erişimde zorluk yaşarken, bu kaynakların israfının kabul edilemez olduğunu ifade etti. “Gıda ve su kaybı ile israfının önlenmesi, sadece mevcut nesiller için değil, gelecek nesiller için de daha sağlıklı, adil ve sürdürülebilir bir dünya inşa etmemize yardımcı olacak. Bu nedenle, bu konunun önemi ve aciliyeti göz ardı edilemez.” dedi.

Bireysel ve toplumsal düzeyde önlem için temel eğitimin başlanmalı.

Gıda ve su israfının, üretimden tüketime kadar olan süreçte önemli ekonomik kayıplara, arz ve talep dengesini bozarak piyasalarda fiyat dalgalanmalarına neden olduğunu belirten Prof. Şahin “Bu durum, özellikle düşük gelirli kesimler için önemli bir sorundur. İsfat edilen gıdaların çöp sahalarına atılması, metan gibi sera gazlarının salınımını artırır. Ayrıca, tarım için kullanılan kimyasalların israf edilmesi toprak ve su kirliliğine neden olur. Gıda israfı, dünya genelinde gıda güvenliğini tehdit eder. Gıda ve su kaybı ile israfını önlemek için atılabilecek adımlar bireysel, toplumsal ve kurumsal düzeylerde çeşitli stratejileri içerir.” dedi. Konu hakkında bireysel ve toplumsal düzeyde önlem alınması, toplumun bilinçlendirilmesi ve eğitilmesi, kurumsal ve politik düzeyde çözümler geliştirilmesinin çok önemli olduğunu dile getirdi.

TÜBA Asli Üyesi, Gıda ve Beslenme Çalışma Grubu Yürütücüsü Prof. Dr. Kazım Şahin

REMEDY PROJESİ BAŞLANGIÇ TOPLANTISI

TÜBA Başkanı Prof. Şeker "REMEDY Projesi, bilim camiasının bilgi ve birikiminin yerel yönetimlere aktarılacak, projenin yerel yönetimlerin bilimsel yaklaşımlarla iklim değişikliği ve afetlerle baş etme ve uygulanabilir politikalar geliştirmesine katkı sunacak.

TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker, Hacettepe Üniversitesi liderliğinde, Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) iş birliğiyle yürütülen "Yerel ve Bölgesel Alanlarda Doğal Tehlikelere ve İklim Değişikliğine Karşı Toplumsal Dirençliliğin Oluşturulması; Dirençlilik Çalışma Akademisi (REMEDY) projesinin başlangıç toplantısına katıldı.

Temel amacı; iklim değişikliğinin getirdiği zorluklara uyum sağlama sürecinde, yerel yönetimlerin yetkinliklerini artırarak, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımlarını desteklemek olan REMEDY projesi iklim kaynaklı risklere karşı altyapısal dayanıklılığı güçlendirerek toplumsal direnç mekanizmalarını oluşturmayı da hedefliyor. Proje; Hacettepe Üniversitesi'nin Mühendislik, Tıp, Eğitim, İktisadi ve İdari Bilimler ile Güzel Sanatlar Fakülteleri bünyesindeki akademisyenlerin çok disiplinli araştırmalarıyla gerçekleştiriliyor.

Hacettepe Üniversitesi Beytepe Yerleşkesi'nde bulunan Tunçalp Özgen Kongre ve Kültür Merkezi'nde gerçekleşen toplantının açılışını Prof. Şeker'in yanı sıra Hacettepe Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Sayın Mehmet Cahin Güran, İklim Değişikliği Başkanlığı Başkan Yardımcısı Sayın Orhan Solak, TÜBİTAK TEYDEB Başkan Yardımcısı Dr. Sayın Alp Eren Yurtseven,

AB Yatırımları Daire Başkanı Doç. Dr. Sayın İsmail Raci Bayer, Türkiye Belediyeler Birliği Genel Sekreter Yardımcısı Sayın Ramazan Özcan Yıldırım, Yerel Yönetimler Başkan Yardımcısı Mücahit Yanılmaz, TÜBA Asli Üyesi Prof. Dr. Mustafa Şahmaran yaptı.

Konuşmasına REMEDY Projesi ile bilim camiasının bilgi ve birikiminin yerel yönetimlere aktarılacağını altını çizerek başlayan Başkan Şeker, projenin yerel yönetimlerin bilimsel yaklaşımlarla iklim değişikliği ve afetlerle baş etme ve uygulanabilir politikalar geliştirmesine katkı sunacağını söyledi.

Prof. Dr. Muzaffer Şeker şöyle devam etti: "REMEDY, bu açıdan iklim değişikliği ve doğal afetlerin yarattığı zorluklara karşı dayanıklılık ve uyumun geliştirilmesine yönelik ortak bir kararlılığı ifade ediyor. REMEDY projesi, Bilgi Geliştirme, Toplumsal Dayanıklılık ve Dayanıklı Altyapı Oluşturma konularını kapsayan çok boyutlu yaklaşımıyla, yerel ve bölgesel kapasitelerimizi güçlendirmeyi amaçlayan bütüncül ve kapsamlı bir strateji oluşturuyor.

TÜBA'nın bilginin sınırlarını genişleten, sürdürülebilir kalkınmayı teşvik eden ve toplumun direncini ve uyumunu artıran girişimleri destekleme konusundaki kararlılığını da vurgulayan Şeker, TÜBA bünyesinde alanında uzman ve yetkin üyelerin faaliyet gösterdiği Çevre, Biyoçeşitlilik ve İklim Değişikliği Çalışma Grubu ile Sürdürülebilir Kalkınma ve Finans Çalışma Grubu bu benzeri konularda multidisipliner çalışmalar yaptığını söyledi. Çalışma Gruplarının problem tespiti yapma ve çözüm önerileri geliştirme amacıyla konferans, sempozyum, seminer gibi etkinlikler düzenlediğini; çevre ve iklim değişikliği odaklı konularda ve sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde bilimsel raporlar hazırladığını; bu doğrultuda çok sayıda yayına imza attığını ve böylece politika yapıcılara ve karar vericilere görüş oluşturacak şekilde bilimsel faaliyetler gerçekleştirdiğini hatırlattı. TÜBA'nın, katkı sağladığı ve paydaşı da olduğu Science20 ve G20 deklarasyonları ile de çevre iklim ve doğal afetler konusunda uluslararası bir duruş sergilediğini ve sorumluluk aldığını belirtti.

YAZ OKULU İŞ BİRLİĞİ PROTOKOLÜ İMZALANDI

TÜBA, Türk Dil Kurumu (TDK), Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi ve Uluslararası Türk Akademisi (Turkic World Educational and Scientific Cooperation Organization-TWESCO) arasında Kazakistan'ın Türkistan şehrinde düzenlenecek olan 'Enerji' ve 'Türkoloji' Yaz Okulu programına ilişkin iş birliği protokolü imzalandı.

TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker, TDK Başkanı Prof. Dr. Osman Mert, TWESCO Başkanı Prof. Dr. Şahin Mustafayev'in Bakü'de, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Muhittin Şimşek'in ise Ankara'da attığı imzalarla 4 kurum tarafından ortaklaşa gerçekleştirilecek olan program, iki ayrı yaz okulunu kapsıyor. Enerji ve Türkoloji olmak üzere 2 farklı başlıkta, 2 yaz okulu aynı tarihte gerçekleştirilecek.

Türk Devletleri Teşkilatı üye ülkeler ve yurt dışı ak-raba topluluklar kapsamındaki ülkelerin akademisyen adayları gençlerine yönelik hazırlanan yaz okullarının tematik başlıkları için oluşturulacak 2 bilim kurulu yaz

okullarının programlarını oluşturacak. Eğitim süresince günlük derslerin yanı sıra çalışma grupları, tamamlayıcı seminerler ve sosyal programlar da yer alacak.

Yaz okullarının hangi tarihler arasında olacağı, başvuru kriterleri, kontenjanı, başvuruların nasıl yapılacağı ilerleyen günlerde TÜBA ağ sayfasından duyurulacak.

BERLİN BÜYÜKELÇİLİĞİ ÖĞRENCİ BULUŞMASI

TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker, T.C. Berlin Büyükelçiliği'nin 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı ile 2023-2024 Akademik Yılı Bahar dönemi açılışı dolayısıyla gerçekleştirdiği "Öğrenci Buluşması"na katıldı.

Büyükelçi Ahmet Başar Şen, Berlin Başkonsolosu İlker Okan Şanlı ve Büyükelçilik Eğitim Müşavir Vekili Prof. Dr. Erdal Tanas Karagöl öncülüğünde düzenlenen etkinliğe TÜBA Asli Üyesi Prof. Dr. Ahmet Nuri Yurdusev, TÜBA Genç Akademi Temsilcisi Dr. Öğr. Üyesi Mürsel Doğrul, akademisyenler, lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencileri ile eğitim görevlileri katıldı.

Yaklaşık 1000 davetlinin katıldığı programda, Berlin Büyükelçiliği'nde Elçi-Müsteşar olarak görev yapan Mehmet Vakur Erkul, Berlin Başkonsolosu İlker Okan Şanlı ve TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker konuştu.

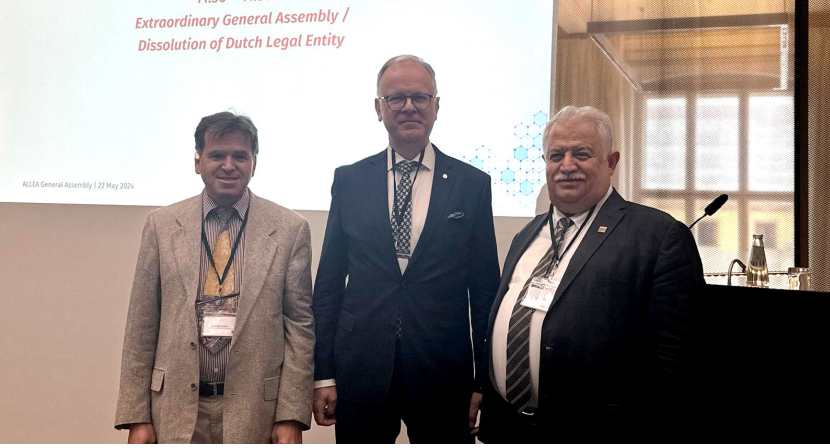
Büyükelçi Şen, Türkiye'nin eğitimli, kendini geliştirmiş bireylere olan ihtiyacını vurguladı. Şen "Türkiye'nin sizlere ihtiyacı var; Almanya'nın size

ihtiyacı var, dünyanın neresinde olursanız olun, eğer kalbiniz Türkiye için atıyorsa, eğer o ülke için de bir katkı yapmaya çalışıyorsanız, sizler aslında Türkiye için görevinizi yapmışsınız demektir" dedi. Berlin Humboldt Üniversitesi Sosyal Bilimler Lisans Öğrencisi Esma Köroğlu ve Köln Üniversitesi Hukuk Fakültesi Doktora Öğrencisi Ömer Salha, Almanya'da eğitim gören öğrenciler adına konuşma yaptılar.

ALLEA GENEL KURUL TOPLANTISI

TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker, kuruluşunun 30. yılını kutlayan Avrupa Akademileri Birliği (All European Academies-ALLEA) Genel Kurul Toplantısına katıldı.

TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker, kuruluşunun 30. yılını kutlayan Avrupa Akademileri Birliği (All European Academies-ALLEA) Genel Kurul Toplantısına katıldı.

TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker'in yanı sıra TÜBA Asli Üyesi Prof. Dr. Ahmet Nuri Yurdusev'in de bulunduğu, Avrupa'dan 70 delegenin katıldığı toplantı, Ulusal Bilimler Akademisi Leopoldina (National Academy of Sciences Leopoldina), Alman Bilimler ve Beşeri Bilimler Akademileri Birliği (the Union of German Academies of Sciences and Humanities) ve Alman Genç Akademi (the German Young Academy) ev sahipliğiyle Berlin'de gerçekleştirilirken ALLEA Başkanı ve yönetim kurulu üyeleri seçimi yapıldı. CERN Genel Direktörü Fabiola Gianotti'ye 2023 yılında layık görüldüğü Madame de Staël Ödülü takdim edildi.

ALLEA'nın Yeni Başkanı Prof. Paweł Rowiński oldu.

50'den fazla üye "akademiden temsilcinin katıldığı toplantıda yapılan seçim sonucunda 2018'den bu yana görev yapan İsviçre Sanat ve Bilim Akademisi Başkanı Prof. Dr. Antonio Loprieno'nun yerine 2024-2027 dönemi için ALLEA Başkanı Prof. Dr. Paweł Rowiński

oldu. Önümüzdeki üç yıl boyunca ALLEA'yı başkan olarak yönetecek olan, bir dönem Polonya Bilimler Akademisi'nde Başkan Yardımcısı olarak da görev alan Prof. Rowiński, jeofizikte matematiksel yöntemler, jeofiziksel akışlar, nehir hidrodinamiği ve akarsu hidroliği hakkında çalışıyor.

Prof. Rowiński Genel Kurul'da yaptığı açıklamada; ALLEA'ya hizmet etme fırsatından dolayı onur duyduğunu dile getiren Prof. Rowiński, uluslararası iş birliği yapmanın giderek zorlaştığını, akademiler arasındaki sınır ötesi iş birliğinin her zamankinden daha hayati hale geldiğini söyledi. Ayrıca ALLEA üyeleriyle yakın çalışmaya kararlı olduğunu ifade etti.

Başkan Rowiński ile birlikte görev yapacak yeni ALLEA Yönetim Kurulu'nda ise; Litvanya Bilimler Akademisi'nden Jūras Banys, İsveç Kraliyet Bilimler Akademisi Ylva Engström, Ulusal Bilimler Akademisi Leopoldina'dan Annette Grütters-Kieslich, Alman Genç Akademi'den Kerstin Pahl Danimarka Kraliyet Bilim ve Edebiyat Akademisi'nden Marie Louise Nosch, Belçika Kraliyet Flaman Bilim ve Sanat Akademisi'nden Jozef Ongena, Finlandiya Akademileri Konseyi'nden Päivi Pahta, Hollanda Kraliyet Sanat ve Bilim Akademisi'nden Karin Roelofs, İtalya Lincei Akademisi'nden Neri Salvador ile Norveç Bilim ve Edebiyat Akademisi'nden Camilla Serck-Hanssen yer aldığı belirtildi. Toplantıya 20'yi aşkın Genç Akademi katılırken, TÜBA Genç Akademi'yi Dr. Öğr. Üyesi Mürsel Doğrul temsil etti.

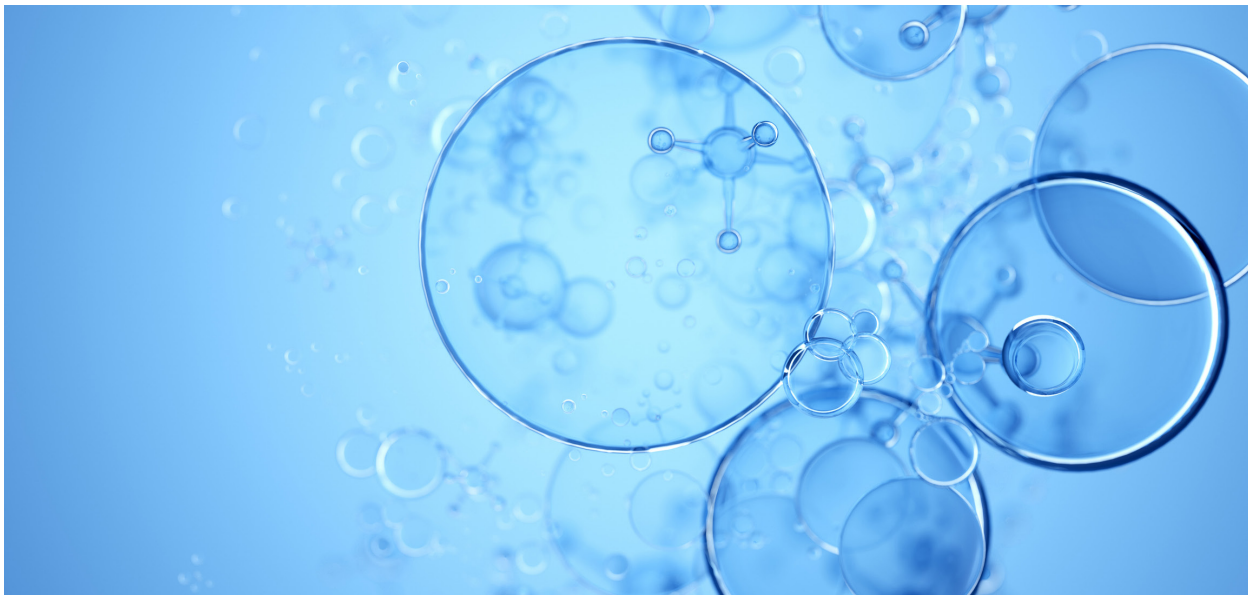
Günün sonunda herkese açık şekilde "Değişen Jeopolitik Ortamda Avrupa Araştırma İş Birliği" başlıklı bilimsel sempozyum düzenlendi. Fabiola Gianotti, Madame de Staël Ödülü konuşmasını sempozyumun temasıyla ilgili yaptı. Programda gerçekleşen yuvarlak masa toplantısında; jeopolitik karmaşıklıkların sınır ötesi iş birliğine getirdiği sınırlar ele alınırken, bilimsel araştırma özgürlüğü üzerindeki etkisini değerlendirildi.

Hidrojen Enerjisi ve Türkiye'nin Hidrojen Üretim Potansiyeli

Prof. Dr. İbrahim Dinçer

TÜBA Asli Üyesi / Ontario Üniversitesi Teknoloji Enstitüsü, Yıldız Teknik Üniversitesi
TÜBA-Enerji Çalışma Grubu Yürütücüsü
Hidrojen Teknolojileri Derneği Başkanı

Özet

Artan çevresel problemler ve sürdürülebilir temiz enerji kaynakları ihtiyacı gibi nedenlerle hidrojen enerjisi ön plana çıkmıştır. İçinde bulunduğumuz süreçte tarihi bir dönüşüm yaşamaktayız. Bu dönüşüm sürecinde yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılarak hidrojen üretiminin gerçekleştiği yerleri hidrojen çiftlikleri olarak isimlendireceğimiz bir çalışma gerçekleştirme ihtiyacı duyduk. Burada güneş, rüzgâr, jeotermal, hidro, dalga, akıntı ve de biyokütle enerjilerinden üretilen güç, elektroliz aracılığı ile hidrojen üretiminde kullanılmaktadır. Üretilen hidrojen; ham madde, enerji taşıyıcısı ve yakıt olarak farklı sektör ve alanlarda kullanılabilir. Türkiye'deki bazı yenilenebilir enerji kaynaklarının potansiyellerini görmek adına örnek bir çalışma yapılmıştır. Güneş, rüzgâr, jeotermal ve biyokütle enerjilerinden hidrojen elde etme potansiyelinin hesaplanması konusunda dört farklı şehir örnek olarak ele alınmıştır. Elde edilen sonuçlara göre Konya'da güneş enerjisinden yılda 21,10, İzmir'de rüzgâr enerjisinden 4,18, Manisa'da jeotermal enerjiden 0,103 ve İstanbul'da biyokütle enerjisinden 0,077 megaton (veya milyon ton) hidrojen üretilebilir. Bu bilimsel çalışma ile Türkiye'nin yenilenebilir enerji

kaynakları açısından ne kadar avantajlı bir konumda olduğu ve bu kaynaklardan hidrojen üretiminin gerçekleştirilmesinin Türkiye'nin önünü açıp enerji konusunda kendi kendine yetebilecek ve hatta ihracat yapabilecek kabiliyetleri kazanıp, ekonomik değerler oluşturabilecek konuma gelebileceği açıkça görülmektedir. Bu durum da yatırımcı ve kanun yapımcıların sürdürülebilir bir gelecek için gerekli hamleleri atmalarında yardımcı olabilecektir.

Anahtar Kelimeler:

Yeşil hidrojen, elektroliz, güneş enerjisi, rüzgâr enerjisi, jeotermal enerji, biyokütle enerjisi

Giriş

Günümüzün en büyük problemlerinden biri olan iklim değişikliğinin önüne geçebilmek için eskisinden daha etkili çözümler üretmek ve mücadele etmek zorundayız.

İnsanlığın odun ile enerji ihtiyacını karşılama süreci, sanayi devrimiyle birlikte başka bir faza taşınmış olup, fosil kaynaklar günlük hayatın bir parçası olmaya

başlamıştır. Fosil kaynakların kullanımındaki bu hızlı yükseliş nedeniyle artan karbondioksit ve sera gazı salınımı insan sağlığını, çevreyi ve atmosferimizi oldukça kötü şekilde etkileyen bir boyuta ulaşmıştır. Bu durumun önüne geçebilmek için yaptırımlar artsa da maalesef bu duruma henüz dur diyebilmiş değiliz. Özellikle fosil yakıtlara olan bağımlılığımız çoğu zaman çevreye istemeden de olsa zarar vermemize neden olmakta. Pandemi ile evlerden çıkamayan toplumlar dışarıya olan bağımlılıklarını azaltmak için, mecburen tüm gündelik sorunlarına kendileri çözüm üretmek zorunda kaldılar. Alternatif çözümler üretmek, toplumu yeni bir boyuta taşımıştır ve artık karbonsuz bir süreç döneminin başlatılması esas olmuştur. Tabii bu önemli bir soruyu da beraberinde getirmiştir: Peki fosil yakıtlara olan bağımlılığımız ne olacak? Bilim adamları ve araştırmacılar her gün fosil yakıtlara alternatif aramaya devam ediyor. Güneş, rüzgâr ve hidroelektrik enerjileri gibi yenilenebilir enerji kaynakları gün geçtikçe popülerleşmekte ve hayatımızda daha fazla yer almakta. Ancak bu kaynakların da en büyük problemi sürekli olmamaları. Gece olduğunda güneş enerjisinden, hava hareketi olmadığında ise rüzgâr enerjisinden faydalanamıyoruz. Bu problemin önüne geçmek için, elimizdeki en önemli çözümlerden bir tanesi de ürettiğimiz enerjiyi depolamak. Bataryalar, aküler gibi farklı yöntemlerle kayıpları azaltmak mümkün.

İnsanlığın karbonsuz bir seçeneğe olan ihtiyacı dolayısıyla gelmiş olduğu süreç, bizi karbon çağını kapatıp hidrojen çağını açmaya zorlamıştır. Dinçer, 2020 yılında yaptığı bir çalışmada pandeminin bir dönüm noktası olduğunu ve artık karbon çağının kapatılıp hidrojen çağının başlatılması gerektiğini dile getirmiştir. Bu dönüşüm Şekil 1'de özetlenmektedir. 2020 yılı itibarıyla birçok ülke ve Avrupa topluluğu bu konuda çok ciddi stratejik planlar hazırlayıp, yol haritaları oluşturmuştur. Bu amaçla, yeşil (çevre dostu, temiz) hidrojen üretim yöntemlerini benimsemişlerdir. Bu üretimi, etrafımızda yoğun olarak bulunan su ve yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanarak gerçekleştirmeyi hedeflemişlerdir. Yenilenebilir enerji kaynaklarından ürettiğimiz elektrik ile hidrojeni sudan ayırabilir, onu depolayabilir, yakıt olarak kullanabilir, borularla veya tanklarla taşıyabilir ve ihtiyacımız olduğunda kullanabiliriz.

Bu makalede, Türkiye'nin yenilenebilir enerji kaynakları kullanılarak hidrojen enerjisi üretme potansiyelinin belirlenmesinde hidrojen çiftliği konseptini hedef almasının önemi anlatılacaktır. Asıl amaç yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanıldığı bir hidrojen çiftliği konsepti üretmektir. Üretilen temiz ya da diğer adıyla yeşil hidrojen o anki ihtiyaca göre depolanabilir, taşınabilir veya yakıt hücrelerinde kullanılarak elektrik üretilir. Ülkemizin dört farklı şehri, dört farklı yenilenebilir enerji kaynağından hidrojen üretimi konusunda örnek çalışma olarak seçilmiştir. Bunlar sırasıyla; güneş enerjisi için Konya, rüzgâr enerjisi için İzmir, jeotermal enerji için Manisa ve biyokütle enerjisi için İstanbul'dur. Bu örnek çalışmalar baz alınarak, diğer şehirler hatta ülkeler için benzer çalışmalar yapılabilir ve öncü olunabilir.

Hidrojen Enerjisi ve Önemi

Hidrojen tek atomlu H sembolü ile gösterilen ve periyodik cetvelin ilk sırasında bulunan bir elementtir. Atomik numarası 1, standart atomik ağırlığı 1,008'dir. Renksiz ve kokusuz bir gazdır. Bir elektron ve bir protondan oluşur. Doğada en yaygın bulunan element olmasının yanı sıra güneş ve benzeri yıldızlar için önemli bir enerji kaynağıdır. Ancak bilinmesi gerekir ki; hidrojen doğada serbest halde bulunmamasına rağmen, sudan organik bütün maddelere kadar hemen hemen her şeyde yaygın olarak bulunmaktadır. Hatta fosil kaynaklı yakıtlar (örnek olarak: kömür, petrol ve doğal gaz) hidrokarbonlu yakıtlar olarak bilinmektedir ve bu yakıtlar karbon içerdiği için zararlı emisyonlara neden olmaktadır.

Hidrojen doğada su veya diğer organik bileşikler halinde bulunur. Hidrojenin doğadaki temel işlevleri; yakıt, enerji taşıyıcısı ve diğer kimyasallardan yakıt üretmek için ham madde olmaktır. En önemli özellikleri arasında; doğada bol miktarda bulunması, sıfır emisyon ile üretilmesi, fosil yakıtlara oranla daha yüksek alt ve üst ısı değerine sahip olması, birden fazla şekilde depolanabilmesi ve uzun mesafelerce taşınabilmesi ve yenilenebilir enerji kaynaklarından üretildiğinde çevreye hiçbir zarar vermemesi gösterilebilir. Hidrojenin en temiz üretim yöntemlerinden biri sudan ayırıştırma yani elektroliz yöntemidir. Bu yöntemde suya elektrik verilerek kimyasal bir tepkime oluşturulur ve suyu oluşturan

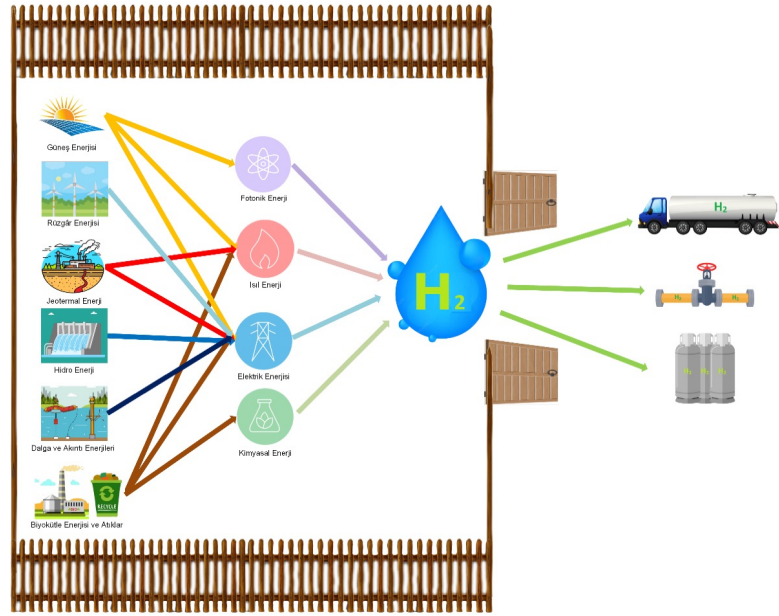
Şekil 1. Karbon çağının pandemi ile hidrojen çağına evrilme süreci.

oksijenle hidrojen birbirinden ayrılır. Böylece, hidrojen elde edilmiş olur. Bugün dünyamızda üretilen hidrojenin yaklaşık %50'si doğal gazdan, %30'u petrolden, %15'i kömürden ve yaklaşık %5'i suyun elektrolizi ile üretilmektedir. Geçmiş yıllarda hidrojen teknolojisi çok popüler değilken, 2019 yılından itibaren bir patlama yaşanmıştır. Özellikle elektrikli araçlara artan ilgi, hidrojen teknolojisinin de gelişmesine ve ilgi çekmesine olanak sağlamıştır. Uluslararası Enerji Ajansının Türkiye raporuna göre, ülkemiz enerji ihtiyacının %31'ini petrolden, %28'ini doğal gazdan, %27'sini kömürden ve %14'ünü yenilenebilir enerji kaynaklarından karşılamaktadır. Maalesef ihtiyacımız olan enerjinin %70'ini ithal etmek zorundayız. Hidrojen üretiminde ise daha çok doğal gaz ve kömür yakıt olarak kullanılmakta. Yapılacak doğru hamleler ve yatırımlarla gerekli tesislerin kurulması ve hidrojen üretiminin artırılmasıyla, Türkiye hem dışa bağımlılığını azaltabilir hem de yakın gelecekte komşu ülkeler ve Avrupa arasında enerji konusunda lider bir duruma gelebilir.

Türkiye'nin Potansiyel Hidrojen Çiftlikleri

Hidrojen çiftliği konseptinin arkasındaki ana fikir, yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanarak temiz enerji üretmek ve farklı bir bakış açısı getirmektir. Elde olan yenilenebilir kaynaklar etkili bir şekilde kullanılır, böylece sera gazı emisyonu üretilmez. Yeşil enerji elde edilir. Bu amaçla kullanabilecek yenilenebilir enerji kaynaklarını sayacak olursak, en başta aklımıza güneş ve rüzgâr enerji kaynakları gelir. Hidroelektrik, jeotermal, biyokütle, dalga ve akıntı enerjileri de diğer örneklerdendir. Bu doğal kaynaklar kullanılarak üretilen elektrik, elektroliz yöntemiyle hidrojeni sudan ayırır. Böylece, çevreye zarar verilmeden yeşil hidrojen üretilir. Burada, Türkiye Hidrojen Derneğinin 'Türkiye için Hidrojen Çiftliği Konsepti Raporu'nda da belirtildiği gibi Kaynak, Sistem ve Hizmet (3S) yaklaşımı kabul edilmektedir. Kaynak-sistem ve sistem-hizmet adımları arasında bu enerjinin depolanması bir diğer önemli adımdır, bu da 4S kavramını beraberinde getirmektedir.

Seçilen bir şehirdeki güneş ve rüzgâr çiftlikleri, o bölgedeki yenilenebilir enerji üretiminde en önemli kaynaklardır. Jeotermal, hidroelektrik, biyokütle, dalga ve akıntı enerjileri de çiftlik konseptinin diğer bileşenlerini oluşturur. Eğer bu kaynaklar doğru şekilde kullanılırsa çevreye hiçbir iz bırakmadan elektrik, ısı, biyokimyasal ya da fotonik enerji üretilir. Dinçer vd.'nin 2021 yılında yayınlanan perspektif makalelerinde belirtildiği üzere, üretilen enerji hidrojene dönüştürülür ve sıvı veya gaz formda taşınabilir, depolanabilir, ihtiyaç halinde kullanılabilir. Şekil 2'de hidrojen üretimi, kaynaklar, metotlar ve uygulamaların şematik gösterimi bulunmaktadır. Bu çalışmada yenilenebilir enerji

Şekil 2. Hidrojen çiftliği konsepti

kaynaklarından üretilen elektrikten hidrojen üretmede kullanılan yöntem alkali elektrolizdir. Bu elektroliz tipinde verim yaklaşık %60-70 civarındadır ve oldukça gelişmiş bir yöntemdir. Diğer yöntemlere kıyasla ticari ve bireysel üretimlerde oldukça sık kullanılır. Alkali elektrolizin özellikleri Bhandari vd. tarafından verilmiş olup, Tablo 1'de gösterilmiştir.

Özellikler	Alkali Elektroliz
Hücre Sıcaklığı, °C	60-80
Hücre Basıncı, Bar	<30
Hücre Voltajı, V	1,8-2,4
Akım yoğunluğu, A/cm ²	0,2-0,4
Hidrojen Üretimi Nm ³ /h	<760
Sistem Ömrü, yıl	20-30
Hidrojen Saflığı, %	>99,8

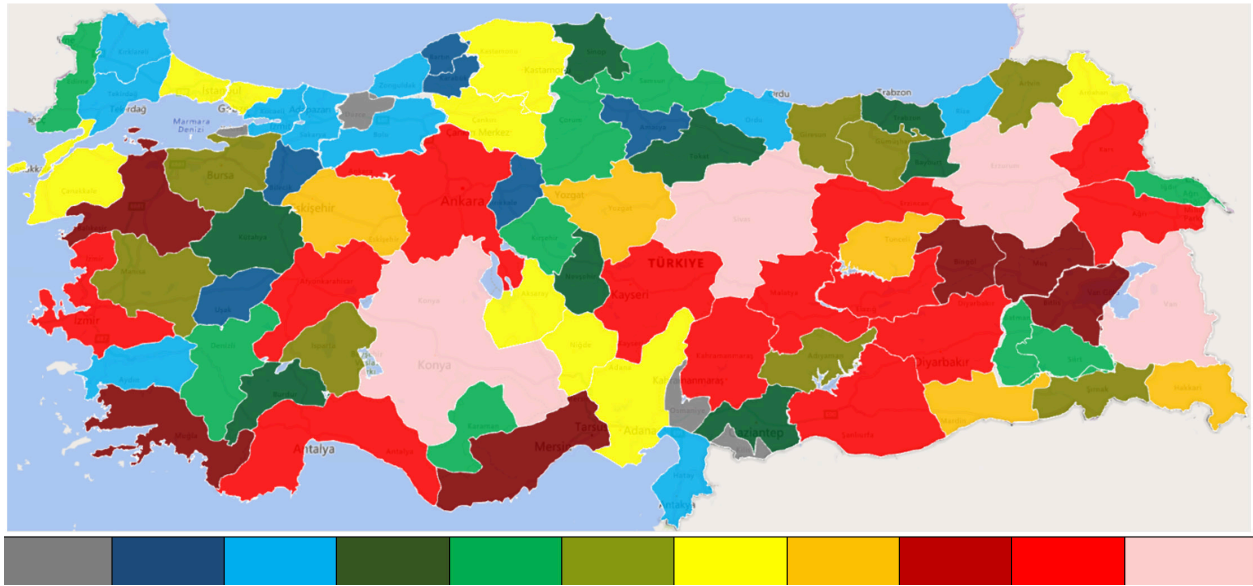
Tablo 1. Alkali elektrolizin tipik özellikleri

Örnek Çalışma

Dört farklı ilimiz, dört farklı yenilenebilir enerji kaynağından hidrojen üretimini göstermek amacıyla örnek birer çalışma noktası olarak seçilmiştir. Konya, İzmir, Manisa ve İstanbul sırasıyla güneş, rüzgâr, jeotermal ve biyokütle enerjilerinin hidrojen üretiminde kaynak olarak kullanıldığı iller olarak seçilmiştir ve bazı varsayımlarda bulunulmuştur. En önemli varsayım, illerdeki boş alanların hesaplanması ve bunun en verimli olarak nasıl kullanılabileceğidir. Özellikle, güneş ve rüzgâr enerjilerinden faydalanılabilmesi için panellerin ve rüzgâr türbinlerinin kurulması

gerekir. Bunlar, yer kaplayan ve özen isteyen yapılardır. Doğru hesaplama yapılabilmesi adına, o şehirdeki tüm yüz ölçümünden yaşam alanlarının, tarım arazilerinin, orman ve sit alanlarının, millî parkların, fabrika ve sanayi bölgelerinin çıkarıldığı varsayılmıştır. Geriye kalan boş alan ihtiyaç duyulan yenilenebilir enerji kaynağına göre ilgili yapı, cihaz, tesis veya binalar tarafından kullanılmıştır. Şekil 3'te 81 ilimizin erişimi olduğu yenilenebilir enerji kaynaklarından yeşil hidrojen üretim potansiyelinin haritası gösterilmektedir. Bu kaynaklar; kara ve denize kurulabilen panel ve türbinlerden elde edilebilen güneş ve rüzgâr enerjileri, hidroelektrik enerjisi, jeotermal, biyokütle, dalga ve deniz altı akıntısı enerjileridir. Özellikle denize kıyısı olan şehirlerimiz

engelleyebilir. Diğer yandan, daha az kaynağa sahip olduğu halde bunu en verimli kullanabilen iller daha ön plana çıkmaktadır. Konya, Sivas, Erzurum gibi illerimiz kısıtlı yenilenebilir enerji kaynaklarına sahip olsalar da özellikle güneş enerjisinden en verimli şekilde faydalanan şehirlerimizdir. Gri renk en düşük olmak üzere, yeşil hidrojen üretme potansiyeli kırmızı ve açık pembe renklerde en yüksek değerlere çıkmaktadır. Eğer bir şehrimizin denize kıyısı varsa orada mutlaka dalga ve deniz altı akıntısı enerjisinden yararlanılmıştır. Yine denize kıyısı olan illerimizde sahil şeridinin uygunluğuna bağlı olarak, hem deniz yüzeyine yüzen güneş panelleri konulduğu hem de rüzgâr türbinlerinin inşa edildiği varsayılmıştır. Haritada turuncu ve açık pembe renklerle gösterilen

0,219 Mt

28,536 Mt

Renk	Kullanılabilen yenilenebilir enerji kaynakları	Renk	Kullanılabilen yenilenebilir enerji kaynakları
	Güneş, Rüzgâr, Hidroelektrik, Jeotermal, Biyokütle, Dalga, Deniz altı akıntısı		Güneş, Rüzgâr, Hidroelektrik, Jeotermal, Biyokütle, Dalga, Deniz altı akıntısı
	Güneş, Rüzgâr, Hidroelektrik, Jeotermal, Biyokütle, Dalga, Deniz altı akıntısı		Güneş, Rüzgâr, Hidroelektrik, Jeotermal, Biyokütle
	Güneş, Rüzgâr, Hidroelektrik, Jeotermal, Biyokütle, Dalga, Deniz altı akıntısı		Güneş, Rüzgâr, Hidroelektrik, Jeotermal, Biyokütle, Dalga, Deniz altı akıntısı
	Güneş, Rüzgâr, Hidroelektrik, Jeotermal, Biyokütle, Dalga, Deniz altı akıntısı		Güneş, Rüzgâr, Hidroelektrik, Jeotermal, Biyokütle, Dalga, Deniz altı akıntısı
	Güneş, Rüzgâr, Hidroelektrik, Jeotermal, Biyokütle, Dalga, Deniz altı akıntısı		Güneş, Rüzgâr, Hidroelektrik, Jeotermal, Biyokütle
	Güneş, Rüzgâr, Hidroelektrik, Jeotermal, Biyokütle, Dalga, Deniz altı akıntısı		

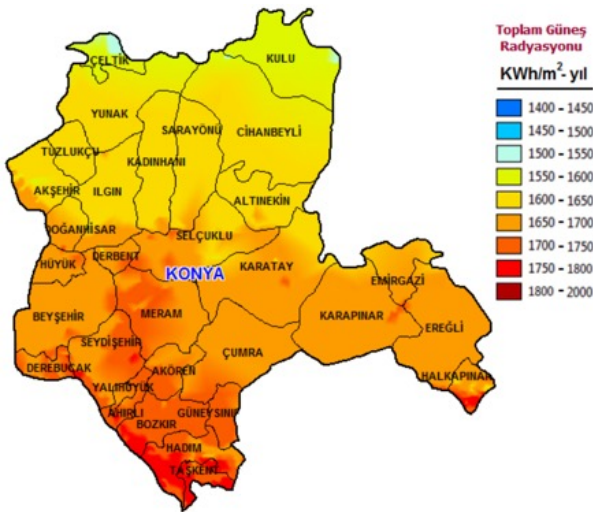
Şekil 3. 81 ilin yenilenebilir enerji kaynaklarından yeşil hidrojen üretme potansiyeli ve kullanılabilen kaynaklar

iç bölgelerde kalan illere oranla daha çok kaynağa sahiptir. Ancak, daha çok kaynağın olması daha çok enerji üretilebileceği anlamına gelmez. Kısıtlı alanlar, dağlık ve engebeli arazi, önemli tarım ya da sanayi bölgeleri bu kaynakların tam verimle kullanılmasını

şehirlerde kıyı uygulamaları, dalga ve deniz altı akıntısı kullanılamamıştır. Diğer tüm renk kodlarında en az bir şehir mutlaka kıyı şeridinde sahiptir. En az hidrojen üretme potansiyeline sahip ilimiz 0,219 Milyon tonla Kilis, en yüksek potansiyele sahip ilimiz ise 28,536 Milyon ton ile Erzurum'dur. Konya ilimiz 26,471 Milyon tonla ikinci sıradadır. Erzurum'un Konya'yı geçmesinde bazı etkenler vardır. Konya geniş ve bereketli tarım ovalarına sahiptir. Bu alanlar ve çevreleri, güneş panelleri veya rüzgâr türbinlerinin kurulmasına uygun değildir. Ancak, Erzurum bu konuda çok daha fazla uygun ve boş araziye sahiptir. Yüksek rakımı ve sürekli esen sert rüzgârlar da rüzgâr enerjisinden iyi bir şekilde faydalanılmasını sağlar.

Türkiye, Avrupa Komisyonu meteorolojik verilerine göre Avrupa'nın en güneşli ülkelerinden biridir. Kuzeyden güneye ve kuzeybatıdan güneydoğuya doğru güneş enerjisinden yararlanma oranı artar. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Güneş Enerjisi Potansiyeli Atlasına göre, güneşlenme süresi olarak

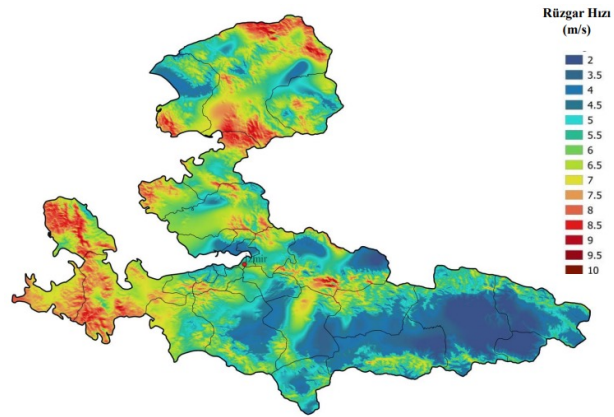
da bilinen güneşten yararlanmaya uygun saatler ise mevsime göre günde 4-12 saat arasındadır. Ancak bu değerler yıldan yıla değişiklik gösterebilir. Konya, güneş enerjisinden faydalanma konusunda oldukça elverişli bir şehrimizdir. Yıl boyunca güneşli gün sayısı fazladır ve yüzeye düşen güneş ışınımı yeterlidir. Ayrıca, genel olarak düz bir coğrafyaya sahip olduğu için güneş panellerinin kurulumu da kolay olacaktır. Uygun araziye kurulacak fotovoltaik panellerden üretilen elektrik enerjisi elektroliz yardımıyla hidrojeni sudan ayırmakta kullanılacak ve böylece yeşil hidrojen elde edilecektir. Sadece Konya ilimizdeki boş arazilerin tamamına kurulacak güneş çiftliklerinden yılda 21,10 Milyon ton hidrojen üretilebileceği Karayel vd. tarafından yapılan bir çalışmada hesaplanmıştır. Şehrin elektrik tüketiminin tamamının üretilen hidrojen tarafından karşılandığı varsayılrsa bile, geriye yılda 20,96 Milyon ton hidrojen kalmaktadır. Ancak Konya ilimizin denize kıyısı olmaması sebebiyle burada deniz yüzeyinde yüzdürülen panellerden yararlanma fırsatı bulunmamaktadır. Şekil 4, Konya ilinin yıllık ortalama metrekaresine düşen güneş radyasyonunu göstermektedir.

Şekil 4. Konya ilinin yıllık ortalama güneş radyasyonu (Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanlığı, Güneş Enerjisi Potansiyeli Atlasından uyarlanmıştır.)

Rüzgâr enerjisinin ülkemizde en yüksek olduğu yerler batı ve kuzeybatı bölgelerimizdir. Çanakkale'den başlayıp güneye doğru inildikçe rüzgâr şiddetini arttırmaktadır. Ege bölgesi sahil şeridinde olan illerimiz yılın her zamanı güçlü rüzgâr akıntılarına sahiptir. Bunun sebeplerinden biri, dağların denize dik olması ve içeriye doğru koridorlar oluşturmalarıdır. Karadeniz ve Akdeniz kıyılarına bakılırsa, denize paralel uzanan dağlar rüzgârın iç kesimlere ulaşmasını engellemekte ve rüzgâr enerjisinden yeterince faydalanamamaya sebep olmaktadır. İzmir, Çanakkale ve çevre şehirlerde gezenler hâkim tepelerde belirli aralıklarla yerleştirilmiş rüzgâr türbinlerine sıkça rastlayabilirler.

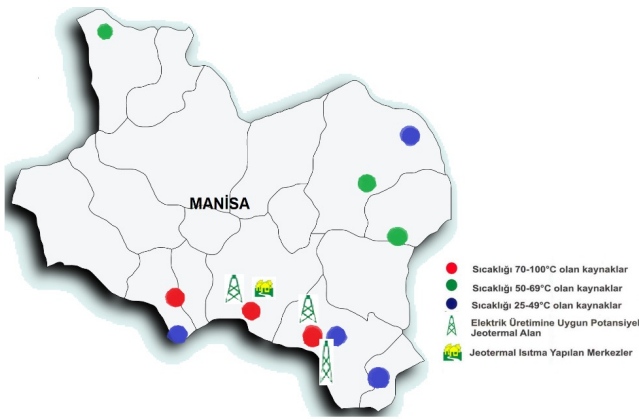
İzmir ilimiz örnek çalışma olarak seçilen bir diğer şehrimizdir. Konya'nın aksine denize kıyısı olduğu için açık deniz uygulamalarına müsaittir. Rüzgâr türbinleri bulundukları bölgede oldukça gürültü yaptığı için genelde şehirlerden uzak yerlere veya denizlere kurulurlar. Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanlığının Rüzgâr Enerjisi Potansiyeli Atlasına göre, İzmir'de rüzgâr hızı yılda ortalama 2,18-9,76 m/s arasında değişir. Gerek deniz ulaşımı, turizm ve kullanılan rotalar hesaba katılarak, deniz açıkları türbin inşaatı için ayrıldığı varsayılmıştır. Ancak çevre adalar ve komşu ülkeyle olan sınırlar gözetildiğinde oldukça dar bir alan kalmaktadır. Eğer İzmir'in boş alanlarına ve deniz yüzeyine rüzgâr türbinleri kurulduğu düşünülürse yılda 4,18 Milyon ton hidrojen üretilebileceği Karayel vd. tarafından belirlenmiştir. Eğer şehrin tüm elektrik ihtiyacı burada üretilen hidrojen tarafından karşılanırsa geriye yılda 3,92 Milyon ton hidrojen kalmaktadır. Şekil 5, İzmir ilinde 100 metre yükseklikte yıllık ortalama rüzgâr hızını göstermektedir.

Şekil 5. İzmir ili için 100 metre yükseklikte ortalama rüzgâr hızı (Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanlığı, Rüzgâr Enerjisi Potansiyeli Atlasından uyarlanmıştır.)

Jeotermal kaynaklar açısından da Türkiye oldukça zengindir. Fay hattı üzerinde olan bir ülke olduğu için kırıklardan yüzeye çıkan kızgın su kaynakları ülkemizde ısınma, elektrik üretimi ve turizm gibi birçok alanda kullanılmaktadır. Yer altı kaynaklarının elektrik üretiminde kullanılabilmesi için kaynak sıcaklığının belli bir seviyenin üzerinde olması gerekir. 140-150 °C'nin altındaki kaynaklar belli bir seviyeye kadar farklı yöntemlerle elektrik üretiminde kullanılsa da daha çok ısıtma ve ılıca kaplıca gibi turistik faaliyetlerde kullanılmaktadır. Ülkemizin yer altı kaynakları açısından en zengin bölgesi Ege Bölgesidir. İç Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgelerimizde de sıcak su kaynaklarına rastlanmaktadır. Aydın, Denizli, Afyon, Manisa ve Ankara gibi illerimiz jeotermal kaynaklar açısından bilinen ve ünlü yerlerdir. Maden

Tetkik Arama Genel Müdürlüğü'nün Türkiye Jeotermal Enerji Haritalarında belirtildiği gibi, Türkiye'nin elektrik üretimi yapılan jeotermal alanlarında en yüksek sıcaklık 287 °C ile Alaşehir-Manisa'ya aittir. Manisa ilimizdeki yer altı sıcak su kaynaklarının üzerine kurulacak jeotermal santrallerden elde edilen elektrik hidrojen üretiminde kullanılırsa, yılda 103,3 kiloton hidrojen üretilebileceği Karayel vd.'nin yaptığı çalışmada bulunmuştur. Ancak, sadece jeotermal kaynaklardan üretilen hidrojenin tamamı şehrin enerji ihtiyacını karşılamak için kullanılsa bile yeterli olmayacaktır. Şekil 6, Manisa'daki jeotermal kaynaklar ve tesislerin yerlerini göstermektedir.

Şekil 6. Manisa ili için jeotermal kaynaklar dağılımı (Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü kaynağından uyarlanmıştır).

Sürdürülebilir ve temiz bir gelecek için dikkat edilmesi gereken en önemli konulardan biri de atık yönetimidir. Atıkların sistemik bir biçimde biyoyakıtlara dönüştürülmesi güncel bir konu olsa da özellikle hayvan ve bitki atıkları çok uzun zamandır yakıt olarak kullanılmaktadır. Örnek çalışmada; hayvansal atıklar, bitkisel atıklar, evsel atıklar ve orman atıklarının Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Biyokütle Potansiyeli

Atlasında verilen verilere göre toplandığı varsayılmış, bu atıklardan gazlaştırma ve yanma yöntemleri kullanılarak ısı ve elektrik enerjisi üretilmiştir. Elde edilen enerjiden elektroliz yolu ile yeşil hidrojen üretilmiştir. Özellikle evsel atıkların ve atık suyun geri dönüştürülmesi veya başka bir şekilde kullanılarak geri kazandırılması çok önemlidir. Biyokütle ve atık dendiğinde geniş tarım arazileri bulunan ve ülkemizin en büyük yüzölçümüne sahip şehri Konya, hayvan ve bitkisel atık alanında lider olsa da evsel atık konusunda ülkemizin lider şehri İstanbul'dur. Metropolen şehir İstanbul, 15 Milyondan fazla insana ev sahipliği yapmaktadır. İBB Çevre Yönetimi AŞ verilerine göre, sadece İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin yılda topladığı ortalama çöp miktarı neredeyse diğer tüm illerin toplamına eşittir. İstanbul ilinin biyokütle kaynakları toplandığında ve bunlar gazlaştırma ve yanma metotları kullanılarak hidrojen üretimi için enerji kaynağı olarak kullanıldığında, yılda ortalama 77,12 kiloton hidrojen üretilebilir. Şekil 7, İstanbul ilinde bulunan atık toplama, işleme ve geri kazanım tesislerini göstermektedir.

Bulgular ve Tartışma

Türkiye'nin yenilenebilir enerji kaynakları kullanılarak yeşil hidrojen üretme potansiyeli ele alınmış ve dört farklı şehir incelenmiştir. Seçilen şehirler, örnek olarak çalışılan kaynak açısından diğer illerimize oranla daha öndedir. Yapılan varsayımda, seçilen ilin tüm yaşam alanları, tarım, sanayi, ormanlık alanları, millî parkları ve sit alanları çıkartıldıktan sonra kalan boş araziye ilgili yenilenebilir enerji kaynağının tesisi kurulmuştur. Konya güneş enerjisi, İzmir rüzgâr enerjisi, Manisa jeotermal enerji ve İstanbul biyokütle enerjisi açısından incelenmiştir. Konya ve İzmir şehirlerinde güneş ve rüzgâr enerji kaynaklarından üretilen hidrojen, ilgili şehirlerin yıllık elektrik ihtiyacını tek başına karşılayabilir. Ancak, Manisa

Şekil 7. İstanbul'daki atık toplama, işleme ve geri kazanım tesisleri (İBB Çevre Yönetimi AŞ'den alınmıştır).

ve İstanbul sadece jeotermal ve biyokütle enerjisiyle kendi güç ihtiyacını karşılayamamakta. Tablo 2’de bu illerde kullanılan enerji kaynağı ve hidrojen üretim potansiyelleri özetlenmiştir.

İl	Enerji Kaynağı	Hidrojen Üretim Potansiyeli (Mt/yıl)
Konya	Güneş	21,10
İzmir	Rüzgâr	4,18
Manisa	Jeotermal	0,103
İstanbul	Biyokütle	0,077

Tablo 2. Örnek çalışma olarak seçilen iller ve seçili kaynaktan hidrojen üretim potansiyelleri

Sonuçlar

Bir taraftan sınırlı fosil yakıt rezervleri, bir taraftan sera gazı salınımını azaltmak için yenilenebilir enerji kaynaklarına doğru devam eden yönelim gerek enerji sektörünü gerek yatırımcıları ve kanun yapıcılarını zor kararlar vermeye zorlamaktadır. Hidrojen çiftliği konsepti farklı yenilenebilir enerji kaynaklarını tek bir şemsiye altında toplama potansiyeline sahiptir. Ülkemiz fosil yakıtlar açısından kısıtlı, ancak yenilenebilir kaynaklar açısından oldukça zengin bir ülkedir. Hidrojen depolamayla birleştirilmiş yenilenebilir enerji temelli bir hidrojen merkezine yatırım yapmak, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için çok önemli bir fırsat olacaktır. Eğer harekete geçmekte geç kalırsak, sürdürülebilir bir gelecek için öncü olan ülkeler arasındaki yerimizi kayırabiliriz. Bu çalışmada, ülkemizin dört farklı şehri dört farklı yenilenebilir enerji kaynağından hidrojen üretimi açısından incelenmiştir. Sonuçlar aşağıdaki gibidir.

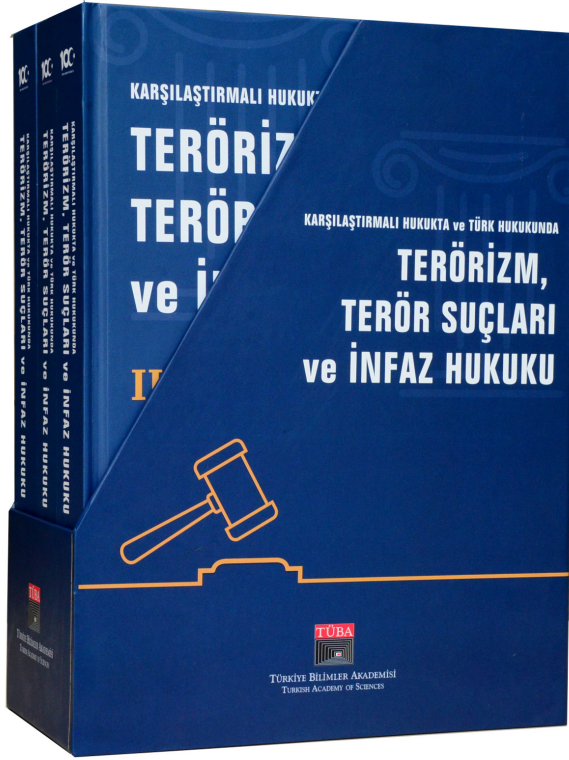
- Konya’da güneş enerjisi kullanılarak yılda 21,10 Milyon ton hidrojen üretilebilir. Şehrin elektrik tüketimi sağlandıktan sonra geriye 20,96 Milyon ton hidrojen kalmaktadır.
- İzmir’de karaya ve denize kurulan rüzgâr türbinleri ile yılda 4,18 Milyon ton yeşil hidrojen üretilebilir. Şehrin elektrik ihtiyacı karşılandıktan sonra geriye yıllık ortalama 3,92 Milyon ton hidrojen kalmaktadır.
- Manisa’da jeotermal kaynakların kullanımı incelenmiştir ve yılda 103,3 kiloton hidrojen üretim potansiyeli bulunmuştur.
- Biyokütle kaynakları gazlaştırma ve yanma yöntemiyle hidrojene çevrilmiş ve İstanbul’un öz kaynaklarıyla yılda 77,12 kiloton hidrojen üretme potansiyeline sahip olduğu bulunmuştur.

Kaynaklar

- Bhandari, R., Trudewind, C. A., Zapp P., “Life cycle assessment of hydrogen production via electrolysis- a review”, Journal of Cleaner Production, Cilt 85, s. 151-163, 2014.
- Dinçer, I., “Covid-19 coronavirus: closing carbon age, but opening hydrogen age”, International Journal of Energy Research, Cilt 44, Sayı 8, s. 6093–6097, 2020.
- Dinçer, I., Javani, N., Karayel, G. K., “Hydrogen farm concept: A Perspective for Turkey”, International Journal of Energy Research, Cilt 45, Sayı 13, s. 18309-18317, 2021.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Biyokütle Potansiyeli Atlası, <https://bepa.enerji.gov.tr/>
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Güneş Enerjisi Potansiyeli Atlası, <https://gepa.enerji.gov.tr/MyCalculator/>
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Rüzgâr Enerjisi Potansiyeli Atlası, <https://repa.enerji.gov.tr/REPA/>
- European Commission, Meteorological data from ECMWF models, https://marswiki.jrc.ec.europa.eu/agri4castwiki/index.php/Meteorological_data_from_ECMWF_models.
- İBB Çevre Yönetimi AŞ, <https://www.istac.istanbul/>
- Karayel, G. K., Javani, N., Dinçer, I., “Green hydrogen production potential for Turkey with solar Energy”, International Journal of Hydrogen Energy, Cilt 47, Sayı 45, s. 19354-19364, 2022.
- Karayel, G. K., Javani, N., Dinçer, I., “Green hydrogen production potential in Turkey with wind power”, International Journal of Green Energy, 2022.
- Karayel, G. K., Javani, N., Dinçer, I., “Effective use of geothermal energy for hydrogen production: A comprehensive application”, Energy, Cilt 249, s. 123597, 2022.
- Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü, Türkiye Jeotermal Enerji Haritaları, <https://www.mta.gov.tr/v3.0/hizmetler/jeotermal-harita>
- Total Primary Energy Supply (TPES) by source: Turkey. IEA. <https://www.iea.org/>
- Türkiye Hidrojen Derneği, Türkiye için Hidrojen Çiftliği Konsepti Raporu, https://www.hidrojenteknolojileri.org/HTD/Turkiye_icin_Hidrojen_Ciftligi_Konsepti_Raporu.pdf
- Teşekkür**
- Yazar makalenin hazırlanmasına katkı sağlayan yüksek lisans ve doktora talebelerine teşekkür eder.

TÜBA'DAN HUKUK ALANINDA ÖNEMLİ KATKI

TÜBA, Akademi Asli Üyesi Prof. Dr. İzzet Özgenç'in editörlüğünü yaptığı terörizmin uluslararası boyutlarına odaklanan, terör suçlarına karşı mücadelede hukuki prosedürün ve infaz hukukunun işleyişini detaylarıyla ele alan eseri yayımladı.

TÜBA düzenlediği “Terörizm, Terör Suçları ve İnfaz Hukuku Sempozyumu” ardından, editörlüğünü TÜBA Asli Üyesi ve Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. İzzet Özgenç'in yaptığı, terörizmin uluslararası boyutlarına odaklanan, terör suçlarına karşı mücadelede hukuki prosedürün ve infaz hukukunun işleyişini detaylarıyla ele alan “Terörizm, Terör Suçları ve İnfaz Hukuku” adlı eseri yayımladı.

Terör, Türkiye'nin toprakları üzerinde uzun yıllardır varlığını sürdüren bir sorun oldu, farklı ideolojilerden etkilenen ve ülkemizdeki bazı etnik köken farklılıklarını istismar eden çeşitli terör örgütleri milli güvenliğe karşı sınırları dahilinde ve ötesinde faaliyet gösterdi ve göstermeye de devam ediyor diyen TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker, Türkiye'nin terörle mücadele konusunda kapsamlı bir deneyim biriktirdiğini ve stratejiler geliştirdiğini söyledi.

Terör, mücadele ve hukuk üçgeninde çözüm önerileri

Başkan Şeker şöyle devam etti: “Küresel bir sorun oluşturan terör, uluslararası toplumun terörle mücadelede iş birliği yapma ve etkili çözümler geliştirme ihtiyacını ortaya çıkardı. Bu amaçla konuya hukuki bir yaklaşım getiren bu kitap, terörizmin doğasını, tarihini, nedenlerini ve sonuçlarını anlamak için derinlemesine bir analiz sunuyor. Aynı zamanda terörle mücadelede kullanılan hukuki araçları ve bu araçların insan haklarına etkilerini de ele alan, karar alıcılar için de bir başvuru kaynağı niteliğindeki eser, oldukça geniş bir perspektifte konuları irdeliyor. Terörle mücadelede hukukun etkili bir şekilde nasıl uygulanabileceği, suçluların adalete teslim edilmesi ve cezalandırılmasının gerekliliği gibi önemli konuları ele alırken, insan haklarının korunmasının ve adaletin sağlanmasının önemini vurguluyor. Yazarlar, okuyucuları terörizmin nedenlerini ve sonuçlarını anlama, hukuki prosedürleri ve infaz hukukunu anlama konusunda bilgilendirmek için titizlikle çalıştılar.” dedi.

Terörle mücadelede hukukun evrensel standartlarına ve insan haklarına saygıyı nasıl sağlanabileceğini anlamak isteyen herkes için aydınlatıcı bir niteliğe sahip olduğunun da özellikle altını çizen Şeker, yazarların derin bilgi birikimi ve deneyimleriyle hazırlanan eserin, terörizmin karmaşıklığını ve hukuki boyutlarını anlamak isteyen akademisyenler, öğrenciler ve hukuk pratisyenleri için önemli bir kaynak olduğunu ifade etti. Bu kitap, terörizmin karmaşıklığına ışık tutarak, daha güvenli bir dünya inşa etmek için gereken hukuki önlemleri anlamamıza yardımcı olacak dedi.

Eserin editörü Prof. Dr. İzzet Özgenç ise; kitap sonunda, terörizm alanındaki karşılaştırmalı hukuk düzenlemelerine ilişkin bilgilerin yanı sıra; “TÜBA-Terörizm, Terör Suçları ve İnfaz Hukuku Sempozyumu”daki bildiriler, tartışmalar, değerlendirmeler dikkate alarak hazırladığı terörizm, terör suçları ve infaz hukuku alanında güncel sorunlara çözüm önerileri sunan Genel Değerlendirme ve Sonuç Raporuna yer verdiğini belirtti.

TÜBA- GLOBAL TRANSFORMATIONS and TÜRKİYE KONFERANSI

TÜBA Uluslararası İlişkiler Çalışma Grubunun düzenlediği "Global Transformations and Türkiye (Küresel Dönüşümler ve Türkiye)" adlı konferans İstanbul Üniversitesi Beyazıt Kampüsünde gerçekleştirildi.

TÜBA Uluslararası İlişkiler Çalışma Grubunun düzenlediği "Global Transformations and Türkiye (Küresel Dönüşümler ve Türkiye)" adlı konferans İstanbul Üniversitesi Beyazıt Kampüsünde 18-20 Nisan tarihleri arasında gerçekleştirildi.

Dünyanın pek çok ülkesinden 60'ı aşkın bilim insanı

Dünyanın son dönemde geçirdiği önemli değişimlere ve bu değişimlerin Türkiye üzerindeki etkilerine odaklanan "küresel dönüşümler" temalı İngilizce konferans; akademisyenler, politika yapımcılar ve genel kamuoyu için geniş bir çerçeve sundu. Günümüzün küresel dönüşümleri, kültür, medeniyet ve kimlik, savaş, barış ve çatışma çözümü, göç, mülteciler ve insani güvenlik, siber güvenlik, enerji güvenliği ve tedarik zincirlerinin güvenliği, yeni diplomasi kanalları ve bilim diplomasisi, diplomasi ve etkileşimlerde yükselen teknolojiler, yapay zeka ve küresel eşitsizlikler, adil düzen gibi konular 14 farklı başlıkta 60'ın üzerinde bilim insanıyla masaya yatırıldı. Bu başlıklar arasında değişen dünyada diplomasi ile güvenlik ve strateji, hibrit savaş ve dünya siyasetinde devlet dış aktörler, siber davranış ve yapay zekanın zorlukları yer aldı.

Uluslararası ilişkilerin şekillenmesinde multidisipliner söylem önemli.

Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mehmet Fatih Kacır konferansa gönderdiği video mesajda; TÜBA çalışma grup-

larının bilimsel çalışmaları karar vericilere rehberlik yaptığını belirtti ve "Küresel Dönüşümler ve Türkiye Konferansı" uluslararası katılımı ufuk açıcı tartışmalara ev sahipliği yapıyor. Son küresel olaylar anlayış ve iş birliği ihtiyacının altını çiziyor. Konferans, uluslararası ilişkilerin şekillenmesinde multidisipliner söylemin önemini altını çiziyor. Politika yapımcılar olarak TÜBA'nın bilime dayalı danışmanlık görevi kapsamındaki faaliyetlerini yakından takip ediyoruz." dedi.

Konferansın açılışında konuşan TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker küresel sahnede meydana gelen derin değişimlerin "Global Transformations and Türkiye" başlıklı konferansın düzenleme kararını aldığını belirten "Bilim-20 Akademileri'nin katılımcısı olarak, Bilim-20 konferanslarının teması paralelinde bilimin küresel ölçekte dönüştürücü değişimi nasıl yönlendirebileceğini keşfetmeyi amaçlıyoruz. Çünkü jeopolitik istikrarsızlık ve teknolojik bozulma gibi zorluklar ve dönüşümler karşısında, bilime dayalı çözümlere olan ihtiyaç hiç bu kadar önemli olmadı. TÜBA olarak bu önem karşısında; siyaset, teknoloji, ekonomi, sağlık ve sosyal adalet gibi kilit alanlarda iş birliğini ve yeniliği vurguluyoruz. Çalışmalarımız, programlarımız aracılığıyla adaletin, eşitliğin ve sürdürülebilirliğin öne çıktığı bir dünya için çalışıyoruz. Küresel siyasi kriz/savaş, yapay zeka, biyoeкономи, enerji dönüşümü, sağlık sorunları ve sosyal adalet gibi alanlara odaklanıyor, tüm bu alanlarda bilimsel

çalışmalar ve yenilikçi çözümlerle küresel zorluklara karşı iş birliği içinde bir yaklaşım geliştiriyoruz.” dedi. Global Transformations and Türkiye konferansıyla akademisyenlerin ve uzmanların fikir alışverişinde bulunabileceği ve disiplinler arası ortaklıklar kurabileceği bir platform olduğunun altını çizdi.

Bilim insanlarının Gazze halkına destek olmak gibi bir görevi var.

Farklı seslerin kolektif bilgeliliğinden yararlanarak daha adil ve sürdürülebilir bir geleceğe doğru bir rota çizmeyi amaçlıyoruz diyen Şeker, bu bakış açısıyla dünya genelinde yaşanan insani krizleri de göz önünde bulunduramamız gerekiyor dedi. Prof. Şeker şöyle konuştu: “Barış ve istikrarı savunmak, saldırganlığı kınamak ve çözüme giden yol olarak diplomasiyi savunmak bizim görevimiz. Filistin ve Gazze'deki insanlık dışı durum, bir milleti yok etme çabası devam ediyor. Gazze, İsrail'in şiddetli ablukasına ve gıda, su ve temel sağlık hizmetleri kıtlığı da dahil olmak üzere koşulları aşırı zorlayan saldırılarına maruz kalıyor. Bu insani krizin durdurulması için başta Birleşmiş Milletler olmak üzere tüm toplumların hızla harekete

geçmesi zorunludur. Bilim insanları olarak bu insanlık dışı duruma karşı sesimizi yükseltmek, mazlum Gazze halkına destek olmak gibi bir görevimiz var. Bu insani krizin durdurulması için başta Birleşmiş Milletler olmak üzere tüm toplumlar hızla harekete geçmek zorundadır.”

Konuşmasını sonlandırırken konferansın düzenlenmesinde emeği geçen TÜBA Uluslararası İlişkiler Çalışma Grubu'na teşekkür eden Şeker, katılımcılara seslenerek söylemin şekillenmesinde ve kolektif anlayışımızın gelişmesinde katkılarını çok değerli. Bilime, barışa ve gelişmeye olan inancımızla, bilginin pozitif değişim için katalizör görevi gördüğü bir dünya yaratmaya çalışalım dedi.

Konferansa 160'ın üzerinde bildiri geldi.

TÜBA Asli Üyesi ve Uluslararası İlişkiler Çalışma Grubu Yürütücüsü Prof. Dr. Ahmet Nuri Yurdusev konuşmasında çalışma grubunun faaliyetleri hakkında bilgi verirken grubun kısa süre önce kurulduğunu ve bu süreç içerisinde Rusya ve Ukrayna Savaşı ile Filistin üzerine gerçekleştirilen iki çalıştayın gerçekleştirildiğini anlattı. Global Transformations and Türkiye konferansının ise çalışma grubunun ilk uluslararası faaliyeti olduğunu söyledi. Küresel dönüşümlerin kıtalar arası ticaretin başlamasıyla oluştuğunu, her ne kadar günümüzde çok popüler olsa da tarihi arka planı bulunduğunu kaydetti. Yurdusev günümüzdeki küresel dönüşümlerin dijital teknolojilerdeki gelişmelerle daha etkili olduğunu ifade etti.

Konferansa 160'ın üzerinde bildiri geldiğinin altını çizen Yurdusev, bu bildirilerin ciddi bir bilimsel komite ve hakemlik sürecinden geçtiğini, 59 tanesinin seçildiğini belirtti. Konferansın gerçekleşmesi için TÜBA'ya konu hakkındaki öncülüğü ve İÜ'ne ise desteği için teşekkür etti.

Açılışın ardından konferansın ilk konuşmacısı uluslararası ilişkiler literatürüne dünyada önemli derece kat-

— TÜBA Asli Üyesi Ahmet Nuri Yurdusev

kıda bulunan Cornell Üniversitesi'nden Prof. Dr. Siba N'Zatioula Grovogui "Imaginations of International Society: Cross-Roads From 'Rome, 'Serendippo' and 'Yalta'yı (Uluslararası Toplum Tahayyülleri: 'Roma, 'Serendippo' ve 'Yalta'dan Kesişen Yollar) anlattı.

2 gün süren konferans boyunca "Diplomacy in a Changing World, Security and Strategy in a Changing World, Middle Powers, Peace Keeping and Military Interventions, Human Mobility Meets the Rise of Po-

pulism, Türkiye on the Cusp of Persistent Challenges and Global Transformations, Soft Power Politics, Cyber Behaviour and the Challenge of AI, Great and Middle Powers and World Orders, Hybrid Warfare and Non-State Actors in World Politics, Gendered Inequalities, Hierarchical Orders in World Politics, New Challenges to World Politics, Business, Finance and Trade in a Changing World, Ordering the World" başlıklarındaki paralel oturumlar katılımcılar tarafından dikkatle takip edildi.

TÜBA ve ARNAVUTLUK BİLİMLER AKADEMİSİ MUTABAKAT ZAPTI İMZALADI

TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker ve Arnavutluk Bilimler Akademisi (Akademinë e Shkencave të Shqipërisë) Başkanı Prof. Dr. Prof. Skënder Gjinushi her iki akademi arasında bilimsel iş birliği için hazırlanan mutabakat zaptını imzaladılar.

TÜBA ve Arnavutluk Bilimler Akademisi, Güneydoğu Avrupa Bölge Akademileri (The South East Europe Regional Academies-SEERA) 2. Toplantısında organize edilen mutabakat zaptını akademik işbirliğini geliştirmek ve güçlendirmek, iş birliğine dayalı faaliyetler geliştirmek amacıyla bilim insanları ve akademisyenler arasındaki bilimsel bilgi ve deneyim alışverişini teşvik etmek, iş birliğini kolaylaştırmak, ileri araştırmaların ekonomik büyüme ve istihdam yaratmaya yol açacak ticari uygulamalara dönüştürülmesi amacıyla üyeler arasında iş birliğini teşvik etmek üzere imzaladı.

Fen ve teknoloji, beşeri bilimler, tıp ve sosyal bilimler dâhil olmak üzere bilimsel iş birliğini esas alarak ikili

sempozyumlar, bilim insanı değişimi, bilgi ve yayın alışverişi yoluyla teşvik etmek konusunda anlaştılar. İlk olarak 2001 yılında imzalanan ikili iş birliği anlaşması, son olarak atılan imzalarla 10 yıl süresince geçerli olacak.

2024 YILI GÜNEYDOĞU AVRUPA BÖLGE AKADEMİLERİ TOPLANTISI

Güneydoğu Avrupa Bölge Akademileri (The South East Europe Regional Academies-SEERA) 2. Toplantısı TÜBA'nın ev sahipliğinde Rabi Medrese'de yapıldı.

Güneydoğu Avrupa Bölge Akademileri (The South East Europe Regional Academies-SEERA) 2. Toplantısı, 20 Nisan 2024 tarihinde TÜBA'nın ev sahipliğinde Rabi Medrese'de yapıldı.

2022 yılında Bosna-Hersek Bilim ve Sanat Akademisi ev sahipliğinde bir araya gelen ve bu ilk toplantıyla temelleri atılan birliğin temsilcileri, 2024 toplantısıyla Akademi'nin Süleymaniye Külliyesi içerisinde yer alan TÜBA-Rabi Medrese'nin tarihi atmosferinde buluştu. Bölge akademilerinin iş birliğini teşvik etmek, bilgi alışverişini yapmak, akademik ve bilimsel alanlardaki zorluklara karşın birlikte çözüm ve program üretmek üzere planlanan toplantı bu doğrultuda yol haritası oluşturmak hedefiyle yola çıktı.

Bu kapsamda toplantıda; Güneydoğu Avrupa ve diğer katılımcı bölgelerdeki akademiler arasında mevcut bağların güçlendirilmesi ve yeni köprüler kurulması, iş birliğiyle yapılacak araştırmalara, politikanın bilime etkisi üzerinde duruldu. Ortak projeler için ortak akılla masaya yatırılan öneriler, yöntemler ve sorunlar görüldü.

Akademi Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker'in konuşmasına "Hepimiz Güneydoğu Avrupa ve ötesindeki akademiler arasında mevcut bağları güçlendirmeyi ve yeni bağlantılar kurmayı hedefliyoruz" şeklinde başladı. Başkan Şeker şöyle devam etti: "İkinci olarak" Güneydoğu Avrupa Akademiler Forumu" girişimini daha da geliştirmek için görüşmelerde bulunacağız. Son olarak, ortak projeler için fırsatları araştırmak, bu konularda en iyi yöntemleri paylaşmak

ve günümüzün küresel bağlamında akademilerin karşı karşıya olduğu güncel sorunlar hakkında diyalog kurmak için buradayız. Küresel Siyasi Kriz/ Savaş, Yapay Zeka, Biyoekonomi, Enerji Dönüşümü, Sağlık Sorunları, Dilsel ve Tarihsele Miras gibi alanlara odaklanan projelere başlayabiliriz. Bilim insanları için değişim programları; Doktora öğrencilerine ve doktora sonrası araştırmacılara yönelik burs programları bölgedeki bilimsel alışverişe büyük katkı sağlayabilir. Fikirleri ve deneyimleri paylaşarak önümüzdeki zorlukların üstesinden daha etkili bir şekilde gelebilir, yenilik ve büyüme fırsatlarını yakalayabiliriz." dedi.

Başkan Şeker konuşmasını bitirirken TÜBA'nın bilim diplomasisi misyonuyla bölgemizin bilimsel kalkınmasına katkıda bulunma konusundaki kararlılığını tekrarladı. Hep birlikte, Güneydoğu Avrupa Bölge Akademileri olarak, Güneydoğu Avrupa ve ötesinde akademi ve bilim için daha parlak bir geleceğe doğru bir rota çizebileceğimizden eminim dedi.

Programda; Akademi'nin Uluslararası İlişkiler Çalışma Grubu, Gıda ve Beslenme Çalışma Grubu, Çevre, Biyoçeşitlilik ve İklim Değişikliği Çalışma Grubu Yürütücüleri ve TÜBA Üyeleri AASSA Başkanı Prof. Dr. Ahmet Nuri Yurdusev, Prof. Dr. Kazım Şahin, Prof. Dr. Mehmet Emin Aydın ile Enerji Çalışma Grubu Üyesi Prof. Dr. Serap Güneş Akademi çatısı altında çalışma gruplarının yürüttükleri faaliyetler hakkında bilgi verdi. Medipol Üniversitesinden Prof. Dr. Bahadır K. Güntürk "AI in Higher Education: Threats and Opportunities" başlıklı konuşmasını, Uluslararası

İlişkiler Çalışma Grubu Üyesi Prof. Dr. Şener Aktürk ise “Making Sense of the Geopolitical Developments of Our Times: Turkish Academy of Sciences International Relations Working Group” adlı konuşmasını yaptı.

Toplantıda; Arnavutluk Bilimler Akademisi’nden Başkan Skender Gjinushi, Sosyal ve Arnavutluk Bilimleri Başkanı Gezim Hoxha ve Osmanlı Arşivi Araştırmacısı Dr. Ermal Nurja, Bosna Hersek Bilim ve Sanat Akademisi’nden Başkan Muris Čičić, Genel Sekreter Asif Sabanović ve Uzman Yardımcısı Nerma Tanović, Ma-

kedonya Bilim ve Sanat Akademisi’nden Başkan Zivko Popov, Karadağ Bilim ve Sanat Akademisi’nden Başkan Prof. Dragan K. Vukcevic, Başkan Yardımcısı Prof. Ljubisa Stanković ve Yönetici Katarina Terzic, Romanya Akademisi’nden Başkan Yardımcısı Marius Andruh yer alacak; Karadeniz Üniversiteleri Ağı’ndan Genel Sekreter Prof. Eden Mamut “At the 50th Anniversary of Scientific Research and Applications on Nanotechnologies: Lessons Learned and Perspectives for Cooperation in South-East Europe” başlığını detaylandırdı.

BAŞKAN ŞEKER BTÜ'DE KONFERANS VERDİ

TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker, Bursa Teknik Üniversitesi (BTÜ) tarafından düzenlenen “BTÜ Konuşmaları” kapsamında “Bilim Diplomasisi ve Akademi” başlıklı konferans verdi.

Encümen-i Daniş’ten bu yana Türkiye’nin akademi bilim geleneğini anlatarak sözlerine başlayan Başkan Şeker, TÜBA’nın yapısı, program ve projeleri hakkında bilgi verdi. Akademî’nin uluslararası bilim ve akademi dünyasıyla yürüttüğü bilim diplomasisi çerçevesinde ulusal akademiler arası ilişkileri, çatı kuruluşlara üyelikleri, iş birliğiyle yürütülen küresel program ve projeleri, Asya ve Türk dünyasıyla gerçekleştirilen iş birliklerinin yanı sıra TÜBA ve G20-Science -20 toplantılarının önemini detaylandırdı. Akademik özgürlükler ve akademik çatı kuruluşların misyonlarını yineledi. Akademînin yayımladığı süreli ve süresiz İngilizce, Arapça, Fransızca gibi farklı dillerdeki yayınlarının da bilim diplomasisinin bir parçası olduğunu dile getirdi. Bu doğrultuda TÜBA tarafından yayımlanan Sustainability Practices: Cases from Businesses and Charities, Ferec Ba’deş-Şidde - Arapça Versiyon, İslam’da Bilim ve Teknik (Türkçe, İngilizce, Fransızca, Almanca, 5 cilt; Kırgızca ve Rusça, 1. cilt) gibi çok sayıda eseri örnek olarak gösterdi.

Bilim ve akademinin kalkınma üzerindeki etkilerine de değinen Prof. Şeker gelişmenin inovasyon ve kararlılık üzerinde yükseldiğini söyledi ve konuşmasını Hz.Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî’nin "Her gün bir yerden göçmek ne iyi, Her gün bir yere konmak ne güzel, Bulanmadan, donmadan akmak ne hoş, Dünle beraber gitti cancağızım / Ne kadar söz varsa düne ait, Şimdi yeni şeyler söylemek lazım." sözleriyle sonlandırdı.

[Konferans kaydını izlemek için: www.youtube.com/@BursaTeknikUni](https://www.youtube.com/@BursaTeknikUni)

TÜBA ve ÖZBEKİSTAN BİLİM DİPLOMASİSİNDE KÜLTÜR TARİHİ BULUŞMASI

Özbekistan Ankara Büyükelçisi Alisher Azamhocayev, Özbekistan Devlet Başkanı Şevket Mirziyoyev'in himayesindeki "Dünya Yazma Eser Koleksiyonlarında Özbekistan'ın Kültürel Mirası" adlı projeye yayımlanan 50 ciltlik eseri TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker'e takdim etti.

Özbekistan Ankara Büyükelçisi Alisher Azamhocayev, Özbekistan Devlet Başkanı Şevket Mirziyoyev'in himayesindeki "Dünya Yazma Eser Koleksiyonlarında Özbekistan'ın Kültürel Mirası" adlı projeye yayımlanan 50 ciltlik eseri TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker'e takdim etti.

TÜBA ve Özbekistan Ankara Büyükelçiliği Heyeti, Özbek-Türk bilim diplomasisi kapsamında "Dünya Yazma Eser Koleksiyonlarında Özbekistan'ın Kültürel Mirası" başlığı altında bir araya geldi.

TÜBA Konsey üyelerinin de yer aldığı program, Ankara Büyükelçisi Alisher Azamhocayev ve Akademi Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker'in konuşmasıyla açıldı, tarihçi Dr. Ali İhsan Çağlar'ın sunumuyla devam etti.

Özbekistan Devlet Başkanı Şevket Mirziyoyev'in himayesinde gerçekleştirilen "Dünya Yazma Eser Koleksiyonlarında Özbekistan'ın Kültürel Mirası" projesiyle yayımlanan 50 ciltten oluşan ve Türkiye'de sadece Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan kitap koleksiyonu Ankara Büyükelçisi Alisher Azamhocayev tarafından Akademi Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker'e takdim edildi.

Özbek kültürel mirasının korunması ve tanıtılması amacıyla hazırlanan kapsamlı eser, Özbekistan'ın tarihi ve kültürüyle ilgili yabancı müzelerde saklanan ender eserlerin tıpkı basımını içeriyor. Özbekistan'ın eşsiz mirasının korunmasına ve tanıtılmasına olanak sağlayacak ve aynı

zamanda Özbekistan'ın tarihi ve kültürünün Türk bilim insanları tarafından incelenmesine hizmet eden çalışmada, Özbekistan'ın tarihi, kültürü ve sanatı ile tekstil, seramik ve resim eserleri gibi konularda bilgiler yer alıyor. Bu büyük külliyat, hem araştırmacılar için değerli bir bilgi kaynağı hem de eğitim kaynağı olarak değerlendiriliyor.

Bu eserler geleceğe ilham olacak.

"Dünya Yazma Eser Koleksiyonlarında Özbekistan'ın Kültürel Mirası" adlı eserin, Türkiye'nin ve Türk coğrafyasının tarihine ışık tutan nadide yazmaları içerdiğine dikkat çeken Başkan Şeker, eserin sadece Özbekistan'ın değil, aynı zamanda dünya medeniyetinin de ortak mirası olduğunu söyledi. "Bu kapsamlı koleksiyon, Özbekistan'ın zengin kültürünü, tarihini ve edebiyatını dünya çapında tanıtmak amacıyla hazırlandı. Her bir cilt, geçmişimizin derinliklerinden gelen bilgi ve hikmeti barındırıyor. Türkiye ile Özbekistan arasındaki tarihi ve kültürel bağlar düşünüldüğünde, bu eserlerin Türkiye Bilimler Akademisi gibi köklü bir bilimsel kuruma hediye edilmesi bizim için ayrı bir anlam taşıyor. Bu koleksiyonun, iki ülke arasındaki bilimsel ve kültürel iş birliğini daha da güçlendireceğine inanıyorum. Eserlerin araştırmacılara, öğrencilere ve genel okuyuculara ilham kaynağı olmasını temenni ediyorum. İnanıyorum ki, bu yazma eserler, gelecek nesillere bilgi ve ilham vermeye devam edecek ve kültürel köprülerimizi daha da sağlamlaştıracak." dedi.

TÜBA'nın 2014 yılında başlattığı ve 2018 yılıyla birlikte Cumhurbaşkanlığı himayelerinde yürüttüğü Türk-İslâm Bilim Kültür Mirası (TİBKM) Projesi hakkında da bilgi veren Prof. Şeker TİBKM'nin insanlığın bilgi birikimine katkıda bulunmuş, Türk-İslâm bilim ve kültür mirasına ait klâsik eserlerin tıpkıbasımı, transliterasyonu, günümüz Türkçesine çevrilmesi ve yayımlanması yoluyla kütüphanelerdeki atıl durumlarından kurtararak bilim ve kültür insanlarımız ile gelecek kuşakların yararlanmasına sunma amacını taşıdığını ifade etti.

Özbekistan'ın son yıllarda çok sayıda reform gerçekleştirdiğini kaydeden Büyükelçi Azamhocayev ise bu çerçevede bilim ve tarih alanlarına da önem verildiğini söyledi. 2016 yılından bu yana akademik anlamda yaşanan gelişmeleri anlatan Azamhocayev şöyle devam etti: "Bu süreçte Türk kardeşlerimizin desteklerini her zaman gördük, görmeye de devam ediyoruz. TÜBA Başkanlığımız ve TÜBİTAK tarafından Özbekistan hakkındaki

çalışmalara verilen burs ve hibeleri özellikle şükranla söylemek istiyorum. Ayrıca Buhara'da faaliyete başlayan Sağlık Bilimleri Üniversitesi Fakültesi, Taşkent'te açılan TOBB ETÜ Şubesi de ülkemizde bilimin gelişimine katkı sağlıyor. İşte bu örnekler bugünkü toplantımızın konusu olan Özbek-Türk Bilim Diplomasisi kapsamındaki somut muvaffakiyetlerdir.” dedi.

Büyükelçi Azamhocayev 5 yıl önce İstanbul'daki tarihi kütüphanelerde olduğu gibi dünyanın çeşitli müze ve koleksiyonlarında saklanan Özbekistan hakkındaki hazineleri toplama projesi başlatıldığının altını çizdi ve "Dünya Koleksiyonlarında Özbekistan'ın Kültürel Mirası"

adlı eserin de bu projenin sonucu olduğunu vurguladı. “Koleksiyonda Özbekistan hakkındaki el yazma eserler, güzel minyatürler, arşiv belgeleri ve resimler yer alıyor. Bugünkü toplantımız vesilesi ile bu eseri değerli TÜBA Başkanımıza takdim etmek isteriz. Bu kaynak Özbekistan hakkında araştırmalar yapan değerli hocalarımıza yardımcı olacağına, Özbek-Türk bilim işbirliğini daha da yükselteceğine inanıyorum.” diyerek sözlerini sonlandırdı.

Dr. Ali İhsan Çağlar külliyyatın nasıl ortaya çıktığı, içeriği ve Özbekistan'da bulunan yazma eserler arşivi hakkındaki konuşmasının yanı sıra konu hakkında detaylı sunum da gerçekleştirdi.

TÜBA ÜYESİ PROF. GÜRSAN AASSA-WISE TOPLANTISINA KATILDI

TÜBA Asli Üyesi Prof. Dr. Kadriye Arzum Erdem Gürsan, The National Academy of Science and Technology Philippines (NAST PHL) ev sahipliğinde, Association of Academies and Societies of Sciences in Asia (AASSA) desteğiyle üyesi olduğu the Women in Science and Engineering (WISE) AASSA tarafından gerçekleştirilen The 2nd AASSA-WISE International Symposium on Diversity, Equity and Inclusion in STEM, Subtheme: Food Systems Transformation and the Sustainable Development Goals (SDGs) toplantısına TÜBA'yı temsilen katıldı.

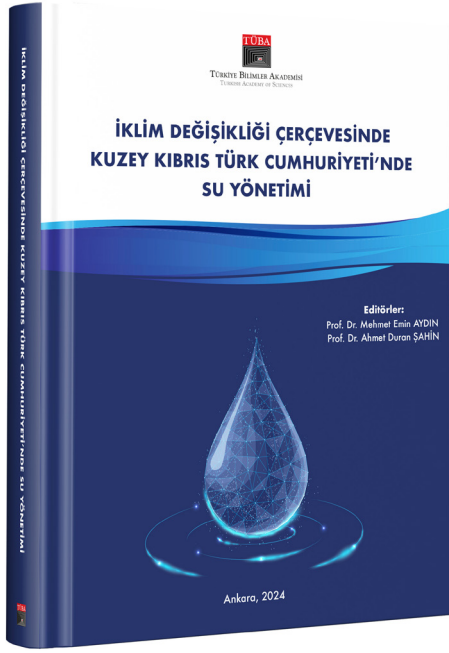
Ege Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Gürsan, çevrimiçi ortamda Filipinler'de organize edilen sempozyumda bilimsel araştırmalarını anlattı; yönetim kurulu üyesi olduğu AASSA-WISE'in 2024-2025 döneminde yapacakları etkinliklerin değerlendirildiği toplantıya ve katılımcıların aktif yer aldığı açık oturuma katıldı. Yönetim kurulunda sempozyumda ele alınan konu başlıkları değerlendirilerek bundan sonraki dönemlerde yapılacak seminerler ve hazırlanacak bilimsel raporlar hakkında görüş alışverişinde bulunuldu. Prof. Dr. K. Arzum Erdem Gürsan, AASSA üyesi ülkelerden temsilcilerin yer aldığı sempo-

zyumda; kadınların bilimde ilerlemesi için strateji belirlemek, bilimsel araştırmalardaki rolünü destek kapsamında en iyi uygulamaları saptamak ve teşvik etmek adına ne tür programların oluşturulması hakkında bilgi alışverişleri yapıldığını kaydetti. Toplantıda ayrıca AASSA-WISE'in 2022 yılından bu yana yürütmekte olduğu “Prof. Yoo Hang Kim Young Women Scientists Award” programının kapsamı ve çıktıları değerlendirildi.

İKLİM DEĞİŞİYOR: KKTC'DE SU YÖNETİMİNE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

TÜBA Üyesi Prof. Dr. Mehmet Emin Aydın ve Prof. Dr. Ahmet Duran Şahin editörlüğünde yayımlanan eser kaynak kitap niteliğinde.

TÜBA Çevre, Biyoçeşitlilik, İklim Değişikliği ve Enerji Çalışma Grubu tarafından gerçekleştirilen “Doğal Kaynaklarda Verimlilik ve Alternatif Enerji Çözümleri Çalıştayı”nda yapılan bilimsel paylaşımlar ve tartışmalar sonucunda ortaya konulan çözüm önerileri “İklim Değişikliği Çerçevesinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Su Yönetimi” başlıklı çalışmada yayımlandı.

Dünyanın sağlığı kritik bir kavşakta duruyor.

Çalışma hakkında konuşan TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker dünyanın, doğal kaynak yönetimi, çevresel sürdürülebilirlik ve iklim değişikliği sorunlarının politika ve uygulamaları gözden geçirmeye ve değiştirmeye zorladığı kritik bir kavşakta durduğunu söyledi. G20 Deklarasyonunda da, özellikle artan küresel sera gazı emisyonları, iklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik kaybı, kuraklık ve çölleşmenin hem yaşamı hem de geçim kaynaklarını tehdit ettiğine vurgu yaptığını hatırlattı.

Başkan Şeker şöyle devam etti: “Tüm ülkeler gibi, hem Türkiye hem de KKTC yaşanan bu değişikliklerden olumsuz etkilendi. KKTC’nin eşsiz ekolojik zenginliğine karşı iklim değişikliği ve sismik faaliyetlerin yarattığı tehditler karşısında gerçekleştirdiğimiz “Doğal Kaynaklarda Verimlilik ve Alternatif Enerji Çözümleri Çalıştayı”yla uzmanlar, akademisyenler ve paydaşlarla eleştirel bir diyalog ve iş birliğine dayalı çözüm üretme sürecini başlattık. Doğal kaynaklarımızı koruma, biyolojik çeşitliliği besleme ile mevcut ve gelecek nesiller için sürdürülebilir kalkınma yollarını teşvik etme konusunda ortak bir kararlılık yarattık. İklim değişikliği çerçevesinde KKTC’de

su ve enerji yönetimi, çalıştayın odak noktası olarak ortaya çıktı ve değişen çevresel dinamikler karşısında uyum stratejileri ve dayanıklılık artırıcı önlemlerin benimsenmesinin aciliyetini gösterdi. Bu çalıştaydan çıkarılan sonuçlar ve öneriler, faaliyetlerimizin birbirinden bağımsız olamayacağını ve faaliyetlerimizin ekosistemler, biyolojik çeşitlilik ve gelecek nesiller üzerinde etkili olduğunun altını çizdi.” dedi.

Çalışmanın bilim insanlarının konu hakkındaki birikiminden oluştuğunu, sürdürülebilir bir gelecek sağlamak için su yönetimi konusunda görüşleri içerdiğini kaydeden Şeker “Eser, bölgemizin ve özellikle de KKTC’nin karşı karşıya olduğu sayısız zorlukla yüzleşme ve baş etme kararlılığımızın bir kanıtıdır. Aynı zamanda bilim, teknoloji ve inovasyonun dönüştürücü potansiyelini çevresel yönetim ve sorumlu kaynak yönetiminin hizmetinde kullanmaya yönelik inancımızın da bir kanıtıdır. Doğal kaynakları sömürmeden; doğal mirasımıza zarar vermeden; tarım, hayvancılık ve sanayi sektörlerinde hammadde verimli kullanımı ile israfın en aza indirilmesiyle sorumluluk olarak üretim ve tüketim yapma farkındalığını yaygınlaştırmak zorundayız.” dedi.

Sorunlar ve çözüm önerileri

TÜBA Çevre, Biyoçeşitlilik, İklim Değişikliği ve Enerji Çalışma Grubu Yürütücüsü, aynı zamanda kitabın editörlerinde olan Prof. Dr. Mehmet Emin Aydın ise; Çalıştay sırasında öncelikle KKTC’nin su kaynakları, havzaları, su yapıları, geri dönüşüm, atık su, su miktarı, ülkede tarih boyunca yaşanan kuraklık ve kıtlıklar, yer altı suları, akiferler, havza planlama ve sürdürülebilirlik başlıklarının ele alındığını söyledi. Prof. Aydın gündeme gelen sorunlar arasında; değişen iklim şartları ile su kaynaklarında yer zaman ve miktar açısından yaşanan değişikliklerle su potansiyeli açısından önemli bir eksikliğin olduğu, su azlığının yanında iklim değişikliğinin beklenen olumsuz etkileriyle birlikte su kaynaklarının giderek azalacağı, su stresine karşı alınabilecek en önemli çözümün “Doğru Su Yönetimi” olduğu ifade etti. Özellikle, anavatan Türkiye’den su temini KKTC’nin uzun süreli su kıtlığı karşısında alınabilecek en önemli çözüm olarak görüldüğü, entegre su yönetiminin zorunlu olduğu, sektörel bazlı su tahsis planlamalarındaki eksiklikler, membran teknolojilerinin atıksu ve gri su arıtımında kullanımı, KKTC yeraltı su kaynakları açısından potansiyeli olduğu ve bunların geri kazanılması gerekliliği, su yönetimi için enerji arzının zorunluluğu ve bunun için yenilenebilir enerji kaynakları ve özellikle karasal güneş enerjisi ile yüzer güneş enerji santrallerinin yaygın kurulumu önerildiğine dikkat çekti.

Dijital Misafirperverlik İndeksi: Yapay Zeka ile Bilişsel ve Psikolojik Konforlu Deneyimlerin Tasarlanması

Doç. Dr. Hayat Ayar Şentürk

TÜBA Genç Akademi Üyesi / Yıldız Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Lund University, LUSEM

Prof. Dr. Halit Keskin

TÜBA Asli Üyesi / Yıldız Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

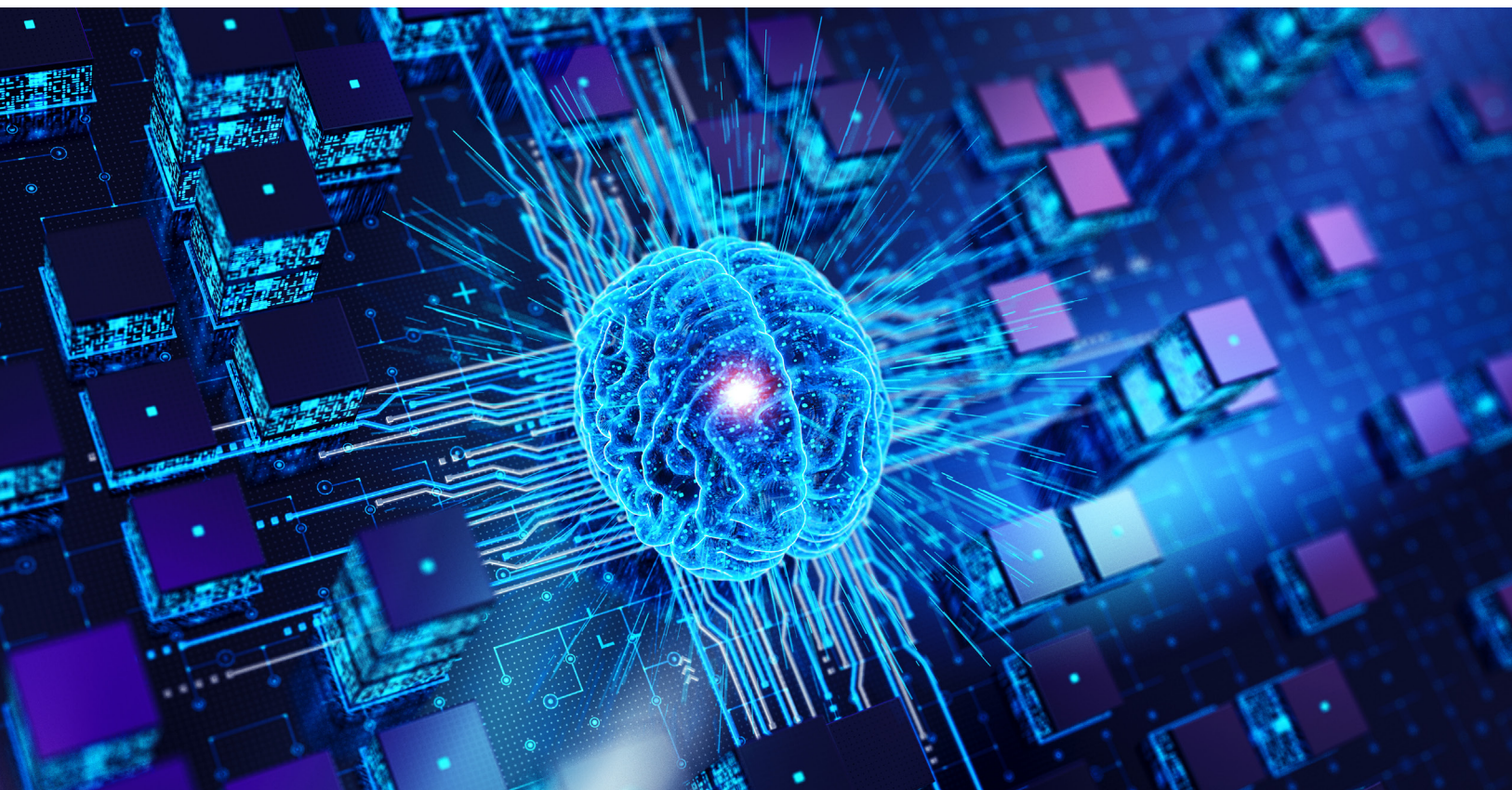
Özet

Yapay zeka teknolojileri müşteri yolculuğunda önemli değişimlere yol açarken, geleneksel insan dokunuşuna karşılık teknoloji tabanlı akıllı hizmet ortamlarını ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda, müşterilerin akıllı ve keyifli hizmet beklentileri geleneksel hizmet sunumundan teknoloji tabanlı hizmet sunumuna doğru yönelmektedir. Mevcut araştırmalar; dijital asistanlar, öneri ajanları, sadakat programları gibi yapay zeka araçlarının tekil etkilerine odaklanmakta, ancak müşterilere bilişsel ve psikolojik rahatlık sunan yapay zeka araçlarının nitelikleri üzerine sınırlı bilgiler sunmaktadır. Bu çalışmada, bilişsel ve psikolojik konfor sunan dijital misafirperverliğin dört belirleyici özelliği tanımlanmıştır. Bunlar: (1) Kişiselleştirme; yapay zeka tabanlı teknolojilerin pazarlama çabalarını bir müşterinin belirli ihtiyaçlarına ve tercihlerine uygun

hale getirebilme becerisi, (2) İnsanileştirme; yapay zeka teknolojilerinin hizmetleri otomatik, sorunsuz, verimli, zaman tasarruflu ve kolay bir şekilde müşterilere ulaştırabilme becerisi, (3) Etkileşim; müşterilere gerçek zamanlı bilgi sağlama, problem çözme ve geri bildirim sağlama gibi konularda çalışanların ve akıllı ajanların birbiriyle entegre çalışabilme becerisi, (4) Özen; teknolojilerin müşterilerin psikolojik ve duyuşsal rahatlığına yüksek düzeyde dikkat ve empati gösterme becerisidir. Ayrıca çalışmada dijital liderlere ve pazarlamacılara bu teknolojilerin kullanımıyla ilgili önemli çıkarımlar da sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler:

Yapay Zeka, Dijital Teknoloji, Müşteri Deneyimi, Dijital Misafirperverlik

Giriş

Yıllar boyunca doğası, gücü ve etkisi üzerine merak duyulan ve bilimsel ilgiyi üzerine çeken bir fenomen olan insan zekası; düşünme, karar verme, öğrenme, problem çözme ve iletişim kurma yetenekleri ile tanımlanır (Russell & Norvig, 2010). Bu ayırt edici yetenekler, bireylere kendi deneyimlerinden ve çevrelerinden öğrenme ve yeni duruma uyum sağlama kapasitesi kazandırır (Schlinger, 2003). Halen titiz bir dikkatle araştırılan bir çalışma konusu olmakla birlikte, insan zekasına duyulan hayranlık ve onu türetmek, geliştirmek ve çoğaltmak arzusu ilgiyi doğal bir şekilde "yapay zeka" fenomenine yönlendirmiştir (Hentzen vd., 2021). Yapay zeka, insan zekasının yeteneklerini taklit eden ve teknolojilerle birlikte daha geniş bir ölçekte kullanılarak sınırları genişleten heyecan verici bir fenomen olarak kabul edilir. İlk zamanlar teorik ve felsefik açıdan ele alınırken (McCarthy, 2008), bir akademik araştırma alanı olarak kabul görmesi 1956 yılında Dartmouth College'da düzenlenen bir konferansla gerçekleşmiştir. Başlangıçta yavaş bir gelişim, az bir akademik ilgi ve düşük bir endüstriyel kabul görmüş olsa da son yıllardaki teknolojik ilerlemeler, büyük veri ve artan endüstriyel talepler sayesinde yapay zeka matematik, tıp, edebiyat ve mühendislik gibi farklı disiplinlerde önemli bir araştırma konusu haline gelmiştir (Demuro & Gurney, 2024; Xu vd., 2023). Özellikle yapay zeka teknolojilerinin müşteri deneyimlerini, iş modellerini ve süreçlerini hızla dönüştürme gücü, işletme yönetimi disiplini içerisinde yönetim, pazarlama ve strateji çalışmalarında yoğunlukla incelenmiştir (Sjodin vd., 2023; Mikalef vd., 2023). Bu çalışmalarda yapay zeka destekli teknolojik ilerlemelerin etkisi, genellikle otomatizasyonun zor olduğu kabul edilen hizmet sektöründe dahi belirgin şekilde vurgulanmıştır (Hentzen vd., 2021). Perakende, finans, sağlık, seyahat, konaklama, yeme-içme ve ulaşım gibi çeşitli sektörlerde, yapay zeka tarafından sağlanan radikal yenilikler, klasik müşteri yolculuklarının dijital müşteri yolculuklarına dönüşmesine yol açmıştır (Roggeveen & Sethuraman, 2020).

Kuşkusuz, Covid-19 pandemisi dijital alışveriş alışkanlıklarının artmasında belirleyici bir rol oynamıştır. Pandemi sonrası süreçte hafif bir düşüş gözlemlense de dijital alışveriş davranışlarının yoğunluğu halen devam etmektedir (Willems vd., 2021). Örneğin, Statista'ya (2023) göre, dijital kanallar aracılığıyla tüketici ürünleri satın alanların sayısı 4.11 milyar kişiye ulaşmış ve toplam yıllık harcamalar 5.78 trilyon doları aşmıştır. Dolayısıyla yapay zeka teknolojilerinin gücü ve müşteri yolculuklarının dijitalleşmesi gibi birbirini besleyen gelişmeler işletmelerin karşılaşması gereken yeni bir gerekliliği ortaya çıkarmıştır. Bu gereklilik, işletmelerin hizmetlerini daha akıllı hale getiren ve müşterilere daha keyifli

deneyimler sunan yapay zeka tabanlı müşteri odaklı teknolojilerin dijital kanallara entegre edilmesidir (Roggeveen & Sethuraman, 2020).

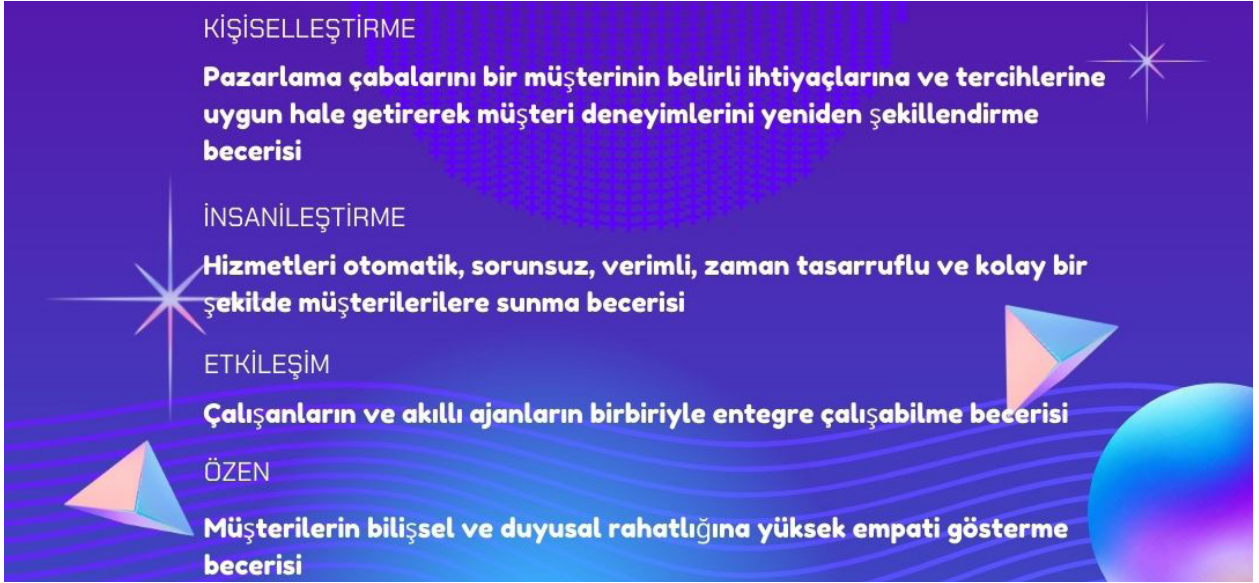
Mevcut araştırmalar satın alım öncesi, süreci ve sonrası aşamalarda kullanılan yapay zeka tabanlı teknolojilerin tekil etkilerini incelemiştir. Bu tüketici odaklı teknolojiler arasında chatbotlar, sanal/sesli asistanlar gibi dijital asistanlar (Kamoonpuri & Sengar, 2023), QR kod, mobil ödeme, e-cüzdan gibi dijital ödeme teknolojileri (Alam vd., 2024), öneri ajanları, akıllı kartlar gibi kişiselleştirme teknolojileri (Yoon vd., 2013) bulunmaktadır. Çalışmalar, bu teknolojilerin işletme üzerindeki etkilerini, 7/24 taleplere cevap verebilme, ölçeklendirme ve maliyet etkinliği sağlama gibi faktörlerde incelemiş ve ayrıca müşterilerin kullanım niyeti ve sadakati üzerindeki pozitif etkilerini de ampirik olarak göstermişlerdir (Balakrishnan & Dwivedi, 2022; Roggeveen & Sethuraman, 2020).

Ancak söz konusu teknolojilerin yoğun kullanımı, algılanan riskler ve teknolojiye bağlı anksiyete gibi müşterilerin bu teknolojileri benimsemesini olumsuz etkileyebilecek tutumları ön plana çıkarmıştır. Yeni araştırmalar farklı teorileri temel alarak tüketiciyle etkileşim kuran yapay zeka destekli teknolojilerin benimsenmesinde tüketicilerin algıladığı risk faktörlerinin varlığını işaret etmektedir (Featherman & Hajli, 2016). Örneğin Sohn (2024) deneysel çalışmada otonom perakende teknolojisi kullanımına ilişkin çok boyutlu bir tüketici algılanan risk modeli oluşturmuştur. Li & Huang (2020) entegre korku kazanımı teorisini temel alarak yapay zeka kaygısının boyutlarını araştırmışlardır. Maduku vd. (2023) ise uyarıcı-organizma-tepki bağını esas aldığı çalışmada teknoloji kaygısının sınırlayıcı bir faktör olarak işlev gördüğünü vurgulayarak, dijital asistanlara duyulan tutkunun müşterilerin tavsiye etme ve tekrar kullanma niyetleri üzerindeki etkisini azalttığını göstermiştir.

Bu çerçevede müşteriyle etkileşimli yapay zeka teknolojilerine ilişkin literatür akışı bu teknolojilerin "keyifli" ve "akıllı" kullanımı olgusunu ortaya çıkarır. Bu çalışmada tüketicilerin teknolojileri kullanırken yaşadığı bilişsel ve duygusal zorlukları gidermek üzere "dijital misafirperverlik" kavramı incelenmektedir. Misafirperverlik kavramı son yıllarda farklı hizmet sektörlerinde uygulanan ve hizmet kalitesini artırmayı amaçlayan bir kurum felsefesi olarak ele alınmaktadır. Ancak, işletmelerin teknoloji kullanım yeteneği olarak incelenmesi henüz çok yenidir ve içeriğinin aydınlatılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çerçevede ilk olarak müşteriyle etkileşim kuran yapay zeka destekli teknolojilerin müşteri yolculuğunda kullanımı ve müşterilerin değişen algısıyla ilişkisi ele alınmakta, ardından dijital misafirperverlik kavramı ve boyutları açıklanmaktadır.

Tablo 1. Müşteri Odaklı Yapay Zeka Teknoloji Uygulamaları, Riskler ve Örnekler

	Tanım	İlişkilendirilen Riskler	Örnek
Satın alım öncesi aşama			
Dijital Asistanlar • Chatbotlar • Sesli Asistanlar • Sanal Asistanlar	Kullanıcıların sesli komutlarını veya yazılı sorgularını algılayan, bu sorulara yanıt veren, görevleri yerine getiren ve çeşitli hizmetler sunan teknolojik uygulamalardır. Statik yanıtlar yerine kişiselleştirilmiş ve etkileşimli bir deneyim sunmayı amaçlarlar. Kısalan bekleme süreleri, gerçek zamanlı kullanıcı bilgileri edinme, maliyetlerin azaltılması, insan hatalarının önlenmesi ve geliştirilmiş müşteri deneyimine katkıda bulunurlar (Kamounpuri & Sengar, 2023).	Gizlilik/Güvenlik Riski Fonksiyonel Risk Zaman Riski	American Express'in seyahat rezervasyonlarını kolaylaştırmak ve harcamaları takip etmek amacıyla geliştirdiği Amex Bot, doğal dil anlayışı ve müşteri şikayetlerini yönetme konusundaki yetersizlikleri nedeniyle müşterilerden işlevsizlik ve değer eksikliği eleştirileri aldı. American Express, bu sorunlarla karşı karşıya kaldıktan sonra bir yıl içinde botu devre dışı bırakmak zorunda kaldı.
Öneri Ajanları	Bireysel tüketicilerin ilgi veya tercihlerini açıkça veya dolaylı olarak tespit eden ve buna göre önerilerde bulunan yapay zeka ajanlarıdır. Kişiselleştirilmiş hizmet sunumuna ve müşteri sadakati oluşturmaya katkıda bulunurlar (Blut vd., 2023).	Gizlilik/Güvenlik Riski Psikolojik Risk Fonksiyonel Risk Sosyal Risk	Target, 2013 yılında müşterilerinin alışveriş geçmişlerini analiz ederek hamilelik durumunu tahmin eden ve buna göre kişiselleştirilmiş kampanyalar ve ürün önerileri sunan bir algoritma geliştirdi. Ancak, hamilelikle ilgili bu pazarlama kampanyaları, bazı müşterilerin özel durumlarını açığa çıkardı ve hatta hamile olmayan müşterilere bile yanlışlıkla bu tür kampanyalar sunuldu.
Görüntü Tanıma Sistemleri	Dijital görüntülerdeki nesneleri, desenleri veya özellikleri tanımlayarak çevrimiçi deneyimlerde, örneğin sanal deneme odaları veya kozmetik deneme uygulamalarında- kullanılan yapay zeka teknolojisi. İnteraktif müşteri deneyimi geliştirilmesini sağlar (Chintalapati & Pandey, 2022).	Gizlilik/Güvenlik Riski Sosyal Risk Psikolojik Risk Fonksiyonel Risk	2018'de Amazon'un "Rekognition" adlı hizmeti, insanların gizliliğini tehlikeye atabilecek ve etnik veya cinsiyet temelli ayrımcılığa neden olabilecek hatalara yol açtı. Amerikan Sivil Özgürlükler Birliği (ACLU), Amazon'un yüz tanıma teknolojisinin 28 Kongre üyesini yanlışlıkla suçlu olarak tanımladığını ve siyahilerin orantısız şekilde yanlış tanımlandığını bildirdi.
Satın alım Süreci			
Sepet Önerileri ve İndirimleri	Müşterilerin sepet içeriğini analiz ederek, ilgili ürünler veya ek indirimler hakkında öneriler sunan ve müşterilerin alışveriş deneyimini kişiselleştiren yapay zeka uygulamasıdır (Blut vd., 2023).	Fonksiyonel risk Finansal risk Zaman riski	2019'da Booking.com, müşterilerine sunduğu önerilerin, müşterilerin beklentilerini karşılamadığına dair şikayetler aldı. Özellikle, müşterilerin seçtikleri oda tipine uygun önerilerde bulunamaması, dolayısıyla uygun rezervasyonlar yapılamaması veya farklı bir oda tipiyle karşılaşılması gibi durumlar söz konusu olmuştur.
Fiyatlandırma Optimizasyonu Çözümleri	Ürün veya hizmetlerin fiyatlarını belirlerken en uygun fiyatların belirlenmesine yardımcı olan yapay zeka temelli teknolojik araçlar ve yöntemlerdir (Nunan & Domenico, 2022).	Fonksiyonel risk Finansal risk Psikolojik Risk	Kullanıcılar, 2017'de Londra'daki terör saldırısının ardından, Uber'in fiyatları yükselterek fırsatçılık yaptığını ve insanların zor durumunu kötüye kullandığını iddia edip, tepki göstermişlerdir.
Ödeme sistemleri	Ödeme işlemlerini optimize etmek ve kişiselleştirmek için tasarlanmış dijital ödeme çözümleridir (Hamzah vd., 2023).	Gizlilik/Güvenlik Riski Finansal risk Psikolojik risk	2019 yılında eBay'de kullanıcıların ödeme bilgilerinin yetkisiz erişime maruz kaldığı bir güvenlik ihlali yaşanmıştır. Bu olay, kullanıcıların finansal bilgilerinin tehlikeye girmesine ve dolandırıcılık girişimlerinin ortaya çıkmasına yönelik potansiyel bir risk oluşturmıştır.
Satın alım sonrası Süreç			
Otomatik bildirim uygulamaları	Müşterilerle etkileşim halinde kalmak ve onlara hizmet sunmak için kullanılan yazılım araçlarıdır. Bu uygulamalar, müşteri siparişlerinin durumu hakkında bilgi vermek, promosyonları duyurmak, alışveriş deneyimini kişiselleştirmek ve müşteri ilişkilerini güçlendirmek için kullanılmaktadır (Dhiman vd., 2023).	Fonksiyonel Risk Zaman Riski	Online moda perakendecisi "Fashion-Frenzy", otomatik bildirim uygulamalarını kullanarak kullanıcılarına özel indirimler ve kampanyalar hakkında bilgi vermeye başladı. Ancak, çok sık ve gereksiz bildirimler göndermeye başladıklarında, kullanıcılar rahatsız oldu ve uygulamayı kullanmaktan vazgeçti. Bu durum, FashionFrenzy'nin müşteri tabanında bir düşüşe ve itibar kaybına yol açtı.
Sadakat programları	Müşterilerin bir işletmenin ürünlerini veya hizmetlerini düzenli olarak satın alması veya kullanması durumunda ödüller kazandığı veya teşvikler aldığı yapay zeka destekli programlardır (Baik & Famularo, 2024).	Gizlilik/Güvenlik Riski Finansal risk	Tesco 2019 yılında 600.000 Clubcard sahibini önemli veri kaybı riskiyle karşı karşıya bırakan bir güvenlik ihlali yaşadı. Şirketin binlerce kullanıcı adı ve şifreyi içeren veritabanının web sitelerinde denenmiş olabileceği şüpheleri ile müşterilerin kişisel bilgileri ve alışveriş geçmişleri tehlikeye girdi. Benzer şekilde kredi raporu sağlayıcısı Equifax'ın yapay zeka tabanlı sadakat programındaki veri ihlali toplanan hassas finansal bilgileri etkiledi ve milyonlarca kişinin kişisel verilerinin sızdırılmasına neden oldu.

Müşteri Odaklı Yapay Zeka Teknolojileri ve Müşteri Algıları

Yapay zeka teknolojilerinin müşteri yolculuğunu şekillendirmedeki rolü araştırmacıların ve pazarlamacıların ilgisini çekmiş ve müşteri yolculuğu haritalaması araştırmalarına yeni bir perspektif getirmiştir. Özellikle müşteriyle etkileşim kuran yapay zeka tabanlı teknolojiler, işletmeler ile müşteriler arasında insan-insan etkileşimine benzeyen bir iletişim olanağı sunmaktadır (Dhiman vd., 2023). Bu nedenle, işletmelerin bu teknolojileri müşterilerin satın alma öncesi, süreci ve sonrası aşamalarını içeren karar verme sürecine entegre etmeleri kaçınılmaz hale gelmektedir (Grewal & Roggeveen, 2020). Müşteri odaklı yapay zeka teknolojileri, müşterilerle etkileşim kurarak karar sürecinin her aşamasında ihtiyaçlarına yanıt veren ve hizmetlerin sorunsuz bir şekilde sunulmasına aracılık eden teknolojik uygulamalar olarak tanımlanmaktadır.

Bauer (1960)'ın tüketici karar verme davranışını anlamak üzere algılanan risk teorisini literatüre kazandırmasıyla beraber araştırmacılar çok boyutlu risk faktörlerinin varlığı konusunda hem fikir olmuşlardır (Hubert vd., 2019). Teknoloji aracılığıyla sunulan hizmetlere yönelik araştırmalar da bu kapsamda altı risk boyutundan bahsetmektedirler (Park & Tussyadiah, 2017; Sohn, 2024). Zaman riski, teknoloji kullanımı sırasında müşterinin algıladığı zaman kaybı riskini ifade eder (Rehman vd., 2020). Sağlık riski, teknoloji kullanımının kişisel sağlığa oluşturabileceği tehdit derecesidir (Mani & Chouk, 2018). Finansal risk, teknoloji kullanmanın mali kayıplarla ilişkilendirilmesidir (Rehman vd., 2020). Sosyal risk, teknoloji kullanımıyla toplumsal statünün kaybedileceğine duyulan ihtimali ifade eder (Sohn, 2024). Fonksiyonel risk, teknolojiyi kullanmanın performans sorunları üretebileceği ve bu nedenle istenilen faydaları sağlamayabileceği riskini tanımlar (Rehman vd., 2020). Gizlilik/güvenlik riski, bir

teknolojiyi kullanarak tüketicilerin kişisel bilgileri üzerinde kontrolü kaybetme ve teknoloji kullanımı sırasında iletilen bilgilerin güvensiz ve veri ihlaline maruz bırakılabileceğine dair algılanan risktir (Mani & Choul, 2018). Son olarak, psikolojik risk, teknoloji kullanımıyla psikolojik rahatlığın kaybedilme riskini belirtmektedir (Rehman vd., 2020).

Roggeveen & Sethuraman (2020)'nın teknoloji sınıflandırması temel alınarak müşteri yolculuğu aşamalarında kullanılan müşteri odaklı teknolojik uygulamaların tanımları, ilişkilendirilen riskler ve örnekler Tablo 1'de gösterilmektedir.

Dijital Misafirperverlik ve Boyutları

Deneyim ekonomisi fikri; işletmelerin müşterileri (konukları) için unutulmaz anlar organize etmek zorunda olduğunu ve deneyimin kendisinin ürün haline geldiğini vurgular. Bu anlayış, hizmet işletmelerinin müşterilerine ne sunacaklarının yanı sıra nasıl sunacaklarına da dikkat etmeleri gerektiğini ortaya çıkarır (Pine & Gilmore, 1998). Bu anlamda; misafirperverlik kavramı bugünün deneyim temelli ekonomisinde özellikle hizmet firmaları için farklılaştırıcı bir rekabet unsuru olarak görülmekte ve bilimsel ilginin yeni öznesi olarak araştırmalarda konu edinilmektedir.

Ticari bağlamda misafirperverlik, müşteri deneyimini unutulmaz kılmak için bilişsel ve psikolojik rahatlık sağlamayı amaçlayan ve örgütsel düzeyde geliştirilen farklılaştırıcı bir felsefedir. Mevcut araştırmalar, havayolu (Nameghi & Ariffin, 2013), sağlık (Kelly vd., 2016) ve otel (Ariffin & Maghzi, 2012) gibi çeşitli hizmet sektörlerinde misafirperverlik ölçeklerini incelemektedir. Ancak son gelişmelerle birlikte geleneksel insan dokunuşuna karşı akıllı ve teknoloji tabanlı hizmet ortamları ortaya çıkmıştır. Yapay zeka kontrollü hizmet ortamlarının kısmen de olsa çalışanları hizmet ortamlarından uzaklaştırmasıyla müşterilerin misafirperverlik algısını etkileyecek

faktör insanın hizmet sunumundan teknolojilerin hizmet sunumuna doğru bir kayma göstermiştir. Dolayısıyla yapay zeka destekli hizmet ortamları müşterilerin misafirperverlik algısını, formunu ve içeriğini değiştiren bir etkiye sahiptir (Yin vd., 2023). Müşterilerin misafirperverlik algısını oluştururken, teknolojik uygulamalarla etkileşime geçtikleri sırada yaşadıkları deneyimlerin etkinliği çok önemlidir. Yapılan son araştırmalar, dijital misafirperverlik kavramını ele alırken genel olarak yapay zeka teknolojilerinin müşteri memnuniyeti üzerine etkilerine odaklanmışlardır (örn. Huang vd., 2024; Alnaser vd., 2023). Buna karşılık, yapay zeka tabanlı teknolojilerin kullanıldığı hizmet ortamlarında işletmelerin bütüncül bir dijital yeteneği olarak misafirperverliğin nasıl ortaya çıktığı hakkında sınırlı bilgi bulunmaktadır. Bu çalışma dijital misafirperverlik ilişkili araştırmaları temel alarak bilişsel ve psikolojik konfor sunan dijital misafirperverliğin boyutlarını tanımlamaktadır.

Kişiselleştirme

Müşteriler aldıkları hizmetlerin ihtiyaçlarına ve tercihlerine uyarlanmış şekilde kişiselleştirilmesini arzu ederler. Bu arzu müşterilerin kendilerini özel hissetme güdüsüyle ilişkilidir ve bu özel hissiyat müşteri ile marka arasında bağı derinleştirerek sadakati geliştirmektedir (Reinartz vd., 2019). Yapay zeka tabanlı bu teknolojiler büyük veri analitiği ve derin öğrenme algoritmaları ile müşteri verilerini işleyerek sürekli olarak öğrenir ve iyileştirir, böylece müşterilerin belirli ihtiyaçlarına ve tercihlerine uygun kişiselleştirilmiş, etkileşimli bir deneyim sunarlar (Alnaser vd., 2023). Örneğin chatbotlar müşterilere gerçek zamanlı destek sağlayarak müşterilerin bireysel olarak karşılaştıkları sorunları çözmelerine yardımcı olur. Öneri ajanları geçmiş alışveriş davranışlarını izleyerek kişiselleştirilmiş ürün/hizmet önerilerinde bulunabilirler. Sadakat programları da müşterilerin davranışlarını, tercihlerini ve geçmiş alışveriş alışkanlıklarını analiz ederek kişiselleştirilmiş ödüller, ayrıcalıklar ve kampanyalar sunarlar. Ancak burada müşterilerin algısını olumsuz etkileyebilecek bir noktaya dikkat çekmek önemlidir; bu da; müşterilerin kendilerini adım adım izleniyor ve takip ediliyor izlenimine kapılmamasıdır (Pantano vd., 2022).

İnsanileştirme

Müşteriler teknolojiler aracılığıyla süreç ve faaliyetleri insan müdahalesine gerek olmaksızın otomatik olarak gerçekleştirirken sorunsuz ve keyifli bir deneyim geçirmeyi arzulurlar (Youssofi vd., 2023). Teknolojilerin insanileştirilmesi; müşterilerin tüm hizmetlere teknoloji aracılığıyla erişimini sağlamanın yanı sıra, otomatize edilen hizmetlerle zaman tasarrufu sağlaması, hatasız ve verimli bir hizmet alımı ve kullanıcı dostu bir tasarımı içerir (Seymour vd., 2023). Önceki çalışmalar,

dinamik bir ortamda teknoloji odaklı hizmet sunumunun insani özelliklere uyum sağlamasının gerekliliğini vurgulamışlardır (Alnaser vd., 2023). Sosyal bilişme göre, müşteriler yapay zeka tabanlı teknolojileri kullanılabilirlikleri, bilgi sunma yetenekleri ve kullanıcı dostu olma gibi niteliklerine göre değerlendirirler (Yin vd., 2023). Müşterilere dostça gelen teknolojiler, yani müşterilerle etkileşime geçmek için bir nevi hevesli olan teknolojiler, müşteriler tarafından "akıllı ortaklar" olarak kabul edilir (Lin & Schmidt, 2015). Bu nedenle bu teknolojilerin insani boyuta sahip olması müşterilerin deneyimlerini etkileyen önemli faktörlerden biri olarak kabul edilmektedir.

Etkileşim

Müşterilerin marka izlenimleri bir mozaik gibi çeşitli unsurların bir araya gelmesiyle oluşur ve nihai memnuniyeti etkileyen faktör, bu bütünsel mozaik izlenimidir (Ayar-Senturk, 2020). Bu nedenle, müşteriler hizmet alım sürecinde akıllı ajanların bütünüyle insanların yerini alması yerine insanlar ve akıllı ajanların birlikte çalışmasını tercih ederler. Nitekim Keyser vd. (2019) yapay zeka tabanlı teknolojilerin hizmet sürecinde insan faktörüyle uyumlu bir şekilde bir arada çalışmasıyla en yüksek performans artışının yaşandığını ifade etmektedir. Yapay zeka tabanlı müşteri odaklı teknolojiler her ne kadar akıllı ortak olarak nitelendirilseler de hala kötü iletişim ve hizmet başarısızlıkları ile karakterizedir çünkü yapay zeka teknolojisinin gelişimi hala erken aşamadır (Pillai & Sivathanu, 2020). Hizmet başarısızlığı meydana geldiğinde, ön cephe çalışanlarından gelen nazik iletişim ve zamanında etkili yardım, hizmetin düzeltilmesi ve hataların giderilmesi için hayati önem taşır (Sthapit & Jiménez-Barreto, 2018), bu da müşteriler ve teknolojiler arasındaki güvenin oluşturulmasını etkiler (Yin vd., 2023; Youssofi vd., 2023). Bu nedenle çalışan-yapay zeka etkileşimi müşterilerin deneyimlerini etkileyen önemli faktörlerden biri olarak kabul edilmektedir.

Özen

Müşteriler perakende ürünleri gibi sağlık, konaklama ve finansal olmak üzere pek çok hizmetleri dijital olarak gerçekleştirirken, bu deneyimlerinde fiziksel, zihinsel ve duygusal olarak rahat hissetmeyi arzu ederler. Bu durum psikolojik konforlarına, aidiyet duygularına ve bağlılıklarına katkıda bulunan bir ortam sağlamaktır (Pantano vd., 2022). Nitekim hizmet mekanlarına ilişkin misafirperverlik çalışmaları sıcak karşılama, estetiklik ve rahatlığın müşterilere daha konforlu bir deneyim sağlayabileceğini ortaya koymuştur (Nameghi & Ariffin, 2013). Bu nedenle yapay zeka tabanlı teknolojiler aracılığıyla sunulan hizmetler müşteri ihtiyaç ve beklentilerine empati ve dikkat içerecek şekilde uyumlaştırılırken, müşteri bilgilerinin korunmasına, finansal güvenliğe, müşterinin refahına ve rahatına da özen

göstermelidir. Bununla birlikte dinamik ve yenilikçi araçlarda görsel ve dilbilgisel işaretler, animasyonlar, canlı videolar gibi duysal çekicilik ve estetik faktörler de göz ardı edilmemelidir (Yin vd., 2023). Bu faktörler arayüzün renkli, parlak, temiz, net, yaratıcı, etkileyici ve kullanıcıyı cezbedici olduğuna dair bireysel algı olarak görülmektedir (Alnaser vd., 2023). Araştırmalar görsel çekiciliğin uyarılma ve heyecan hissine yol açtığını ve iyi estetik tasarımın kullanıcı memnuniyetini ve müşteri deneyimlerini artırdığını doğrulamaktadır (King vd., 2020; Kuo, 2020). Bu nedenle müşterilerin bilişsel ve psikolojik konforuna gösterilen özen müşterilerin deneyimlerini etkileyen önemli faktörlerden biri olarak kabul edilmektedir.

Teorik ve Pratik Çıkarımlar

Bu çalışma yapay zeka uygulamalarının tekil etkilerini ele alan mevcut araştırmalardan farklı olarak, yapay zeka tabanlı müşteri odaklı teknolojilerin bütünsel olarak bilişsel ve psikolojik konfor sağlayan misafirperver niteliklerini incelemektedir. Bu bağlamda çalışmanın katkısı, işletmelerin müşterilerine bilişsel ve psikolojik rahatlık sunan bir teknoloji kullanım yeteneği olarak “dijital misafirperverlik” olgusunu incelemektir. Özellikle yapay zekanın gelişim evresinde olduğu ve müşterilerin değişen algılarıyla ilişkilendirildiği göz önüne alındığında, bu teknolojilerin tasarlanması ve uygulanması sırasında hangi özelliklerin öncelikli olduğu konusu oldukça kritiktir.

Bu çalışmada, bilişsel ve psikolojik konfor sunan dijital misafirperverlik indeksinin dört belirleyici özelliğini tanımladık: kişiselleştirme, insanileşme, etkileşim ve özen. Kişiselleştirme boyutu, yapay zeka tabanlı teknolojilerin pazarlama çabalarını bir müşterinin belirli ihtiyaçlarına ve tercihlerine uygun hale getirerek müşteri deneyimlerini yeniden şekillendirme becerisidir. İnsanileşme; yapay zeka teknolojilerinin hizmetleri otomatik, sorunsuz, verimli, zaman tasarruflu ve kolay bir şekilde müşterilerine sunma becerisidir. Etkileşim boyutu, müşterilere gerçek zamanlı bilgi sağlama, problem çözme ve geri bildirim sağlama gibi konularda çalışanların ve akıllı ajanların birbiriyle entegre çalışabilme becerisidir. Bu özellik, insanileştirme boyutuyla çakışıyor gibi görünse de aralarındaki fark etkileşim boyutunun, ihtiyaç duyulduğu anda güler yüzlü ve etkin destek sağlayarak dijital araçları tamamlayan çalışan faktörünü vurgulamasıdır. Son olarak özen boyutu teknolojilerin müşterilerin duysal rahatlığına yüksek düzeyde empati gösterme becerisidir. Gelecek araştırmamızda boyutların içeriği operasyonel hale getirilerek farklı sektörlerde işletmelerin dijital misafirperverlik indeksi ölçülebilecektir.

Bu çalışma, özellikle dijital liderler ve pazarlamacılar için birtakım çıkarımlar sunmaktadır. Liderler, öncelikle şirketlerinin dijital misafirperverlik indeksini ölçmeli, sonuçları değerlendirerek düzeltici eylemler planlamalı ve belirledikleri hedeflere kararlılıkla ulaş-

malıdır. Yapay zeka stratejilerini belirlerken bu teknolojilerin tüketicilerin kişisel ihtiyaçlarını ve tercihlerini karşılamak üzere tasarlandığından emin olmalıdırlar. Bu bağlamda teknolojik uygulamalar, gerçek zamanlı veri analizi ve işleme teknikleriyle müşteri yolculuğunu kapsamlı bir şekilde izleyip analiz edecek, müşteriye anlık ve kişiselleştirilmiş deneyimler sunacak şekilde geliştirilmelidir. Ayrıca, yapay zeka araçlarının otonom şekilde hizmetlere otomatik erişim sağlayabilmesi ile hata ve zaman kaybına neden olmaksızın hizmet sunabilmesi müşteriler için hayati öneme sahiptir. Bu, uygulamaların kullanıcı dostu ve verimli olmasını sağlamak için sıkı testlere yatırım yapılmasını ve teknoloji araçlarını insanileştirmek için insan etkileşimlerini simüle eden özellikler eklenmesini gerektirir. Bununla birlikte uygulamalardaki güvenlik önlemlerinin güçlendirilmesi ve müşteri bilgilerini korumak için daha iyi sistemler geliştirilmesi şeffaflığın sağlanması için kritiktir. Son olarak teknolojilerin kullanıcı ile yapay zeka arasında daha fazla bağlantı ve konfor sağlamak için duysal ve estetik özelliklere sahip olmasına özen gösterilmelidir.

Kaynaklar

- Alam, S. S., Ahmed, S., Kokash, H. A., Mahmud, M. S., & Sharnali, S. Z. (2024). Utility and hedonic perception-Customers' intention towards using of QR codes in mobile payment of Generation Y and Generation Z. *Electronic Commerce Research and Applications*, 65, 101389.
- Alnaser, F. M., Rahi, S., Alghizzawi, M., & Ngah, A. H. (2023). Does artificial intelligence (AI) boost digital banking user satisfaction? Integration of expectation confirmation model and antecedents of artificial intelligence enabled digital banking. *Heliyon*, 9(8).
- Ariffin, A. A. M., & Maghzi, A. (2012). A preliminary study on customer expectations of hotel hospitality: Influences of personal and hotel factors. *International Journal of Hospitality Management*, 31(1), 191-198.
- Ayar-Senturk, H. (2020). Building the Friendly Airline Brand: Hospitable Cabin Crew for Digital Marketing Activities. In *Digital Marketing Strategies for Tourism, Hospitality, and Airline Industries* (pp. 197-220). IGI Global.
- Baik, J. S., & Famularo, J. (2024). Contextual integrity of loyalty programs, compromised? Interrogating consumer health data practices and networked actors in the US retail sector. *Telecommunications Policy*, 102780.
- Balakrishnan, J., & Dwivedi, Y. K. (2021). Role of cognitive absorption in building user trust and experience. *Psychology & Marketing*, 38(4), 643-668.
- Bauer, R. A. 1960. Consumer behavior as risk taking. In *Proceedings of the 43rd National Conference of the American Marketing Association*, June 15, 16, 17, Chicago, Illinois, 1960. American Marketing Association.
- Blut, M., Ghiassaleh, A., & Wang, C. (2023). Testing the performance of online recommendation agents: A meta-analysis. *Journal of Retailing*, 99(3), 440-459.
- Chintalapati, S., & Pandey, S. K. (2022). Artificial intelligence in marketing: A systematic literature review. *International Journal of Market Research*, 64(1), 38-68.
- Demuro, E., & Gurney, L. (2024). Artificial intelligence and the ethnographic encounter: Transhuman language ontologies, or what it means “to write like a human, think like a machine”. *Language & Communication*, 96, 1-12.

- Dhiman, N., Jamwal, M., & Kumar, A. (2023). Enhancing value in customer journey by considering the (ad) option of artificial intelligence tools. *Journal of Business Research*, 167, 114142.
- Featherman, M. S., & Hajli, N. (2016). Self-service technologies and e-services risks in social commerce era. *Journal of Business Ethics*, 139, 251-269.
- Grewal, D., & Roggeveen, A. L. (2020). Understanding retail experiences and customer journey management. *Journal of Retailing*, 96(1), 3-8.
- Hamzah, M. I., Ramli, F. A. A., & Shaw, N. (2023). The moderating influence of brand image on consumers' adoption of QR-code e-wallets. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 73, 103326.
- Hentzen, J. K., Hoffmann, A., Dolan, R., & Pala, E. (2022). Artificial intelligence in customer-facing financial services: a systematic literature review and agenda for future research. *International Journal of Bank Marketing*, 40(6), 1299-1336.
- Huang, Z., Che, C., Zheng, H., & Li, C. (2024). Research on Generative Artificial Intelligence for Virtual Financial Robo-Advisor. *Academic Journal of Science and Technology*, 10(1), 74-80.
- Hubert, M., Blut, M., Brock, C., Zhang, R. W., Koch, V., & Riedl, R. (2019). The influence of acceptance and adoption drivers on smart home usage. *European journal of marketing*, 53(6), 1073-1098.
- Kamoonpuri, S. Z., & Sengar, A. (2023). Hi, May AI help you? An analysis of the barriers impeding the implementation and use of artificial intelligence-enabled virtual assistants in retail. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 72, 103258.
- Kelly, R., Losekoot, E., & Wright-StClair, V. A. (2016). Hospitality in hospitals: The importance of caring about the patient. *Hospitality & Society*, 6(2), 113-129.
- Keyser, A., Köcher, S., Alkire, L., Verbeeck, C., & Kandampully, J. (2019). Frontline service technology infusion: conceptual archetypes and future research directions. *Journal of Service Management*, 30(1), 156-183.
- King, A. J., Lazard, A. J., & White, S. R. (2020). The influence of visual complexity on initial user impressions: Testing the persuasive model of web design. *Behaviour & Information Technology*, 39(5), 497-510.
- Kuo, R. Z. (2020). Why do people switch mobile payment service platforms? An empirical study in Taiwan. *Technology in Society*, 62, 101312.
- Li, J., & Huang, J. S. (2020). Dimensions of artificial intelligence anxiety based on the integrated fear acquisition theory. *Technology in Society*, 63, 101410.
- Maduku, D. K., Mpiganjira, M., Rana, N. P., Thusi, P., Ledikwe, A., & Mkhize, N. H. B. (2023). Assessing customer passion, commitment, and word-of-mouth intentions in digital assistant usage: the moderating role of technology anxiety. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 71, 103208.
- Mani, Z., & Chouk, I. (2018). Consumer resistance to innovation in services: challenges and barriers in the internet of things era. *Journal of Product Innovation Management*, 35(5), 780-807.
- McCharty, J. (2008). The philosophy of ai and the ai of philosophy. Editor(s): Pieter Adriaans, Johan van Benthem, In *Handbook of the Philosophy of Science, Philosophy of Information*, North-Holland,
- Mikalef, P., Islam, N., Parida, V., Singh, H., & Altwaijry, N. (2023). Artificial intelligence (AI) competencies for organizational performance: A B2B marketing capabilities perspective. *Journal of Business Research*, 164, 113998.
- Nameghi, E. N., & Ariffin, A. A. M. (2013). The measurement scale for airline hospitality: Cabin crew's performance perspective. *Journal of Air Transport Management*, 30, 1-9.
- Nunan, D., & Di Domenico, M. (2022). Value creation in an algorithmic world: Towards an ethics of dynamic pricing. *Journal of Business Research*, 150, 451-460.
- Pantano, E., Viassone, M., Boardman, R., & Dennis, C. (2022). Inclusive or exclusive? Investigating how retail technology can reduce old consumers' barriers to shopping. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 68, 103074.
- Park, S., & Tussyadiah, I. P. (2017). Multidimensional facets of perceived risk in mobile travel booking. *Journal of Travel Research*, 56(7), 854-867.
- Pillai, R., & Sivathanu, B. (2020). Adoption of AI-based chatbots for hospitality and tourism. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 32(10), 3199-3226.
- Pine, B. J., & Gilmore, J. H. (1998). *Welcome to the experience economy* (Vol. 76, No. 4, pp. 97-105). Cambridge, MA, USA: Harvard Business Review Press.
- Rehman, Z. U., Baharun, R., & Salleh, N. Z. M. (2020). Antecedents, consequences, and reducers of perceived risk in social media: A systematic literature review and directions for further research. *Psychology & Marketing*, 37(1), 74-86.
- Reinartz, W., Wiegand, N., & Imschloss, M. (2019). The impact of digital transformation on the retailing value chain. *International Journal of Research in Marketing*, 36(3), 350-366.
- Roggeveen, A. L., & Sethuraman, R. (2020). How the COVID-19 pandemic may change the world of retailing. *Journal of retailing*, 96(2), 169.
- Russell, S. J., & Norvig, P. (2016). *Artificial intelligence: a modern approach*. Pearson.
- Schlinger, H. D. (2003). The myth of intelligence. *Psychological Record*, 53(1), 15-32.
- Seymour, M.;.....Yuan, L. (2023). AI with a Human Face. *Harvard Business Review*, March-April.
- Sjödin, D., Parida, V., & Kohtamäki, M. (2023). Artificial intelligence enabling circular business model innovation in digital servitization: Conceptualizing dynamic capabilities, AI capacities, business models and effects. *Technological Forecasting and Social Change*, 197, 122903.
- Sohn, S. (2024). Consumer perceived risk of using autonomous retail technology. *Journal of Business Research*, 171, 114389.
- Statista (2023). Digital Shopping Behaviour, <https://www.statista.com/markets/413/topic/984/digital-shopping-behaviour/> Erişim tarihi: Mayıs 2024.
- Sthapit, E., & Jimenez-Barreto, J. (2018). Exploring tourists' memorable hospitality experiences: An Airbnb perspective. *Tourism Management Perspectives*, 28, 83-92.
- Willems, K., Verhulst, N., & Brengman, M. (2021). How COVID-19 could accelerate the adoption of new retail technologies and enhance the (E-) servicescape. *The Future of Service Post-COVID-19 Pandemic, Volume 2: Transformation of Services Marketing*, 103-134.
- Xu, Q., Xie, W., Liao, B., Hu, C., Qin, L., Yang, Z., ... & Luo, A. (2023). Interpretability of clinical decision support systems based on artificial intelligence from technological and medical perspective: A systematic review. *Journal of healthcare engineering*, 2023.
- Yin, D., Li, M., Qiu, H., Bai, B., & Zhou, L. (2023). When the servicescape becomes intelligent: Conceptualization, assessment, and implications for hospitableness. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 54, 290-299.
- Yoon, V. Y., Hostler, R. E., Guo, Z., & Guimaraes, T. (2013). Assessing the moderating effect of consumer product knowledge and online shopping experience on using recommendation agents for customer loyalty. *Decision Support Systems*, 55(4), 883-893.
- Youssofi, A., Jeannot, F., Jongmans, E., & Dampérat, M. (2024). Designing the digitalized guest experience: A comprehensive framework and research agenda. *Psychology & Marketing*, 41(3), 512-531.

TÜBA BAŞKANI PROF. DR. MUZAFFER ŞEKER'E ZİYARETLER

19 ŞUBAT 2024

Özbekistan Büyükelçiliğinden 2. Kâtip Dilruh Temiraliyev ve Eğitim Ataşesi Abdülmelik Tuycıbayev'in TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker'i ziyareti

22 MART 2024

İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Rektörü Prof. Dr. Nuri Aydın'ın TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker'i ziyareti

22 MART 2024

Türk Standartları Enstitüsü (TSE) Başkanı Mahmut Sami Şahin'in TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker'i ziyareti

2 NİSAN 2024

TÜBA Şeref Üyesi Prof. Dr. Ekmeleddin İhsanoğlu'nun TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker'i ziyareti

17 NİSAN 2024

Devlet Arşivleri Başkanı Prof. Dr. Uğur Ünal'ın TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker'i ziyareti

25 NİSAN 2024

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Hüseyin Dalgıç'ın TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker'i ziyareti

30 MAYIS 2024

Kayseri Erciyes Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Fatih Altun'un
Başkan Şeker'i ziyareti

TÜBA BAŞKANI PROF. DR. MUZAFFER ŞEKER'DEN ZİYARETLER

6 MART 2024

TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker'in
Afyon Kocatepe Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Karakaş'ı ziyareti

7 MART 2024

TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker'in
Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi (KSBÜ)
Rektörü Prof. Dr. Ahmet Tekin'i ziyareti

7 MART 2024

TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker'in
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. Bülent Kent ile birlikte Aydın Valisi
Yakup Canbolat'ı ziyareti

9 MART 2024

TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker'in
TÜBA Asli Üyesi, Uşak Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. Ekrem Savaş'ı ziyareti

28 MART 2024

TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker'in
Milli Savunma Üniversitesi (MSÜ) Rektörü
Prof. Dr. Erhan Afyoncu'yu ziyareti

6 MAYIS 2024

TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker'in
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi (ASBÜ) Rektörü
Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan'ı ziyareti

22 MAYIS 2024

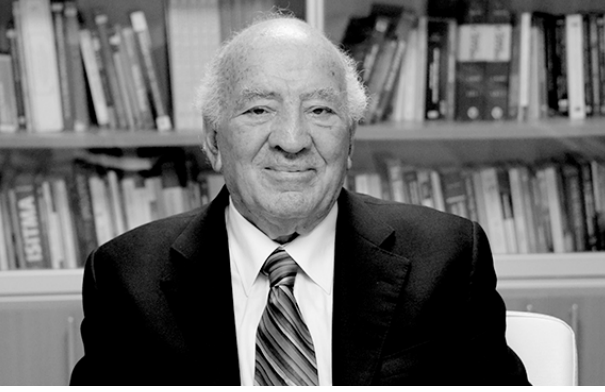
TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker'in
Yunus Emre Enstitüsü'nü ziyareti

23 MAYIS 2024

TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker'in
T.C. Berlin Büyükelçisi Ahmet Başar Şen'i ziyareti

TÜBA Üyesi Prof. Dr. Namık Kemal Aras Vefat Etti

TÜBA Şeref Üyesi Prof. Dr. Namık Kemal Aras, 19 Nisan 2024 tarihinde yaşamını kaybetti.

Eski Atom Enerjisi Kurumu Başkanı ve Kimya Yüksek Mühendisi Prof. Dr. Namık Kemal Aras'a Allah'tan rahmet, ailesine ve akademi camiasına başsağlığı dileriz.

Prof. Aras'ın cenazesi TÜBA Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Şeker, TÜBA Üyeleri Prof. Dr. Ekmeleddin İhsanoğlu ve Prof. Dr. Hüseyin Yıldırım ile Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi ve Türkiye Kimya Derneği Başkanı Prof. Dr. Bahattin Yalçın'ın yanı sıra çok sayıda bilim insanının katıldığı törenin ardından Küçük Ayazağa Kabristanına defnedildi.

TÜBA Üyesi Prof. Gürsan COST Bilim Komitesi Üyesi Seçildi

TÜBA Asli Üyesi ve Konsey Üyesi Prof. Dr. K. Arzum Erdem Gürsan, Bilim ve Teknolojide Avrupa İş Birliği Kuruluşu COST (European Cooperation in Science and Technology-COST Association) Bilim Komitesi Üyesi seçildi.

TÜBİTAK tarafından Türkiye'yi temsilen aday gösterilen Prof. Gürsan, COST üst düzey temsilciler komitesi toplantısında oy birliği ile COST Bilim Komitesi üyesi seçildi.

Avrupalı araştırmacılar arasında etkileşim ve işbirliğini destekleyerek; Avrupa'yı barışçıl amaçlar için bilimsel ve teknik araştırma konusunda güçlendiren COST, ulusal alanda araştırmalarını sürdüren, alanında uzman araştırmacıları çalıştıkları alanlardaki uzman bilim insanlarıyla Avrupa merkezli uluslararası tematik ağlarda bir araya getirmeyi hedefliyor.

TÜBA Üyesi Prof. Şahin'e Bilim Ödülü

TÜBA Asli Üyesi Prof. Dr. Kazim Şahin, Bayburt Üniversitesi tarafından Bilim Ödülü'ne layık görüldü.

Dede Korkut'un değer mirasını yaşatmak amacıyla gerçekleştirilen ve 7. kez sahiplerini bulan Dede Korkut Bilim, Kültür, Sanat ve Spor Ödülleri Bayburt Üniversitesi'nin Baberti Külliyesi Prof. Dr. Fuat Sezgin Konferans Salonu'nda düzenlenen törenle toplam 4 isme takdim edildi.

Bilim Ödülü'nü çağın en önemli sürdürülebilir kalkınma sorunları arasında yer alan beslenme ve beslenme kaynaklı hastalıklar alanındaki çığır açıcı bilimsel çalışmaları dolayısıyla Prof. Dr. Kazim Şahin aldı.

TÜBA-GEBİP Üyesi Prof. İlday'a 'Alexander von Humboldt Profesörlüğü' Ödülü

2006 yılı TÜBA-Üstün Başarılı Genç Bilim İnsanı Ödülü (GEBİP) sahibi Prof. Dr. Fatih Ömer İlday, Alexander von Humboldt Profesörlüğü Ödülüne layık görüldü.

Prof. İlday ödülünü, Almanya Eğitim ve Araştırma Bakanı Bettina Stark Watzinger'in elinden aldı. Araştırmasıyla ultra hızlı lazer teknolojisinin geliştirilme sürecinde önemli bir rol oynayan İlday son yıllarda linear olmayan lazer-madde etkileşimi alanında yaşanan dönüşümü gerçekleştirdi. Geliştirilmesinde merkezi sorumluluk üstlendiği lazerler, tıptan mühendisliğe, birçok alanda kullanılıyor.

Ruhr Bochum Üniversitesi'nde Karmaşık Lazer-Madde Etkileşimleri Merkezi adında yeni bir araştırma merkezi kuracak olan Prof. İlday'ın burada plazma araştırmaları, malzeme bilimi ve üretim mühendisliği alanları arasında köprüler kuran fikirler geliştirmeye devam etmesi bekleniyor. İlday'ın projesi, gelecek beş yılda 5 milyon euro ile desteklenecek.

TÜBA Genç Akademi Üyesi Prof. Üstüner AYK Atatürk Araştırma Merkezi Üyesi Seçildi

TÜBA GEBİP Üyesi, İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hacer Topaktaş Üstüner Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu (AYK) Atatürk Araştırma Merkezi Bilim Kurulu üyesi seçildi.

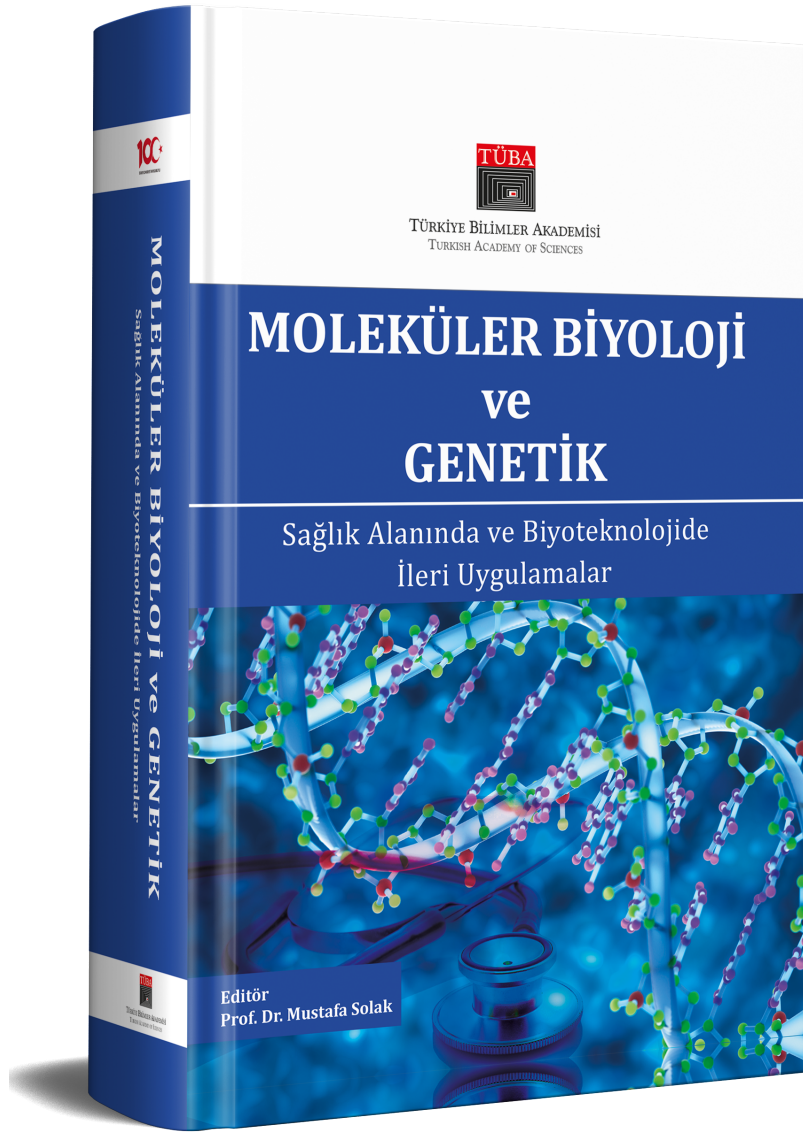

TÜBA Genç Akademi Üyesi Prof. Candan "Drvna Industrija" Editör Kurulu'na Seçildi

TÜBA Genç Akademi Üyesi, Biyomalzeme ve Nanoteknoloji Araştırma Grubu | BioNanoTeam Kurucusu ve İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Orman Endüstri Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Zeki Candan "Drvna Industrija" Dergisinin Editör Kurulu'na seçildi.

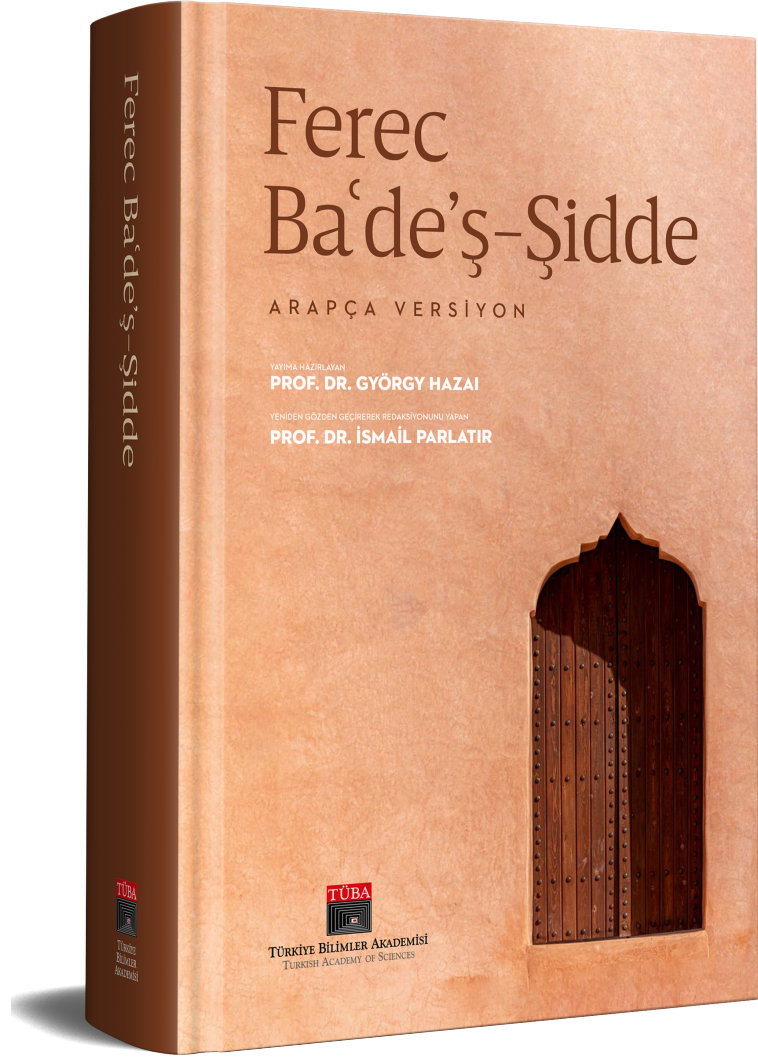
Prof. Candan, Hırvatistan Cumhuriyeti Bilim ve Eğitim Bakanlığı tarafından finanse edilen Drvna Industrija dergisinin Editöryal Kurulu'nda yer alan ilk Türk Bilim İnsanı oldu.

MOLEKÜLER BİYOLOJİ VE GENETİK Sağlık Alanında ve Biyoteknolojide İleri Uygulamalar

Moleküler Biyoloji ve Genetik bu alandaki temel bilgiler ile birlikte, güncel yaklaşımlar ve uygulama alanları hakkında da bilgi veriyor. Moleküler Biyoloji ve Genetik dünyasına giriş anahtarı olan DNA molekülünden başlayarak, hücrede meydana gelen moleküler süreçler genetik uygulamaların anlatımında her başlığın kendi içinde organize bir akış sağlaması hedefleniyor. TÜBA Şeref Üyesi Prof. Dr. Mustafa Solak editörlüğünde Cumhuriyetimizin 100. yıl kutlamaları anısına yayıma hazırlanan eser, temel kavramlardan yeni nesil dizileme teknolojilerine, İnsan genom projesinden bireysel tıp uygulamalarına, omik yaklaşımlardan epigenetik mekanizmalara, yapay zekânın tıptaki uygulamalarına biyogüvenlik süreçlerinden kanser genetiğine kadar 29 başlıkta, ülkemizin alanında yetkin değerli bilim insanlarının tecrübelerini ve literatürdeki son bilgileri sade bir dil ile okuyucuya sunuyor.

Moleküler Biyoloji ve Genetik için: www.tuba.gov.tr

FEREC BA'DE'S-ŞİDDE

Ferec Ba'de's-Şidde, eski Arap edebiyatında "Bin Bir Gece Masalları" tarzında anonim halk hikâyelerini bir araya getiren kitapların ortak adıdır. Anlamı ise "Çekilen sıkıntıdan sonra saadete erme" olarak ifade edilir. Türk dili tarihinin seyri içinde, 13. yüzyıldan başlayarak 16. yüzyıla kadar süre gelen ve "Eski Anadolu Türkçesi" ya da "Eski Türkiye Türkçesi" adı verilen zaman dilimi içinde Ferec Ba'de's-Şidde, Arap edebiyatından Türk edebiyatına çevrilen ve halk arasında çok okunan eserlerin başında gelir. Ferec Ba'de's-Şidde adlı Arap edebiyatının anonim nitelikli hikâyelerinin Türkçeye çevirisi üç farklı versiyonla karşımıza çıkmaktadır. Ferec Ba'de's-Şidde'nin bu üçüncü versiyonu, Macar Bilimler Akademisi Şarkiyat Kütüphanesinde "TÖRÖK, Qu 5" künyesi ile kayıtlı bulunan yazmadır. Ayrıca bu yazmanın bilinen bir başka nüshası Paris Bibliothéque Nationale'de bulunmaktadır. Arapçadan doğrudan Türkçeye çevrilmiş olan bu versiyon, 13 bab (bölüm) olarak düzenlenmiş ve yaklaşık 180 farklı hikâyeden oluşmaktadır. Bu yönüyle de benzerlerinden farklı bir içeriğe sahiptir. Tıpatıp aynısı olmayan benzerlikler içeren, Farsça nüshası Türk-İslam Bilim Kültür Mirası Dizisi Projesi kapsamında, yazar György Hazai tarafından hazırlanmış ve TÜBA tarafından basılmıştır.

Ferec Ba'de's-Şidde (Arapça) için: www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ

YÜKSEKÖĞRETİM DERGİSİ

CİLT 14 - SAYI 1

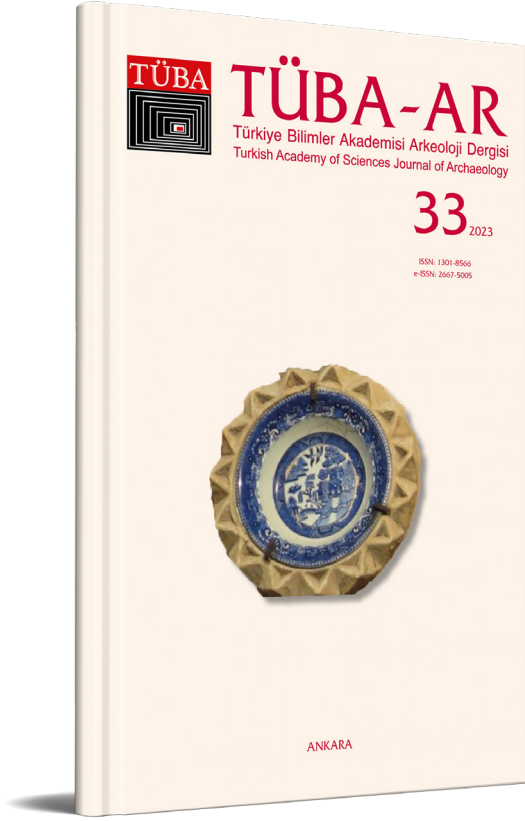
Türkiye ve dünyada yükseköğretime ilişkin temel yapısal özelliklerin değerlendirildiği, uygulamalar açısından ülkeler arasındaki benzerlik ve farklılıkların irdelendiği, karşılaşılan temel sorunların incelendiği ve çözümlerine yönelik önerilerin ortaya konduğu bilimsel bir platform oluşturmayı amaçlayan TÜBA-HER Dergisi'nin 14. cildinin 1. sayısı okuryla buluştu.

TÜBA-HER'ün tüm sayılarına ulaşmak için:

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/yuksekogretim>

Satın almak için:

www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
ARKEOLOJİ DERGİSİ
33. SAYI

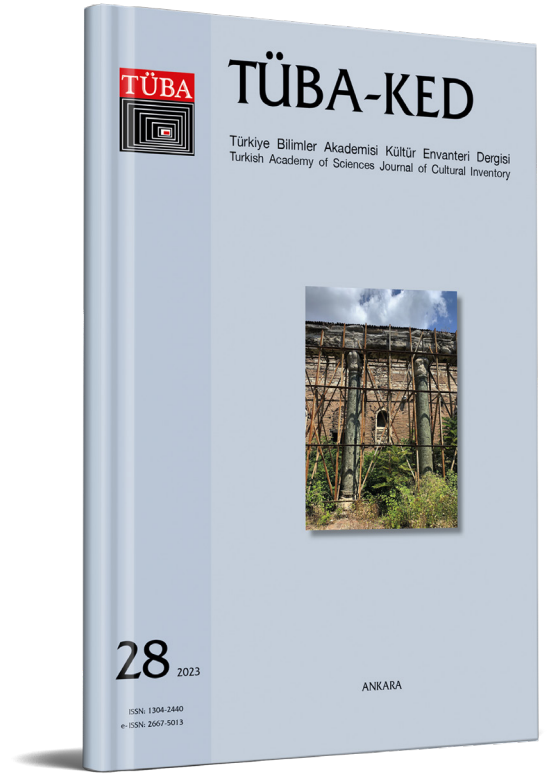
Türkiye'nin arkeolojik ve tarihsel değerlerinin gün ışığına çıkarılması konusunda önemli bir işlevi yerine getiren TÜBA-AR'ın 33. sayısı okurlarıyla buluştu.

TÜBA-AR'ın tüm sayılarına ulaşmak için:

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubaar>

Satın almak için:

www.tuba.gov.tr

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ
KÜLTÜR ENVANTERİ DERGİSİ
28. SAYI

TÜBA-KED'in 28. sayısında somut kültürel mirastan somut olmayan kültürel mirasa, arkeolojik mirastan mimari ve kentsel mirasa, obje ve buluntu ölçeğinden kentsel ölçeğe kadar, Türkiye'nin farklı bölgelerinden, farklı nitelik ve ölçekteki kültürel mirasa ilişkin makaleler yer alıyor.

TÜBA-KED'in tüm sayılarına ulaşmak için:

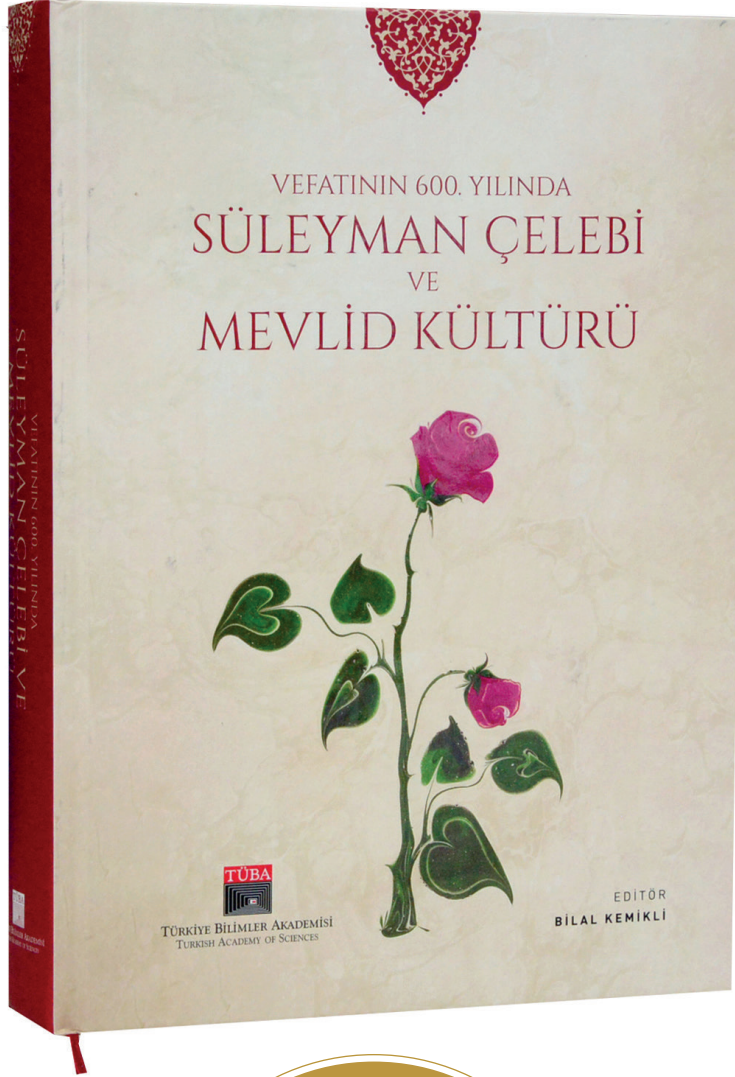
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubaked>

Satın almak için:

www.tuba.gov.tr

(SÜLEYMAN ÇELEBİ VE MEVLİD KÜLTÜRÜ)

Anadolu'da Türkçe din dilinin inşasında öncü eserlerden biri olarak, Hz. Peygamber merkezli bir edebî geleneğin kurulmasına vesile oldu; mevlid, mi'râciyye ve mûcizâtü'n-Nebî gibi türlerin yazılmasını temin etti. Keza dilimize yeni kavramlar da kazandırdı. Mevlit cemiyetleri tabirinin yanında bu meclislerde, mevlit okuyan mevlithanlar, bahirler arasında okunan ilahileri ifade eden tevşihler, cumhur halinde salavat getiren ve tekbirler okuyan zikirhânlar, kâiler ve duahânlar bu kabilden kavramlardır. Bu bakımdan eser, dil, dil tarihi ve dini kültürün yanında müzikoloji, sosyal psikoloji, antropoloji ve sosyoloji gibi bilim dalları için de önemli bir kaynaktır.

TÜBA Yayınları için:
<https://satis.tuba.gov.tr>

TÜRK-İSLAM BİLİM KÜLTÜR MİRASI DİZİSİ

TÜBA, "Türk-İslam Bilim Kültür Mirası Projesi" kapsamında "Aşçı Mektebi, Gelibolulu Mustafa Âlî Kavâ'idü'l-Mecâlis, eş-Şukûk alâ Batlamyus, Usûlü'l-Hikem fî Nizâmî'l-Ümem, Müze-i Askerî-i Osmanî Züvârına Mahsûs Rehber, Nizâ'-ı İlm ü Dîn: İslâm ve Ulûm, Tenzîlü'l-Efkâr fî Ta'dîlî'l-Esrâr ve Kevâkib-i Seb'a: Yedi Gezegen" adlı eserleri yayımladı.

